

P R I L O G

BR. 1

ZAPISNIK SA SJEDNICE U AMBASADI VELIKE BRITANIJE U ATENI ODRŽANE 15. FEBRUARA 1945. NA KOJOJ JE RAZMATRANO PITANJE USPOSTAVLJANJA PRIVREMENE SAVEZNIČKE VOJNE UPRAVE U JULIJSKOJ KRAJINI¹

SJEDNICA ODRŽANA U BRITANSKOJ AMBASADI
U ATENI

15. februara 1945. godine

Prisutni: Ministar vanjskih poslova,²
vladin predstavnik, centralno Sredozemlje,³
feldmaršal ser H.[arold] Aleksander [Sir H. Alexander], glavni komandant sredozemnog vojišta,
ser A. Kadogan [Sir A. Cadogan],
ser E. Bridžis [Sir E. Bridges],
general-major Ejrei [Airey],⁴
gospodin P. J. Dikson [P. J. Dixon],

JULJSKA KRAJINA⁵

Ministar vanjskih poslova, je izjavio da je to pitanje postavljeno na Kriimslkoj konferenciji⁶ na bazi priloženog memoran-

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 29/2, W.O. k. 8. Dokument je pisan na engleskom jeziku, kao i svi objavljeni u Prilogu ove knjige, osim dok. br. 31 i 34.

² Ministar vanjskih poslova Velike Britanije bio je tada Antoni Iden (Anthony Eden).

³ Predstavnik vlade Velike Britanije — opunomoćeni ministar bio je Harold Makmilan (Harold Macmillan).

⁴ Pomoćnik načelnika štaba za obavještajne poslove Glavne komande savezničkih snaga.

⁵ U strogo povjerljivom izvještaju feldmaršala Harolda Aleksandera pripremljenom za Anglo-američku konferenciju „Kriketa“ (održane na Malti od 30. januara do 2. februara 1945) po pitanju uspostavljanja Savezničke vojne uprave u Julijskoj krajini stoji:

»1. Sugerira se da je uspostavljanje Savezničke vojne uprave u Julijskoj krajini, možda, politički nepoželjno i da bi u međuvremenu trebalo postići sporazum sa Jugoslavijom na vladinom nivou da jugoslavensko-talijanska granica bude približno ona iz 1914. godine, nakon što se o tome sporazumiju velike sile. Teritorij istočno od te granice bio bi stavljen pod jugoslavensku vlast, uz obećanje Jugoslavije da Titova vojska neće napredovati preko te granice.

2. To pitanje je povezano sa drugim srodnim stvarima, naime:

a) Mogućnosti snabdijevanja okupacionih snaga i SAD i Britanije u Austriji preko Brenera.

b) Da li će Saveznička vojna uprava biti potrebna na cijelom teritoriju ili na dijelu Julijske krajine tokom operacija prema Austriji ili u Austriji, ili za kasnije snabdijevanje britanskih snaga u Austriji, ili da bi se te potrebe mogle zadovoljiti jednim sporazumom sa Jugoslavijom o savezničkoj vojnoj kontroli nad neophodnim oblastima. Ukoliko bi se postigao takav sporazum, koja pitanja i koje oblasti bi bile obuhvaćene tim sporazumom.

c) Da li je ili nije potrebna saveznička vojna kontrola nad Zadrom i okolnim jugoslavenskim teritorijima.

d) Pitanje održavanja vojne vlasti u Dodekanezu.

3. Ta pitanja su razmotrena i došlo se do sljedećih zaključaka:

a) Julijska krajina

1) U krajnjem slučaju bi bilo moguće snabdijevati i britanske i američke snage u Austriji preko Brenera. Ali ima dosta administrativnih primjedaba u vezi sa korištenjem te rute kao saobraćajnice s britanskom zonom, štaviše, najvjerojatnije će nam ta ruta u početku biti potrebna za operativne svrhe.

2) Mora se, stoga, sačuvati mogućnost korištenja luke Trst i komunikacijske linije preko Julijske krajine.

3) Ta saobraćajnica mora biti potpuno obezbijedena, stoga to područje mora biti pod propisnom upravom.

4) To bi se moglo postići pod jugoslavenskom upravom, ali to ili bilo koje drugo rješenje koje bi prejudiciralo konačno pripadanje te oblasti moglo bi izazvati teškoće drugdje u Italiji i tako povećati naše obaveze održavanja unutrašnje bezbjednosti.

5) TITO je sklon ruskom utjecaju, zato bi, možda, uspostavljanje savezničke vojne vlasti pod tripartitnom kontrolom bio najbolji kurs.

6) Ta oblast bi se otada mogla smatrati britanskom zonom, a u nekom pogledu kao nastavak britanske okupacione zone u Austriji.

7) To bi bilo logično, jer će glavni interes savezničkih operacija biti bezbjednost komunikacijske linije koja služi za snabdijevanje britanskih okupacionih snaga u Austriji.

8) Ukoliko do toga ne dođe, treba postići sporazum sa Titom na bazi granice iz 1914. godine i time obezbijediti potpunu kontrolu funkcioniranja luke Trst i prioritet na tom dijelu komunikacijske linije istočno od granice i obezbijediti da oblik vlasti u toj oblasti bude takav da se ta kontrola vrši neometano.

9) Zapadno od granice iz 1914. godine uspostavila bi se Saveznička vojna uprava kao i drugdje u Italiji.« (AVII, reg. br. 18/3, W.O. k.8.)

⁶ i ¹⁰ Riječ je o Jaltskoj konferenciji, održanoj od 4. do 11. februara 1945. u gradu Jalti na Krimu, koja je poznata i pod nazivom Krimski konferencija.

duma,⁷ a ruska i američka delegacija su izjavile da će ovo pitanje razmotriti.

Feldmaršal Aleksander je izjavio da je u junu i/ili julu 1944. godine⁸ kazao maršalu Titu da će, zbog osiguranja komunikacijskih pravaca, zahtijevati kontrolu željezničke pruge od Trsta prema unutrašnjosti i nad teritorijem u pojasu od 10 milja s obje strane pruge.

⁷ Na Konferenciji u Jalti, ministar vanjskih poslova Velike Britanije uručio je ministrima vanjskih poslova SSSR i SAD memorandum u kojem je iznesen stav njegove vlade o potrebi određivanja privremene demarkacione linije i uspostavljanja Savezničke vojne uprave u Julijskoj krajini. Tekst memoranduma glasi:

»Želio bih da skrenem pažnju mojim kolegama na činjenicu da je provincija Julijska krajina, na sjeveroistoku Italije, potencijalno bure baruta. Stoga će, najvjerojatnije, kako se rat bude približavao kraju, u toj oblasti doći do sukoba između Jugoslavena i Talijana, te moramo učiniti sve što možemo da do toga ne dođe.

U početku smo namjeravali da uspostavimo Savezničku vojnu upravu u cijeloj provinciji, sa granicama kakve su bile 1937. godine. Međutim, sada sumnjamo da bi to bio dobar potez iz slijedećih razloga: Tito još nije ni u kakvoj pisanoj formi objavio svoje mišljenje, ali je jasno stavio do znanja da se neće složiti sa tim prijedlogom. On sigurno ima namjeru da uspostavi svoju administraciju nad znatnim dijelom ovog područja za koje tvrdi da pripada Jugoslaviji i koje djelomično već kontroliraju njegovi partizani. Čak i kada bi, pod velikim pritiskom, prihvatio savezničku (britansku) vojnu upravu, njegovi partizani bi na cijelom tom području ostali pod oružjem, te bi bilo pravo čudo ako prije ili kasnije ne bi pravili smetnje našoj vojnoj administraciji. Tada bismo bili primorani da upotrijebimo silu da bismo osigurali našu upravu, što bi moglo dovesti do borbi. S druge strane, moglo bi doći do sukoba između jugoslavenskih i talijanskih partizana, u kojem slučaju bi i jedni i drugi pokušali da pod svoju kontrolu stave što veći dio tog teritorija. U tom slučaju bismo, također, morali da se umiješamo da bismo silom sačuvali mir. Stoga bih zamolio svoje kolege za pristanak da se obrazuje jedno tijelo čiji bi zadatak bio da razradi prijedlog za privremenu demarkacionu liniju u Julijskoj krajini između oblasti koja bi bila pod Titovom upravom i oblasti u kojoj bismo uspostavili savezničku vojnu administraciju. Pokušali smo i sami da povučemo takvu liniju, uglavnom na etničkoj bazi. Ali, očigledno je da se za sada ne možemo složiti oko te linije, te sve što možemo učiniti je da se u principu složimo da takva linija treba postojati i da treba obrazovati neko stručno tijelo koje bi je odredilo. Poslije toga bi, nesumnjivo, vlada Njegovog veličanstva imala zadatak da dobije Titov pristanak. Međutim, vlada Njegovog veličanstva bi željela da se pri tome nađe takvo rješenje s kojim bi se složila oba njena saveznika.

Na kraju bih želio istaći da bi, u svakom slučaju, bilo potrebno, čak i ukoliko oblast zapadno od privremene linije koju sam ja predložio bude dodijeljena Titu, da u prvim fazama po svaku cijenu naš glavni komandant može koristiti pravce komunikacija od Trsta prema sjeveru, u kojem bi slučaju morao poduzeti odgovarajuće mjere da se to ostvari. Kasnije bi on mogao osigurati da pravci komunikacija s Austrijom prolaze zapadnije.« (AVII, reg. br. 19/3, W.O. k.8).

⁸ To je bilo u augustu 1944, u Italiji.

Dogovoreno je da feldmaršal Aleksander, kada se prilikom slijedeće posjete sretne s maršalom Titom,⁹ kaže da mu je potrebno da ima kontrolu nad željezničkom prugom od Trsta do austrijske granice. To bi se obezbijedilo povlačenjem jedne linije 10 milja istočno od pruge, s tim da kontrola teritorija do te linije ostane u njegovoj nadležnosti. To bi bio privremen sporazum na vojnoj bazi, koji bi on dostavio Vladi Sjedinjenih Američkih Država i Britanije na odobrenje. On bi, također, mogao napomenuti da mu je poznato da je ta stvar saopćena Rusima i Amerikancima na Konferenciji¹⁰ tri velike sile, bez nagovještavanja da su se o tome tri velike sile već dogovorile.

Ukoliko feldmaršal Aleksander uspije da postigne sporazum s Titom u tom smislu, onda bi se razmotrilo je li potrebno informirati sovjetsku i američku vladu da u tim uvjetima nije neophodno da se trenutno i dalje sugerira obilježavanje granične linije od strane eksperata.

⁹ O susretu i razgovorima feldmaršala Harolda Aleksandera s maršalom Josipom Brozom Titom u Beogradu od 21. do 24. februara 1945, vidi dok. br. 3. (Upućivanje čitalaca na dokumente od 1 do 34 odnosi se na građu u Prilogu ove knjige).

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference-

W.O. 214/41

X/1 8940

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

VII
A.
En. Reg. 23
WOK 8

MEETING HELD AT THE BRITISH LEGACY, ATHENS.

February 15th, 1945.

Present:

The Secretary of State.
The Resident Minister, Central Mediterranean.
Field Marshal Sir H. Alexander, Supreme
Commander, Mediterranean Theatre.
Sir A. Cadogan.
Sir E. Bridges.
Major General Airey.
Mr. P. J. Dixon.

VENEZIA GIULIA.

The Secretary of State said that this matter had been raised at the Crimea Conference on the basis of the annexed memorandum, and the Russian and the United States Delegations had said they would consider the matter.

Field Marshal Alexander said that in June or July 1944 he had said to Marshal Tito that, for communication purposes, he would require to control the railway running inland from Trieste, and the territory for ten miles on each side of it.

It was agreed that Field Marshal Alexander when he saw Marshal Tito on his next visit should say that he would require to have control of the railway from Trieste to the Austrian frontier. This would be secured if a line was drawn ten miles east of the railway, and he had control of the territory up to this line. This would be a provisional agreement based on military grounds, which he would submit for approval to the United States and United Kingdom Governments. He could also say that he knew the matter had been mentioned to the Russians and Americans at the Three Power Conference, without implying that an agreed policy had there been reached between the Three Powers.

If Field Marshal Alexander was successful in making an arrangement with Tito on these lines, it would be for consideration whether we should inform the Soviet and United States Governments that in these circumstances it seemed unnecessary to pursue for the moment the suggestion for a demarcation of a frontier line by a body of experts.

bude prihvatljiv za maršala Tita, jer se u tom području nalaze jugoslavenske partizanske jedinice a poznato je i da maršal Tito želi da pripoji to područje novoj Jugoslaviji. Za vrijeme nedavnih sastanaka on je govorio ministru vanjskih poslova i drugima o ovom pitanju, te je dogovoreno da se pokuša sa postizanjem jednog dogovora s maršalom Titom, na čisto vojnoj osnovi.⁵ On je namjeravao, prema tome, da predloži maršalu Titu da se ustanovi jedna vojna granica koja bi se pružala sjeverno i južno preko jasno definiranog terena, na rastojanju od približno deset milja istočno od saobraćajnica potrebnih saveznicima. Naglasilo hi se da će teritorij zapadno od ove granice biti pod upravom Savezničke vojne uprave, ali se nikakva napomena neće davati u pogledu oblika uprave istočno od te granice. Nastojat će se privoljeti maršala Tita da povuče jugoslavenske jedinice koje se eventualno uoče zapadno od ove granice; ali ako Tito bude insistirao da jedinice ostanu zapadno od granice, onda se mora složiti da one dođu pod komandu glavnog komandanta savezničkih snaga. Na isti način, postići će se sporazum da savezničke trupe za koje se bude smatralo da je eventualno potrebno da ostanu istočno od granice potpadnu pod vrhovnu komandu maršala Tita.

*Gospodin Kerk*⁶ je rekao da uputstva koja je dobio iz Ministarstva vanjskih poslova ukazuju na to da američka vlada želi da Saveznička vojna uprava bude na svim spornim područjima koja su 1939. bila dio Italije, uključujući i Zadar i talijanske otoke na Jadranu. Prema tome, ne treba poduzimati nikakve akcije kojima bi se mijenjala granica između Italije i Jugoslavije od 1939.⁷ Predsjednik⁸ nije dao nikakav nagovještaj u toku nedavnih razgovora sa njim da želi revidirati svoj stav u tom pogledu. On se boji da će namjera koju je iznio glavni komandant savezničkih snaga na-

⁵ Vidi dok. br. 1.

⁶ Aleksander Kerk (Alexander Kirk), američki politički savjetnik.

⁷ Poslije sloma Austro-Ugarske vlast u Rijeci uspostavlja Narodno vijeće Srba, Hrvata i Slovenaca, ali je ubrzo okupiraju trupe Antante, a zatim talijanske, te vlast potpuno preuzimlje, 12. oktobra 1919, Gabriele Danuncio (Gabriele D'Annunzio). Rapalskim ugovorom od 12. novembra 1920. godine Italija je dobila teritorij zapadno od linije Rakek — Snežnik — Rijeka, otoke Cres, Lošinj, Srakane, Unije a u Dalmaciji grad Zadar, otoke Palagružu i Lastovo. Prema Rapalskom ugovoru, trebalo je da Rijeka postane samostalna država, ali Talijani i dalje drže vlast u svojim rukama te do njenog formiranja nije ni došlo. Na insistiranje Italije, prema Rimskom ugovoru između Italije i Kraljevine SHS od 27. januara 1924. Rijeka je pripojena Italiji.

⁸ Riječ je o predsjedniku Sjedinjenih Američkih Država Franklinu D. Ruzveltu (Roosevelt). Umro je 12. aprila 1945.

voditi na pomisao da su saveznici spremni da vrata jedan dio Julijske krajine Jugoslaviji, i da, u svakom, slučaju, prijedlog sadrži jedno ograničenje nadležnosti Savezničke vojne uprave nad ovim područjem. On smatra, ukoliko bude potrebno razgovarati o ovom pitanju s maršalom Titom, da mu odmah treba saopćiti namjeru da se uspostavi Saveznička vojna uprava u cijeloj Julijskoj krajini. Osim toga, nije bilo nikakvog nagovještaja do sada da Rusi neće prihvatiti Savezničku vojnu upravu na čitavom ovom području. Ako bi to Rusi prihvatili, na to bi vjerojatno pristao i maršal Tito.

*Kontraadmiral Stoun*⁹ je izjavio da je talijanska vlada obaviještena da će čitava Julijska krajina pasti pod Savezničku vojnu upravu poslije oslobađanja od Nijemaca. To je bilo u suglasnosti sa prijedlozima koje je dao raniji glavni komandant savezničkih snaga¹⁰ Kombiniranom odboru načelnika generalštabova. On smatra da bi taj prijedlog koji je sada iznio glavni komandant savezničkih snaga imao nepoželjan efekt na ugovor o kapitulaciji koji je sa talijanskom vladom zaključio u korist Ujedinjenih nacija njegov prethodnik, jer bi se podrazumijevani poziv maršalu Titu (koji nije bio pod komandom glavnog komandanta savezničkih snaga) da zauzme teritorij koji je prije bio talijanski mogao smatrati kao kršenje duha, ako ne i uslova ugovora o kapitulaciji. On je dodao da, ma koliko bilo poželjno voditi razgovore na čisto vojnoj bazi, namjeravam sporazum će nužno imati i političke implikacije.

Glavni komandant savezničkih snaga istakao je da je postizanje jednog praktičnog vojnog aranžmana na tom području ipak neophodno i hitno.

Gospodin Makmilan je spomenuo da bi sporazum u predloženoj formi, u stvari, koristio Talijanima, jer bi se odmah obezbijedilo da oni zadrže luku Trst. Međutim, on se suglasio da bi se, teoretski, moglo smatrati da takav sporazum podrazumijeva davanje »de facto« prava Jugoslavenima da zauzmu onaj dio Julijske krajine koji leži istočno od predložene granice. Gospodin Iden je postavio to pitanje u navedenoj noti¹¹ gospodinu Stetinius¹², ali, na žalost, nije bilo

⁹ Ileri Stoun (Ellery Stone), načelnik savezničke komisije.

¹⁰ Prije feldmaršala Harolda Aleksandera, glavni komandant savezničkih snaga na Sredozemlju bio je feldmaršal Henri Vilson (Henry Wilson).

¹¹ Vidi dok. br. 1, napomenu 7.

¹² Stetinius Edvard (Stettinius Edward), ministar vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.

prilike za razgovor o toj stvari na nedavnim sastancima. On smatra da postoje tri mogućnosti:

a) *Glavni komandant savezničkih snaga* mogao bi ostvariti prije spomenutu namjeru. Takvo rješenje nosi i rizik, jer, pošto bi Jugoslaveni sigurno preuzeli kontrolu nad teritorijem istočno od predložene granice, glavni komandant savezničkih snaga bi se našao u situaciji da je učinio prvi korak ubrzavajući uspostavljanje jugoslavenske kontrole bez odobrenja obje vlade. S druge strane, nasilno izbacivanje jugoslavenskih jedinica sa ovog teritorija od strane Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije poslije pada Njemačke ne bi dolazilo u obzir.

b) *Glavni komandant savezničkih snaga* mogao bi uputiti svoj predloženi nacrt sporazuma Kombiniranom odboru načelnika generalštabova prije razgovora s maršalom Titom.

c) *Vlade Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije* mogle bi se obratiti Rusima radi dobijanja njihovog odobrenja za predloženu graničnu liniju i traženje njihove suradnje u ostvarenju toga.

Nesumnjivo je da će Rusi željeti da pripoje cijelu Julijsku krajinu Jugoslaviji, uključujući naročito luku Trst, jer bi time dobili izlaz na Sredozemlje koji bi bio pod njihovom kontrolom. On smatra da je najbolje rješenje pod tačkom (b). Potrebno je naglasiti načelnicima generalštabova da bi, ukoliko žele da zauzmu Austriju s juga, bilo neophodno da maršal Tito prihvati granicu iz 1939. godine ili ovu sada predloženu, i da je alternativa njegovom pristanku bar na ovu drugu granicu borba s Jugoslavenskom armijom za kontrolu nad spornim teritorijem.

General-potpukovnik MaknernP istakao je da je već zaključen jedan sporazum sa maršalom Titom u vezi Zadra, koji je 1939. bio talijanski teritorij. Stoga je o ovom talijanskom posjedu već postignut sporazum. Jugoslaveni već drže velike dijelove Julijske krajine i možda će biti potrebno krenuti prema Austriji i poslužiti se lukom Trst prije nego što se ova stvar riješi prema tačkama (b) ili (c), koje je predložio gospodin Makmilan. On smatra da je što skorije zaključenje izvjesnog sporazuma koji bi obezbijedio kontrolu glavnom

¹³ Džozef Maknerni (Joseph McNamey), zamjenik glavnog komandanta savezničkih snaga na Sredozemlju.

¹⁴ Džon Kaningem (John Cunningham), komandant mornarice na Sredozemlju.

¹⁶ Džon Slesor (John Slessor), zamjenik komandanta vazduhoplovstva na Sredozemlju.

komandantu savezničkih snaga nad saobraćajnicama od Trsta prema Austriji stvar hitne vojne potrebe, i ocjenjuje da gledište koje zastupa Ministarstvo vanjskih poslova [Sjedinjenih Američkih Država] u pogledu tog teritorija nije sasvim realno.

*Admiral Kaningem*⁴ je predložio da je potrebno, ukoliko se odluči da se pregovara s maršalom Titom o sporazumu predloženom u SAC (O) (45) 9 (dopuna),¹⁵ dodati tačku u kojoj će komanda nad lukama između Rijeke i Trsta biti dodijeljena glavnom komandantu savezničkih snaga na Sredozemlju, čiji će predstavnici raditi u neposrednoj suradnji sa komandantima 15. grupe armija ili odgovarajućim jugoslavenskim snagama. On je istakao da postojeći anglo-jugoslavenski sporazum o lukama obuhvaća samo jugoslavenske luke.

*Maršal Slesor*⁶ je kao najbolji kurs predložio da, čim se u Jugoslaviji obrazuje zajednička privremena vlada,¹⁷ istoj treba naglasiti da je ona podjednako odgovorna, zajedno sa saveznicima, u pogledu savezničke vojne uprave u onim dijelovima Italije (uključujući Julijsku krajinu) u kojima ona bude uvedena.

Gospodin Makmilan je podržao prijedlog maršala vazduhoplovstva Slesora, ističući da bi zajednička privremena jugoslavenska vlada morala sudjelovati u obavezama Ujedinjenih nacija pošto se one oforme, a te obaveze proističu iz uslova kapitulacije Italije, u kojima stoji da će se Saveznička vojna uprava uspostaviti nad čitavom Julijskom krajinom. Tu neće biti nikakvih poteškoća oko naimenovanja jednog akreditiranog jugoslavenskog predstavnika za Savezničku komisiju uz sadašnjeg sovjetskog predstavnika. On je preporučio da on i gospodin Kerk ne bi trebalo da podnose nikakav izvještaj svojim vladama sve do povratka glavnog komandanta savezničkih snaga, kada se mogu sastaviti depеше za Kombinirani odbor načelnika generalštabova i izvještaji za Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije, u skladu sa već iskazanim gledištima i sa posjetom glavnog komandanta savezničkih snaga.

Kontraadmiral Stoun također je podržao prijedlog maršala vazduhoplovstva Slesora, ali je istakao da bi sve jugoslavenske okupacione snage, ili okupaciona uprava uspostavljena u Julijskoj krajini, morale da potpadnu pod komandu glavnog komandanta savezničkih snaga preko te Savezničke komisije.

Glavni komandant savezničkih snaga je iznio da se maršal Tito već u principu složio sa savezničkom komandom nad Trstom i saobraćajnicama prema Austriji. Bilo bi moguće obavijestiti maršala Tita da su vojne potrebe takve da zahtijevaju da se čitava Julijska krajina stavi pod Savezničku vojnu upravu i da snage maršala Tita na tom području moraju potpasti pod savezničku komandu. Međutim, tu mogu nastati komplikacije u pogledu eventualnih jugoslavenskih okupacionih snaga. Kao zaključak, čini se da je najbolje rješenje da se u toku njegove posjete Beogradu pokrene pitanje Julijske krajine samo u okviru najopćenitijih vojnih aspekata, ne tražeći nikakav vid sporazuma, i da nastoji ustanoviti stav maršala Tita o ovom pitanju. Uputstva od Kombiniranog odbora načelnika generalštab ova mogu se traži ti po njegovom povratku.

Vraćajući se na tačku 1 svog izvještaja, on je upitao da li je nepoželjno obavijestiti maršala Tita da je moguća saveznička operacija na Lošinju, jer je to bio talijanski teritorij. On je naglasio da partizani maršala Tita operiraju na ovim otocima i da se od njih može očekivati znatna pomoć.

Maršal vazduhoplovstva Slesor je istakao da, ukoliko nema nikakvih implikacija da se za sada niti eventualno ubuduće Lošinje smatra jugoslavenskim teritorijem, ne postoje nikakve prepreke da *ga obavijestimo da su takve operacije moguće. Postignuta je opća suglasnost s takvim gledištem.

Glavni komandant savezničkih snaga:

a) složio se da pitanje Julijske krajine treba pokrenuti samo u okviru najopštijih vojnih problema u toku predstojećih razgovora sa maršalom Titom,¹⁸ i dao je uputstva načelniku štaba da s ostalim odgovarajućim organima, po njegovom povratku, pripremi prijedlog telegrama Kombiniranom odboru načelnika generalštabova analizirajući teškoće situacije koja postoji u Julijskoj krajini i iznoseći sugestiju koju je dao maršal vazduhoplovstva Slesor pod naprijed datom oznakom »X« sa odgovarajućom argumentacijom;

b) usvojio je kratak cirkularni informativni akt br. SAC (0) (45) 9 uz rezervu prije spomenute tačke (a) i razmatranja zabilježenih u zapisniku 3 SAC (0) (45) sa treće sjednice.¹⁹

¹⁷ i ¹⁸ Vidi dok. br. 3: zapisnik sa sastanaka između maršala Josipa Broza Tita i feldmaršala Harolda Aleksandera održanih u Beogradu od 21. do 24. februara 1945.

²⁰ Tačka 6 zapisnika ne odnosi se na Jugoslaviju.

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: F.O. 371/48203 R 567/30/67 4196

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

TOP SECRET

63

1. **TOP SECRET**

2. **TOP SECRET**

3. **TOP SECRET**

4. **TOP SECRET**

5. **TOP SECRET**

6. **TOP SECRET**

7. **TOP SECRET**

8. **TOP SECRET**

9. **TOP SECRET**

10. **TOP SECRET**

11. **TOP SECRET**

12. **TOP SECRET**

13. **TOP SECRET**

14. **TOP SECRET**

15. **TOP SECRET**

16. **TOP SECRET**

17. **TOP SECRET**

18. **TOP SECRET**

19. **TOP SECRET**

20. **TOP SECRET**

21. **TOP SECRET**

22. **TOP SECRET**

23. **TOP SECRET**

24. **TOP SECRET**

25. **TOP SECRET**

26. **TOP SECRET**

27. **TOP SECRET**

28. **TOP SECRET**

29. **TOP SECRET**

30. **TOP SECRET**

31. **TOP SECRET**

32. **TOP SECRET**

33. **TOP SECRET**

34. **TOP SECRET**

35. **TOP SECRET**

36. **TOP SECRET**

37. **TOP SECRET**

38. **TOP SECRET**

39. **TOP SECRET**

40. **TOP SECRET**

41. **TOP SECRET**

42. **TOP SECRET**

43. **TOP SECRET**

44. **TOP SECRET**

45. **TOP SECRET**

46. **TOP SECRET**

47. **TOP SECRET**

48. **TOP SECRET**

49. **TOP SECRET**

50. **TOP SECRET**

51. **TOP SECRET**

52. **TOP SECRET**

53. **TOP SECRET**

54. **TOP SECRET**

55. **TOP SECRET**

56. **TOP SECRET**

57. **TOP SECRET**

58. **TOP SECRET**

59. **TOP SECRET**

60. **TOP SECRET**

61. **TOP SECRET**

62. **TOP SECRET**

63. **TOP SECRET**

64. **TOP SECRET**

65. **TOP SECRET**

66. **TOP SECRET**

67. **TOP SECRET**

68. **TOP SECRET**

69. **TOP SECRET**

70. **TOP SECRET**

71. **TOP SECRET**

72. **TOP SECRET**

73. **TOP SECRET**

74. **TOP SECRET**

75. **TOP SECRET**

76. **TOP SECRET**

77. **TOP SECRET**

78. **TOP SECRET**

79. **TOP SECRET**

80. **TOP SECRET**

81. **TOP SECRET**

82. **TOP SECRET**

83. **TOP SECRET**

84. **TOP SECRET**

85. **TOP SECRET**

86. **TOP SECRET**

87. **TOP SECRET**

88. **TOP SECRET**

89. **TOP SECRET**

90. **TOP SECRET**

91. **TOP SECRET**

92. **TOP SECRET**

93. **TOP SECRET**

94. **TOP SECRET**

95. **TOP SECRET**

96. **TOP SECRET**

97. **TOP SECRET**

98. **TOP SECRET**

99. **TOP SECRET**

100. **TOP SECRET**

TOP SECRET

MINISTER OF DEFENCE
Br. Reg. 29/4 F.C.
FO K 5

65

- (b) The Supreme Allied Commander might refer his proposed draft agreement to the Combined Chiefs of Staff before discussion with Marshal Tito.
- (c) The United States and British Governments might approach the Russians with the object of obtaining their agreement to the proposed line and asking for their co-operation in establishing it.

There was little doubt that the Russians would wish to transfer the whole of VENETIA GIULIA to JUGOSLAVIA, including especially the port of TRIESTE, since this would give them a Russian controlled outlet to the Mediterranean. It should be pointed out to the Chiefs of Staff that, if they wished to occupy AUSTRIA from the E. they would be necessary that Marshal Tito should accept the 1959 frontier of the boundary now proposed, and that the alternative to his acceptance of at least the latter boundary was to fight the Yugoslav Army for possession of the disputed territory.

MINISTER GENERAL MONAGNEY pointed out that an agreement with Marshal Tito had already been concluded in respect of ZADAR, which in 1939 was Italian territory. This Italian possession was therefore already compromised. The Yugoslavs were already in possession of large parts of VENETIA GIULIA and it might be necessary to give the AUSTRIA and to take one of the port of TRIESTE before the matter could be settled in accordance with course (b) or (c) proposed by the Commission. He regarded the early conclusion of some agreement providing for the Supreme Allied Commander's control over the E. of C from TRIESTE to AUSTRIA as a matter of urgent military necessity and considered that the view held by the State Department regarding this territory was not entirely realistic.

GENERAL CHAMBERS suggested that, if it were decided to negotiate with Marshal Tito the agreement as proposed in SAC (U) (45) 9 (Appendix), a paragraph should be added to the effect that the naval control of the ports between TRIESTE and VENETIA inclusive would be vested in Commander-in-Chief, Mediterranean, whose representatives would work in close co-operation with the Commanders of 15 Army Group or of the Yugoslav forces as appropriate. He pointed out that the existing Anglo-Yugoslav naval agreement covered Yugoslav ports only.

SIR MARSHAL SLINGS suggested that the most promising course appeared to be, when a final provisional government had been established in JUGOSLAVIA, to invite the United States and the United Kingdom to share in the responsibility of the Allies for Allied Military Government in those parts of ITALY (including VENETIA GIULIA) in which it was exercised.

MR. BACHMAN supported Sir Marshal Slings' suggestion, pointing out that the joint provisional Yugoslav government would be required to participate in the obligations of the United Nations once it was established and that these obligations included being parties to the Italian surrender instrument, which provided for the establishment of Allied Military Government over all VENETIA GIULIA. There would be no difficulty in appointing to the Allied Commission an Anglo-American Yugoslav representative parallel to the present Soviet representative. He suggested that, so far as this would make no report to their respective governments until the report of the Supreme Allied Commander, when a table for the Combined Chiefs of Staff might be drafted, and reports made to the State Department and Foreign Office, in the light of the views already expressed on the Supreme Allied Commander's visit.

REAR ADMIRAL WIDON also supported Sir Marshal Slings' suggestion but pointed out that any Yugoslav consular forces or administrative administration established in VENETIA GIULIA would have to work under the control of the Supreme Allied Commander through the Allied Commission.

TOP SECRET

Reference: F.O. 371/48203	PUBLIC RECORD OFFICE 25/12/350/67 . 4196 COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION
-------------------------------------	--

TOP SECRET O O	A. N. of XXXXXXXXXXXX 2915 F. 2 Br. Reg. 2915 F. 2 P. O. No. 5 877 66
-----------------------------	--

THE SUPREME ALLIED COMMANDER observed that Marshal Tito had already agreed in principle to Allied control of TRIESTE and the I. S. F. to ANZANI. It would be possible to inform Marshal Tito that military necessity demands that the whole of VENETIA GIULIA be subjected to Allied Military Government and that Marshal Tito's forces in the area must come under Allied control. There were found, however, to be complications in respect of any Yugoslav occupational forces. On balance it appeared that the best course during his visit to BELGRADE was to raise the question of VENETIA GIULIA only in the most general military terms, without seeking any form of agreement, and to endeavour to ascertain Marshal Tito's views on the question. The direction of the Combined Chiefs of Staff could then be sought on his return.

Turning to paragraph 1 of his brief, he enquired whether it was considered undesirable that Marshal Tito should be informed that Allied action against LUIGI PIACOLI was possible, since this was Italian territory. He pointed out that Marshal Tito's Partisans had operated in these islands and that considerable assistance might be expected from them.

AIR MARSHAL SLESSER observed that, provided there was no implication that LUIGI PIACOLI was reported as at present, or likely in the future to be, in Yugoslav territory, there should be no objection to informing him that such operations were a possibility. There was general agreement with this view.

THE SUPREME ALLIED COMMANDER:

- (a) Agreed that the question of VENETIA GIULIA should be raised only in the most general military terms during his forthcoming discussions with Marshal Tito and instructed the Chief of Staff, in conjunction with other appropriate authorities, to prepare on his return a draft memorandum to the Combined Chiefs of Staff concerning the difficulties of the situation existing in VENETIA GIULIA and putting forward the suggestion made by Air Marshal Stander at (X) above, with supporting arguments.
- (b) Accepted the brief circulated under paragraph (c) (i) & subject to (a) above and to the considerations recorded in the above minute and in Minute 1 of SAC (O) (i) 3rd Meeting.

6. REVISED DIRECTIVE TO THE ITALIAN SUB-COMMISSION OF THE ALLIED COMMISSION
(Para. No. SAC (F) (i) 3)

THE CONFERENCE had before them a draft directive to the Air Force Sub-Commission of the Allied Commission, revised in accordance with the current policy of retaining direct control over Italian Government institutions.

AIR MARSHAL SLESSER explained that the Italian Air Force was undergoing severe losses and all aircraft were being eliminated which could not be used in the near future. This was a serious situation and the fact that the whole of the new directive was to lay the responsibility for running the Italian Air Force on the Italian Government was a disaster. He felt that the risk should be accepted that the administration of the Italian Air Force might in this case break down through inefficiency. He asked the Sub-Commission whether it considered the political tendencies of officers would be proposed to appoint to important positions and whether any alternative machinery for running the force existed.

AIR MARSHAL STANDER replied that the Italian Air Force would be exercised by the Security Section of the Allied Commission. He suggested that a paragraph should be inserted stating that the Head of the Sub-Commission was responsible to the Chief Commissioner, Allied Commission, on all matters not connected with the operation of the Italian Air Force, or with its administration.

TOP SECRET

BR. 3

ZAPISNIK SA SASTANAKA IZMEĐU MARŠALA JOSIPA BRO
ZA TITA I FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA I
NJIHOVIH SURADNIKA ODRŽANIH U BEOGRADU OD 21.
DO 24. FEBRUARA 1945. O JULIJSKOJ KRAJINI, KOORDI
NACIJI ZAJEDNIČKIH DEJSTAVA U ZAVRŠNIM OPERA-
CIJAMA I O ISPORUCI RATNOG MATERIJALA NOVJ¹

STROGO POVJERLJIVO
C.O.S. (45) 187 (O)
20. mart 1945.

RATNI KABINET

KOMITET NAČELNIKA GENERALŠTABOVA

VOJNA KONFERENCIJA U BEOGRADU

Napomena sekretara

Priloženi zapisnik razgovora koje su vodili u Beogradu
od 21. do 24. februara 1945. feldmaršal Aleksander i maršal
Tito, i njihovi štabovi, dostavlja se radi informiranja.

L. C. Holis [Hollis]

Kancelarije ratnog kabineta, S. W. 1,
20. mart 1945.

S.A.C. (O) (45) 13.
1. mart 1945.

GLAVNA KOMANDA SAVEZNIČKIH SNAGA
[SREDOZEMLJA]

KONFERENCIJA GLAVNOG KOMANDANTA SAVEZNIČKIH SNAGA
(RADNA)

SASTANCI S JUGOSLAVENIMA

Napomena sekretara

1. Kopije zapisnika sa sastanaka nedavno održanih iz-
među glavnog komandanta savezničkih snaga i maršala Tita,

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 16/3,
F.O. k. 4.

i između njihovih štabova, date su u prilogima 1—4} Ovaj zapisnik šire objašnjava niz depeša koje je uputio zamjenik načelnika štaba³ u toku sastanaka, koje su već dostavljene ograničenom broju korisnika.

2. Glavni komandant savezničkih snaga izdao je uputstvo štabu da mjere koje su već započete na osnovi ovih depeša treba nastaviti. Sa priloženim zapisnikom treba se upoznati da bi se prišlo realizaciji daljnjih mjera koje mogu biti potrebne.

J. H. Leselz [Lascelles], pukovnik
sekretar

Prilog 1

BRITANSKA VOJNA MISIJA U BEOGRADU

I

Zapisnik sa sastanka između feldmaršala Aleksandera i maršala Tita u Beogradu, u srijedu 21. februara 1945.

Prisutni:

Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije:

vrhovni komandant maršal
Josip Broz Tito
general-major V. [ladimir]
Velebit, šef jugoslavenske
vojne misije, London

Glavna komanda savezničkih snaga:

feldmaršal *H. Alek.sand.er*
glavni komandant savezničkih
snaga na Sredozemlju
brigadir⁴ *F. Maklejn*
[Maclean],
šef 37. vojne misije

1. Glavni komandant savezničkih snaga sastao se sa maršalom Titom večeras, 21. februara.

² i ⁵ Prilozi 2 i 3, zapisnici sa sastanaka održanih 22. i 23. februara 1945. između predstavnika Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije i predstavnika Glavne komande savezničkih snaga na Sredozemlju ne objavljuju se, jer su na tim sastancima raspravljana tehnička pitanja vezana za skoriju jugoslavensku ofanzivu; o podršci savezničke avijacije i mornarice toj ofanzivi; o daljnjoj isporuci hrane, opreme, vozila i teškog naoružanja; o razmjeni obavještajnih podataka; o uspostavljanju telegrafске linije Zadar — Ankona; o vraćanju jugoslavenskih brodova zaplijenjenih u aprilskom ratu 1941; o repatrijaciji jugoslavenskih državljana iz Francuske i Švicarske, i o drugim pitanjima od zajedničkog interesa.

* Zamjenik načelnika štaba Glavne komande savezničkih - snaga na Sredozemlju bio je general-major Liman Lemnicer (Lyman Lemnitzer).⁴

Brigadir kopnene vojske u Velikoj Britaniji je najviši čin viših oficira između pukovnika i general-majora.

Savezničke operacije

2. *Feldmaršal Aleksander* otpočeo je razgovor time što je maršalu Titu rekao da njegova namjera nije da poduzme neke operacije velikih razmjera na jugoslavenskom teritoriju. U vezi s tim, on ga je izvijestio, u strogom povjerenju, da je odlučeno da se prebaci izvjestan broj divizija sa talijanskog na zapadni front. U vezi operacija malih razmjera, on se složio sa maršalom Titom da se one sada ne isplate.

3. S druge strane, jasno je da bi proširenje dej'stava iz vazduha mnogo značilo kako za jugoslavenske tako i za naše snage. S obzirom na to, feldmaršal Aleksander je predložio da dva štaba treba da ispitaju mogućnosti uspostavljanja još vazduhoplovnih baza na sjeverozapadnom dijelu Jugoslavije pošto se Nijemci povuku prema sjeveru. Maršal Tito se u principu s tim složio.

4. *Feldmaršal Aleksander* je izjavio da njegov štab još radi jedino na planu operacija za zauzimanje Lošinja.⁵ To za sada nije izvodljivo, ali se kasnije može poduzeti, kao mjera zaštite vazduhoplovne baze u Zadru. Maršal Tito je odgovorio da bi se Lošinj lako mogao zauzeti, ali ne i lako zadržati, sve dok susjedno obalno područje ne bude u rukama saveznika. Međutim, on je sam predložio da se upotrijebe divizije koje su sad stajale na raspolaganju pošto su zauzele Mostar, u cilju raščišćavanja obalnog područja nasuprot Lošnju. On je namjeravao da poduzme ovu operaciju u roku od tri nedjelje. U tu svrhu, bila bi mu potrebna saveznička vazdušna i pomorska podrška, kao i hrana, topovi i municija. Predložio je da dva štaba detaljno prouče njegove potrebe. Feldmaršal Aleksander se s tim složio.

Juljska krajina

5. *Feldmaršal Aleksander* je zatim obavijestio maršala Tita da će mu (Aleksanderu), kada snage pod njegovom (Aleksanderovom) komandom zauzmu Austriju, biti potrebno da kontrolira komunikacije prema Trstu, kao i sam Trst. Na prvi pogled, njemu se činilo da bi to podrazumijevalo zauzimanje cijelog teritorija zapadno od granice iz 1939. između Italije i Jugoslavije, i formiranje Savezničke vojne uprave u tim područjima. On je objasnio da se time ne bi prejudiciralo konačno zaključivanje mira. Pitao je maršala Tita za njegovo mišljenje. Maršal Tito je odgovorio da on ima dvije primjedbe. Prvo, on prihvaća ideju Savezničke vojne

⁵ Otok Lošinj je oslobođen 20. aprila 1945. Vidi dok. br. 56.

uprave pod uvjetom da mu se dozvoli da zadrži civilnu upravu koju je on već uspostavio u tim područjima. Istovremeno, spreman je da njegova civilna vlast bude odgovorna Savezničkoj vojnoj upravi. On je objasnio da bi, ukoliko njegovoj civilnoj upravi ne bude dozvoljeno da funkcionira, nastao kaos. Druga primjedba maršala Tita bila je da, pretpostavljajući cilj da se zaštite saobraćajnice između Trsta i Austrije, on ne smatra da će saveznicima biti potrebno da okupiraju Istarski poluotok. Ukoliko, s druge strane, oni žele da koriste saobraćajnice koje prolaze kroz Ljubljanu, mogu slobodno da ih koriste, mada se ove, naravno, pružaju prilično unutar granica Jugoslavije. U odgovoru, feldmaršal Aleksander je objasnio da su njegova objašnjenja bila čisto ispitivačka, i da će on morati da oijelu tu stvar saopći Kombiniranom odboru načelnika generalštabova prije nego što se bilo što dalje poduzme po ovom pitanju.

Predstavništvo u Beogradu

6. *Feldmaršal Aleksander* obavijestio je maršala Tita, da će, prilikom formiranja jedinstvene jugoslavenske vlade,⁶ vojne i vazduhoplovne funkcije koje sada vrši 37. vojna misija preuzeti misija pod rukovodstvom komodora⁷ avijacije Lija [Lee], koji će biti predstavnik glavnog komandanta savezničkih snaga na Sredozemlju u Jugoslaviji, dok će političke funkcije ove misije spadati u nadležnost ambasade. Maršal Tito je primio to k znanju.

Telegrafska linija Zadar — Ankona

7. *Feldmaršal Aleksander* je rekao maršalu Titu da smo mi zainteresirani da obnovimo i koristimo telegrafsku liniju Zadar — Ankona. Sve dok traju borbe, bilo bi neophodno da ta linija bude pod savezničkom operativnom komandom. Maršal Tito se složio s ovim, i odlučeno je da se o pojednostima dogovore dva štaba.

Obavještajna služba

8. *Feldmaršal Aleksander* je izvijestio maršala Tita da bi saveznicima bilo od velike koristi ako bi im stavio na raspolaganje podatke koja se odnose na neprijatelja, do kojih su

⁶ Na prijedlog Predsjedništva AVNOJ-a, 7. marta 1945. formirana je prva vlada Demokratske Federativne Jugoslavije pod predsjedništvom maršala Josipa Broza Tita.

⁷ Komodor avijacije u Velikoj Britaniji je najviši čin viših oficira između pukovnika i general-majora.

došle njegove jedinice u taku operacija. On je predložio da se o načinu razmjene obavještajnih podataka dogovore dva štaba. Maršal Tito se složio s tim.

Partizanske potrebe

9. *Feldmaršal Aleksander* je zatim pitao maršala Tita da li on ima da postavi neka pitanja.

Jugoslavenska ratna mornarica

10. *Maršal Tito* je predložio da se iskoristi prisustvo u Beogradu kapetana bojnog broda Kerna i kapetana bojnog broda Langa [Laing] radi razgovora o daljnjem razvoju Jugoslavenske ratne mornarice, a naročito o materijalnoj pomoći koju im mi možemo pružiti.

Repatrijacija jugoslavenskih državljana iz Francuske i Švicarske

1. *Maršal Tito* je izjavio da bi u vezi sa repatrijacijom jugoslavenskih građana iz Francuske i Švicarske dozvolu trebalo da izda saveznički štab. On je tražio od feldmaršala da razmotri njegov zahtjev. Feldmaršal je odgovorio da ova stvar nije lično njemu spominjana i da će on učiniti sve što može da pruži pomoć. »

Nabavka oklopnih borbenih vozila za NOVJ

12. *Maršal Tito* je saopćio da je 50 tenkova »stjuart« [Stuart] isporučenih NOVJ poslužilo vrlo korisno. On je tražio da se gubici u tim tenkovima nadoknade iz savezničkih izvora. Feldmaršal Aleksander je izjavio da će ispitati mogućnost snabdijevanja maršala Tita sa još više tenkova »stjuart« ili, ako njih nema, nekim drugim tipovima tenkova.

Sporazum o zajmu i najmu⁸

13. *Maršal Tito* je objasnio da se nada da će moći staviti na raspolaganje saveznicima 200.000 boraca za borbe iz-

⁸ Zakon o zajmu i najmu izglasan je u Kongresu SAD 11. marta 1941. Po tom zakonu, isporuke ratnog materijala iz SAD nisu se plaćale u gotovom, već su davane na neodređeno vrijeme zemljama u ratu protiv Italije, Njemačke i Japana. Opširnije o tome vidi: Vojna enciklopedija, Beograd, 1967, knj. 10, str. 719.

van granica Jugoslavije. On smatra da bi to bilo vrlo korisno u planinama Austrije, gdje očekuje da će Nijemci pružiti žestok otpor. Također je predložio da im se dozvoli da okupiraju dio Austrije poslije poraza Njemačke. Zatim je objasnio da bi mu za opremu te vojske trebalo 100.000 kompleta odjeće i 10.000 kamiona. On je tražio od Amerikanaca da ga time opskrbe na osnovi aranžmana o zajmu i najmu. Međutim, Amerikanci su odgovorili da o tome mora prvo obavijestiti glavnog komandanta savezničkih snaga na Sredozemlju. Na to je feldmaršal Aleksander odgovorio da postoji mogućnost da im se obezbijedi isporuka izvjesnih količina hrane, benzina i odjeće, ali malo je izgleda za kamione, jer i njegove vlastite snage u tome već oskudijevaju. Stoga bi on dao uputstva svom štabu da prouče Maršalov zahtjev. U odgovoru na jedno pitanje feldmaršala Aleksandera maršal Tito je izjavio da su Rusi do sada isporučili NOVJ hranu, municiju, artiljerijska oruđa i 800 kamiona.

Daljnji razgovori

14. Dogovoreno je da pitanja o kojima su danas razgovarali feldmaršal Aleksander i maršal Tito treba dalje detaljno da razmotre njihovi štabovi,⁹ poslije čega treba upriličiti jedan drugi sastanak između njih.

F. Maklejn
brigadir, šef 37. vojne misije

Prilog 4

BRITANSKA VOJNA MISIJA U BEOGRADU

Zapisnik sa sastanka feldmaršala Aleksandera i maršala Tita u Beogradu, u subotu 24. februara 1945.

Prisutni:

Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije:

maršal *Josip Broz Tito*,
vrhovni komandant
general-potpukovnik
Arso Jovanović, načelnik
[Vrhovnog] štaba NOVJ

Glavna komanda savezničkih snaga:

feldmaršal ser
H. Aleksander,
glavni komandant savezničkih snaga na Sredozemlju

general-major *V. Velebit*,
šef jugoslavenske vojne
misije u Londonu

general-major
Liman L. Lemnicer,
zamjenik načelnika štaba
Glavne komande saveznič-
kih snaga
brigadir *F. H. R. Maklejn*,
šef 37. vojne misije
potpukovnik *C. W. Tejer*
[Thayer], šef američke voj-
ne misije u Beogradu

Sekretar:

Potpukovnik J. R. S. Klark, 37. vojna misija

1. Rezultat sastanka predstavnika štabova

Feldmaršal Aleksander počeo je riječima da su, po njegovom mišljenju, sva pitanja za diskusiju već na odgovarajući način razmotrena od strane predstavnika njegovog štaba i štaba maršala Tita. On je izjavio da će, kada se vrati u Kazertu, lično moći da ispita situaciju u vezi sa isporukom vozila i druge opreme koju je maršal Tito tražio od njega. On je dodao da je nemoguće reći u ovom trenutku koju količinu materijala može staviti na raspolaganje, ali će po povratku u Italiju učiniti sve što može da iziđe u susret zahtjevima maršala Tita.

Maršal Tito je primio gornje obavještenje uz odobranje.

2. Buduće operacije na dalmatinskoj obali¹⁰

Maršal Tito je izjavio da je jedini ograničavajući faktor za uspjeh predstojećih operacija na dalmatinskoj obali snabdijevanje. On je rekao da nije u mogućnosti da obezbijedi snabdijevanje svojih snaga na dalmatinskoj obali, i da mora da se obrati saveznicima da mu pomognu u tome. Najvažnije stavke su hrana i artiljerijska municija. On je dodao da su operacije planirane da počnu za tri nedjelje" i zbog toga treba što prije uspostaviti skladišta u opera-

¹⁰ U to vrijeme dalmatinska obala je bila oslobođena, a predstojeće operacije bile su planirane na prostoru Hrvatskog primorja, Kvarnerskih otoka i Istre.

" U okviru završnih operacija Jugoslavenske armije, 4. armija je otpočela ofanzivu 20. marta 1945. Vidi dok. br. 4, str. 20.

ktivnom području. Za to treba iskoristiti luuke Split, Zadar i Šibenik.

Feldmaršal Aleksander je izjavio da je štab savezničkih snaga dobio uputstva da ispita da li se raspolaže opremom koja bi odgovarala zahtjevima maršala Tita, i da se nada da će moći ubrzo da mu dà odgovor.

General Jovanović je izjavio da ishranu 50.000 boraca koji će učestvovati u ovoj operaciji ne treba povezivati sa problemom pomoći civilnom stanovništvu.

Feldmaršal Aleksander se složio sa generalom Jovanovićem i izjavio da je to sasvim drugi problem, i da se o njemu stara njegov štab u Italiji.

3. Skladišta materijala zaplijenjenog od Nijemaca u Italiji

General Jovanović je izjavio da je većina opreme koju sada upotrebljavaju snage NOVJ zaplijenjena od Nijemaca i da je zbog istrošenosti i upotrebe sada došlo do ozbiljne oskudice rezervnih dijelova u svim jedinicama NOVJ. On misli da sada postoji izvjestan broj skladišta takve opreme u Italiji i traži da se iz NOVJ pošalje komisija da ispita mogućnosti dobivanja takve opreme i rezervnih dijelova za potrebe NOVJ.

Feldmaršal Aleksander je izjavio da smatra da je to veoma razlozan zahtjev i da se nada da će u najskorije vrijeme jedna takva komisija NOVJ biti poslana u Italiju.

4. Podrška saveznika NOVJ u predstojećim operacijama u Dalmaciji

Maršal Tito je izjavio da je već kapetan bojnog broda Lang objasnio njegovom štabu da će podrška mornarice njegovim snagama koje operišu na dalmatinskoj obali biti ograničena zbog gustih morskog polja i zbog obalnih baterija koje štite uzane kanale. Međutim, on se nada da će mornarica pružiti pomoć što je više moguće u kombiniranim operacijama na otocima.

Feldmaršal Aleksander potvrdio je da će mornarica pružiti pomoć maršalu Titu u okviru svojih mogućnosti i sredstava.

General Lemnicer je izjavio da će najveća pomoć koja se može pružiti snagama maršala Tita biti ona koju će obezbijediti savezničke vazduhoplovne snage na Balkanu, i da je

sadi, kada u Zadru operira vazduhoplovna baza, osigurana vrlo efikasna podrška za snage NOVJ u tom području. Planiranje za to izvršit će se u Zadru, a uputstva u tu svrhu su već izdana.

5. Savezničke isporuke opreme za NOVJ

General Jovanović je izjavio da su ga obavijestili da saveznici neće više snabdijevati NOVJ poslije 1. juna 1945. i pitao je da li se ta situacija može preispitati.

Brigadir Maklejn je izjavio da je snabdijevanje obezbijedio oficir za snabdijevanje, do kraja juna 1945, i da poslije toga nadležnost prelazi na saveznički štab. On smatra da ovaj drugi još nije poduzeo nikakve mjere u pogledu snabdijevanja.

Feldmaršal Aleksander je izjavio da će se po njegovom povratku u Italiju situacija ispitati i da se nada da će saveznici biti u stanju da nastave sa slanjem pomoći NOVJ sve dok se ovi budu i dalje borili protiv Nijemaca. On je pitao da li maršal Tito ima još neke posebne zahtjeve za bilo kakve tipove težeg naoružanja.

Maršal Tito je izjavio da su mu potrebne znatne količine teškog naoružanja i da će sutra njegov načelnik [Vrhovnog] štaba dostaviti detaljan spisak potreba.

Feldmaršal Aleksander je primio to k znanju i izjavio da bi to bilo neophodno kako bi po povratku u Italiju mogao ispitati situaciju snabdijevanja u cilju izlaženja u susret zahtjevima maršala Tita u okviru svojih postojećih izvora,

6. Povratak jugoslavenskih brodova koji su sada sa talijanskim posadama i pod talijanskom zastavom

General Jovanović je pitao za mogućnosti da saveznici oslobode ove brodove za potrebe NOVJ.

Feldmaršal Aleksander je izjavio da na to pitanje može odgovoriti samo Ministarstvo za ratni transport.

General Lemnicer je izjavio da je na jučerašnjem sastanku štabova dogovoreno da generali [Srećko] Manola i [Josip] Černi treba ubrzo da posjete Glavnu komandu savezničkih snaga radi razgovora o toj stvari.

Maršal Tito je rekao da potpuno shvaća taj problem, i da će on, sve dok je obezbijedeno dovoljno brodova za do-

tur snabdijevanja iz Italije, biti zadovoljan, te da nije važno pod čijom komandom isti plove. Dodao je da bi želio da kapetan [bojnog broda] Kern iz Britanske kraljevske mornarice prati generale Manolu i Čennija u njihovoj posjeti u Kazertu.

7. Veza obavještajne službe

General Lemnicer je iznio maršalu Titu dva prijedloga na odobrenje. Prvim se potvrđuje da se savezničkim oficirima za vezu pridodatim formacijama NOVJ dopušta da potpuno surađuju sa oficirima NOVJ po svim pitanjima obavještajne prirode. (Plan priložen u prilogu »A«),

Drugi prijedlog je plan davanja propusnica savezničkim oficirima za vezu, kada je potrebno, od strane Vrhovnog štaba NOVJ. (Plan priložen u prilogu »B«),

Maršal Tito je odobrio oba plana i dao uputstva svom štabu da ovaj sistem odmah proradi. On je dodao da savezničke vojne misije u Beogradu treba da budu nadležne za dostavljanje zahtjeva njegovom štabu za te propusnice.

8. Zajedničko saopćenje

Feldmaršal Aleksander je izjavio da bi, po njegovom mišljenju, bilo poželjno da se, poslije njegovog povratka u Italiju, izda zajedničko saopćenje o rezultatima veoma uspješnih sastanaka između njega i maršala Tita, i brigadir Maklejn je maršalu Titu dao na uvid prijedlog kominikea radi odobrenja.

Maršal Tito je odobrio taj prijedlog saopćenja i izjavio da će ga objaviti istovremeno kad i feldmaršal Aleksander. (Prijedlog saopćenja priložen u prilogu »C«),

Napomena sekretara: Prema tome, odlučeno je da se prije spomenuto saopćenje izda u 11.00 sati, 26. februara 1945.

J. R. S. Klark, potpukovnik
sekretar

Prilog »A«

Ovim se potvrđuje da je na sastanku u Beogradu dogovoreno da se savezničkim oficirima za vezu pri korpusima NOVJ, da bi se dobili potpuni podaci o neprijateljskim snaga-

ma, omogućiti da sa obavještajnim oficirima korpusa i divizija NOVJ razgovaraju o svim stvarima obavještajne prirode, uključujući tu i sva pitanja vazdušne podrške kopnenim snagama NOVJ, ograničavanja željezničkog saobraćaja i taktičkog i strategijskog bombardiranja.

Njima, također, treba pružiti priliku da osmatraju takva dejstva da bi mogli dobiti podatke o stanju, moralu i materijalnoj situaciji neprijateljskih trupa.

Isto tako, treba im pokazati sve zaplijenjene dokumente koji se odnose na vojnu, ekonomsku i političku situaciju na neprijateljskom teritoriju.

Prilog »B«

Ovim se potvrđuje da.....
saveznički predstavnik prolazi kroz.....
područje radi posebnog zadatka misije, i treba mu pružiti svu moguću pomoć i suradnju sa svim jedinicama NOVJ sa kojima on dolazi u kontakt.

Time se ne podrazumijeva da dotične jedinice NOVJ treba da snose neku odgovornost u ogleđu sigurnosti imao ova propusnice.

Prilog »C«

Zajedničko saopćenje za objavljivanje o posjeti feldmaršala Aleksandra maršala Titu.

Feldmaršal Ser Harold Aleksander, glavni komandant savezničkih snaga na Sredozemlju, napustio je Beograd poslije posjete maršalu Josipu Brozu Titu. Cilj ove posjete bio je da se obnovi lično prijateljstvo, sklopljeno prilikom posjete maršala Tita feldmaršalu Aleksanderu u njegovom štabu u sjevernoj Italiji prošlog ljeta, a i da se porazgovara o daljnjem zajedničkom vođenju rata na ovom području do konačne pobjede.

Prilikom posjete razmatrana su slijedeća pitanja:

1. Koordiniranje budućih savezničkih operacija sa dejstvima i Marodnooslobodi 1 ačke vojske Jugoslavije.
2. Pružanje daljnje materijalne pomoći od strane saveznika Narodnooslobodilačkoj vojsci Jugoslavije u borbi protiv zajedničkog neprijatelja.

3. Administrativni aranžmani između oružanih snaga maršala Tita i feldmaršala Aleksandera za konačne zajedničke operacije.

Ovi razgovori, koji su imali čisto vojni karakter, vođeni su u atmosferi najveće srdačnosti i suglasnosti po svim pitanjima.¹²

/

¹² Poslije povratka u Italiju, feldmaršal Harold Aleksander poslao je, 28. februara 1945, načelniku Imperijalnog generalštaba sljedeću ličnu i strogo povjerljivu depešu:

»Danas sam se vratio iz vrlo uspješne posjete Beogradu. Maršal Tito je bio veoma ljubazan, razuman i spreman na suradnju. Složio se sa svim prijedlozima koje sam mu iznio. Julijska krajina je složen problem zbog svog političkog aspekta. Sa čisto vojne tačke gledišta mogu da dobijem sve što mi je potrebno, čak i više od toga. Ponudio mi je da koristim željezničke komunikacije preko Ljubljane, koje nam, najvjerojatnije, neće biti potrebne. Ipak, ukoliko nam zatrebaju, imamo ih na raspolaganju. Šaljem Vam potpun izvještaj o situaciji u vezi sa Julijskom krajinom.

Posjetio sam front koji drže partizanske snage kod Sida. To je propisno organiziran front s rogovima, artiljerijom, mitraljezima i protivtenkovskim topovima, itd. Tamo se vode dosta žestoke borbe i partizani imaju uspjeha u napadima na njemačke položaje i u zarobljavanju Nijemaca. Tokom moje posjete vodila se manja borba. Moj utisak je da je Jugoslavenima vrijedno pomoći i da se oni bore ograničenim sredstvima da bi istjerali Nijemce iz svoje zemlje.« (AVTI, reg. br. 30/2, W.O. k. 8.)

OFFICE

Reference: F.O. 371/48810 R 4632/r/07 3842

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

VRHOSKOPSKI INSTITUT JNA
Arhiva nerazodoljivosti rata
Br. Reg. 164 F. 3
F. O. K.

THIS DOCUMENT IS THE PROPERTY OF HIS BRITANNIC MAJESTY'S GOVERNMENT

Printed for the War Cabinet. March 1945. 182

The circulation of this paper has been strictly limited. It is issued
for the personal use of *Staff Officers*

TOP SECRET Copy No. 51

C.O.S. (45) 167 (O).
20th March, 1945. *Southern*

WAR CABINET.

Chiefs of Staff Committee. *R. 632*

MILITARY CONFERENCE AT BELGRADE.

NOTE BY SECRETARY.

THE attached record of the discussions which took place at Belgrade on the 21st-24th February, 1945, between Field Marshal Alexander and Marshal Tito, and their staffs, is circulated for information.

(Signed) E. C. HOLLIS.

*Offices of the War Cabinet, S.W. 1,
20th March, 1945.*

S.A.C. (O) (45) 13.
1st March, 1945.

ALLIED FORCE HEADQUARTERS.
Supreme Allied Commander's Conference (Operational).

CONFERENCES WITH JUGOSLAVS.

NOTE BY SECRETARY.

1. Copies of the minutes of meetings held recently between the Supreme Allied Commander and Marshal Tito and between their respective staffs are attached at Annexures 1-4. These minutes should be considered an amplification of the series of signals described by the Deputy Chief of Staff during the conferences and which have already received a limited distribution.

2. The Supreme Allied Commander directs that staff action, which has already commenced on the basis of these signals, should continue. The attached papers should be examined with a view to initiating any further staff action that may be required.

J. H. LASCELLES, Colonel, Secretary.

FORNOSTOJANSKI INSTITUT BIA
Ulica Kralja Petra Prvoga 14
Beograd
Dr. Rep. 1612 P. B.
L. O. K. 4

ANNEXURE 1

BRITISH MILITARY MISSION, BELGRADE.

Minutes of a Meeting between Field-Marshal Alexander and Marshal Tito in Belgrade on Wednesday, 21st February, 1945.

Present:

<i>Jugoslav Army of National Liberation</i>	<i>Allied Force Headquarters.</i>
Marshal Josp Broz Tito, Commander-in-Chief	Field-Marshal The Hon. Sir H. Alexander, Supreme Allied Commander-in-Chief, Mediterranean Theatre
Major-General V. Velebit, Commander, Yugoslav Military Mission, London.	Brigadier F. Maclean, Commander, 37 Military Mission.

1. The Supreme Allied Commander-in-Chief saw Marshal Tito this evening, the 21st February.

Allied Operations.

2. FIELD-MARSHAL ALEXANDER started by telling Marshal Tito that it was not his intention to undertake any large scale military operations on Yugoslav territory. In this connection, he informed him, in strict confidence, it had been decided to transfer a certain number of divisions from the Italian Front to the Western Front. With regard to small-scale operations, he agreed with Marshal Tito that they were not worth while.

3. On the other hand, it was clear that an increase in the scope of air operations would be to the advantage both of the Yugoslav forces and our own. With this object in view, Field-Marshal Alexander proposed that the two Staffs should examine the possibilities of establishing further air bases in north-western Yugoslavia as the Germans withdrew northwards. Marshal Tito agreed to this in principle.

4. Field-Marshal Alexander said that the only other operational project entertained by his Staff was the seizure of Lussin Piccolo. This was not at present feasible, but might be undertaken later as a measure of protection for the air base at Zadar. Marshal Tito replied that Lussin Piccolo would be easy to take, but not easy to hold, unless the neighbouring coastal area was in Allied hands. He himself, however, proposed to use the divisions released by the fall of Astar for the purpose of clearing the neighbouring stretch of coast. He intended to undertake this operation in three weeks from now. For this purpose, he would require Allied air and naval support as well as food, guns and ammunition. He suggested that the two Staffs should discuss his needs in detail. Field-Marshal Alexander agreed to this.

Venezia Giulia.

5. Field-Marshal Alexander next informed Marshal Tito that, when the forces under his command occupied Trieste, it was his duty for him to control the lines of communication to Trieste, as well as Trieste itself. At first sight, it looked to him as if this would involve the occupation of all territory west of the 1938 frontier between Italy and Yugoslavia, and the establishment of Allied Military Government in the area in question. He explained that this would be without prejudice to the final Peace settlement. He asked Marshal Tito for his views. Marshal Tito replied that he had two comments to make. First, he accepted the idea of Allied Military Government, provided that he was allowed to retain the civil administration which he had already established in the areas in question. At the same time he was prepared to agree that his civil authorities should be responsible to the Allied Military Government. He explained that, unless his civil authorities were allowed to function, chaos would ensue. Marshal Tito's second comment was that, assuming that the object was to protect the lines of communication between Trieste and Austria, he did not consider that it would be necessary for the Allies to occupy the Italian Peninsula. If, on the other hand, they wished to use the communications running through Ljubljana, they

F.O. 371/4-8810

4632/22 3842

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

VOJNOISTORUJSKI INSTITUT JMA

Arhivski broj: 16/4-F-3

Br. Reg. 16/4-F-3
OK 4

10,000 trucks. He had asked the Americans to provide him with these under Lend-Lease arrangements. The Americans had, however, replied that the matter must first be referred to the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre. To this Field-Marshal Alexander replied that, while there was some prospect of finding certain supplies, such as food, petrol and clothing, there was little prospect of providing trucks, of which his own forces were already short. He would, however, instruct his Staff to examine the Marshal's request. In reply to a question from Field-Marshal Alexander, Marshal Tito stated that the Russians had, up to the present, provided J.A.N.L. with food, ammunition, artillery and 800 trucks.

Further Discussions.

14. It was agreed that the questions discussed to-day by Field-Marshal Alexander and Marshal Tito should next be discussed in detail by their respective staffs, after which another meeting should be arranged between them.

(Signed) F. MACLEAN,
Brigadier, Commanding,
37 Military Mission.

ANNEXURE 2.

BRITISH MILITARY MISSION, BELGRADE.

Minutes of a Meeting between the Staffs of Field-Marshal Alexander and Marshal Tito, held at General Staff Buildings, General Headquarters, J.A.N.L., at 1500 hours, Thursday, 22nd February, 1945.

Present:

<i>Jugoslav Army of National Liberation.</i>	<i>Allied Force Headquarters.</i>
Lieut.-General Arso Jovanovic, Chief of Staff, J.A.N.L.	Major-General Lyman L. Lemnitzer, Deputy Chief of Staff to Supreme Allied Commander.
Major-General Manola, Chief of Naval Staff.	Major-General T. S. Airey, Assistant Chief of Staff, G-2, A.F.H.Q.
Major-General Hamovic, Deputy Chief of Staff.	Captain M. B. Laing, R.N., Deputy Chief of Staff to Commander-in-Chief, Mediterranean.
Major-General Klisanic, Chief Intelligence Officer.	
Major-General Nikolic, Director of Medical Services.	
Colonel Kulundic, Chief of Operations Section.	

The following were also present:

Air Vice-Marshal G. H. Mills, Commander, Balkan Air Force.
Brigadier F. H. R. Maclean, Commander, 37 Military Mission.
Lieut.-Colonel C. W. Thayer, Commander, American Military Mission, Belgrade.
Lieut.-Colonel J. R. S. Clarke, 37 Military Mission.
Lieut.-Colonel M. R. Parker, 37 Military Mission.

Secretaries.

Lieut.-Colonel J. R. S. Clarke.
Lieut. R. G. Miner, U.S.N.R.

Reference: F.O. 371/48810 R 4432/c/92 3842

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

171 VOJNOISTORISKI ARHIV IMA
Arhivski broj: 16/10 F. 5
100 K. 4

10

ANNEXURE 4
BRITISH MILITARY MISSION, BELGRADE

Minutes of a Meeting between Field-Marshal Alexander and Marshal Tito in Belgrade, on Saturday, 24th February, 1945.

Present:

<i>Jugoslav Army of National Liberation.</i>	<i>Allied Force Headquarters.</i>
Marshal Josip Broz Tito, Commander-in-Chief.	Field-Marshal The Hon. Sir H. Alexander, Supreme Allied Commander-in-Chief, Mediterranean Theatre.
Lieut.-General Arso Jovanovic, Chief of Staff, J.A.N.L.	Major-General Lyman L. Lemnitzer, Deputy Chief of Staff to Supreme Allied Commander.
Major-General V. Veruic, Commander, Yugoslav Military Mission, London.	Brigadier F. H. R. Meehan, Commander, 37 Military Mission.
	Lieut.-Colonel C. W. Thayer, Commander, American Military Mission, Belgrade.

Secretary:
Lieut.-Colonel J. R. S. Clarke, 37 Military Mission.

1. Progress of Staff Conferences.

FIELD-MARSHAL ALEXANDER started by stating that in his opinion all the points for discussion had now been adequately covered by his and Marshal Tito's respective Staffs. He said that when he returned to Caserta he would be able to investigate personally the situation, *vis-à-vis* the supply of vehicles and other equipment which Marshal Tito had asked him for. He added that it was impossible to say at this moment what quantity of supplies could be made available, but that on his return to Italy he would do what he could within his resources to meet Marshal Tito's requirements.

MARSHAL TITO took note of the above with approval.

2. Future Operations on the Dalmatian Coast.

Marshal Tito stated that the only limiting factor to the success of the forthcoming operations on the Dalmatian coast was that of supply. He stated that it was not possible for him to supply his forces on the Dalmatian coast, and that he had to look to the Allies to assist him in this. The most important items were food and artillery ammunition. He added that operations were timed to start in three weeks' time, and therefore dumps should be established in operational area as soon as possible. The ports of Split, Zadar and Sibenski should be used for this.

FIELD-MARSHAL ALEXANDER said that A.F.H.Q. had been instructed to investigate the availability of equipment to meet Marshal Tito's demands, and that he hoped to be able to give the latter an answer shortly.

GENERAL JOVANOVIC stated that the feeding of 50,000 men who would be involved in the operation should not be linked with the problem of civil relief.

FIELD-MARSHAL ALEXANDER agreed with General Jovanovic and said that it was a completely different problem, and that it was being dealt with as such by his headquarters in Italy.

3. Dumps of Captured German Material in Italy.

GENERAL JOVANOVIC stated that the majority of equipment at present in use by J.A.N.L. forces had been captured from the Germans, and that owing to wear and tear, there was now a grave shortage of spare parts for this throughout the Army. He understood that there were a number of dumps of such

F.O.S. 11 4632/ 3842

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

YUGOSLAVIAN ARMY
 Address: ...
 Br. Reg. ...
 P.O. No. ...

equipment at present in Italy, and requested that a Commission might be sent from J.A.N.L. to investigate the possibilities of obtaining such equipment and spare parts for the use of J.A.N.L. forces.

FIELD-MARSHAL ALEXANDER said that he considered that this was a very reasonable request, and hoped that the J.A.N.L. Commission would be sent to Italy as soon as possible.

4. Allied Support to J.A.N.L. in the Forthcoming Dalmatian Operations.

MARSHAL TITO said that it had already been explained to his staff by Captain Lane that naval support for his forces operating on the Dalmatian coast would be limited owing to the intense minefields, and to the shore batteries covering the narrow channels. He hoped, however, that the Navy would assist in so far as was possible in combined operations against the islands.

FIELD-MARSHAL ALEXANDER confirmed the Navy would assist Marshal Tito within their limitations and resources.

GENERAL LEMNITZER stated that the best support that could be given to Marshal Tito's forces would be that which could be supplied by B.A.F., and that once the air base at Zadar was in operation, very effective support to J.A.N.L. forces in that area was assured. The planning for this would be done at Zadar, and instructions have already been issued to this effect.

5. Supplies of Equipment by the Allies to J.A.N.L.

GENERAL JOVANOVIĆ said that he had been informed that no more supplies would be made available by the Allies to J.A.N.L. after the 1st June, 1945, and asked if this situation might be reviewed.

BRIGADIER MACLEAN stated that provision had been made by S.O. (M) up to the end of June 1945, and that thereafter the responsibility passed to A.F.I.Q. He understood that the latter had not as yet taken any provisioning action.

FIELD-MARSHAL ALEXANDER said that the situation would be investigated on his return to Italy, and that he hoped that the Allies would be in a position to continue to send supplies to J.A.N.L. so long as they continued to fight the Germans. He enquired if Marshal Tito had any further specific needs for heavier types of equipment.

MARSHAL TITO stated that he had need of considerable quantities of heavy equipment, and that his Chief of Staff would produce a detailed list of his requirements on the following day.

FIELD-MARSHAL ALEXANDER took note of this, and said that such details would be necessary in order that he could investigate the supply situation on his return to Italy, with a view to meeting Marshal Tito's requirements within his existing resources.

6. Return of Yugoslav Vessels at Present Operating with Italian Crews and under the Italian Flag.

GENERAL JOVANOVIĆ enquired as to the possibilities of the Allies releasing this shipping for use by J.A.N.L.

FIELD-MARSHAL ALEXANDER said that this was a question that could only be answered by the Ministry of War Transport.

GENERAL LEMNITZER said that at yesterday's Staff Conference it had been agreed that Generals Mandić and Čerini should visit A.F.I.Q. shortly to discuss the subject.

MARSHAL TITO stated that he fully understood the problem, and that so long as sufficient shipping was made available to transport supplies from Italy to Yugoslavia he would be satisfied, and that it did not matter whose control it came under. He added that he wished Captain Kern, R.Y.N., to accompany Generals Mandić and Čerini on their visit to Caserta.

29450

F.0371/48810 R 4632/c/c? 3842

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

VOJNOTEHNIČKI INSTITUT JNA

Arhiv: naredbe i opšti delovi

Br. Reg. 16/2 F. 2

Pok. 4

12

7. Intelligence Liaison.

GENERAL LEMNITZER produced two drafts for approval by Marshal Tito. The first was to confirm that Allied liaison officers attached to J.A.N.L. formations should be allowed to liaise fully with J.A.N.L. officers concerned on *all* intelligence matters. (Draft attached at Appendix "A.")

The second was a draft *laissez-passer* which was to be issued to Allied liaison officers when necessary by General Headquarters, J.A.N.L. (Draft attached at Appendix "B.")

MARSHAL TITO approved both drafts and instructed his Chief of Staff to bring this system into operation forthwith. He added that the Allied Military Missions in Belgrade should be responsible for indenting on his Headquarters for such passes.

8. Joint Communiqué.

FIELD-MARSHAL ALEXANDER said that in his opinion it would be desirable when he returned to Italy to issue a joint communiqué resulting from his and Marshal Tito's highly satisfactory meetings, and Brigadier Maclean produced a draft for Marshal Tito's approval.

MARSHAL TITO approved the draft, and stated that he would release the communiqué at the same time as it was released by Field-Marshal Alexander. (Draft attached at Appendix "C.")

Note by Secretary.—It was subsequently decided to issue the communiqué mentioned above at 1100 hours, the 26th February, 1945.

J. R. S. CLARKE, *Lieutenant-Colonel,*
Secretary.

APPENDIX "A."

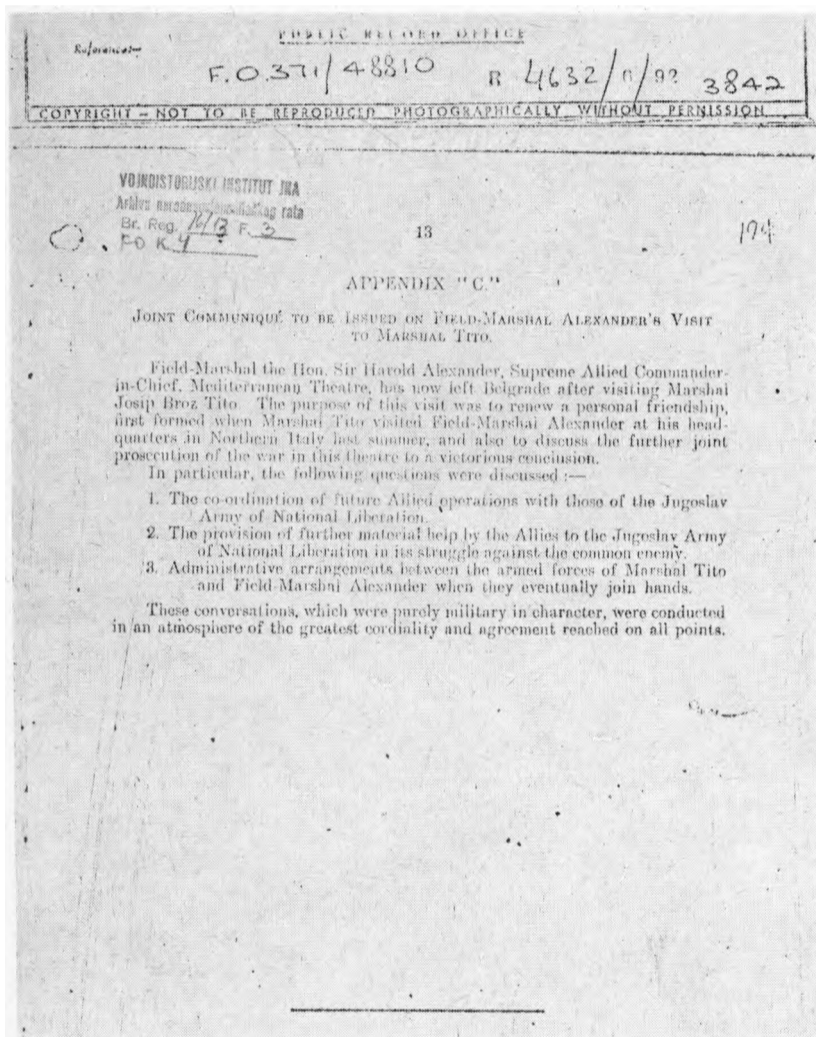
This is to confirm the understanding reached at the Conference at Belgrade that Allied Liaison Officers attached to J.A.N.L. Corps, in order to obtain full information concerning enemy forces should be accorded full opportunities to discuss with intelligence officers of J.A.N.L. Corps and Divisions *all* intelligence matters including also all questions of air support for J.A.N.L. ground forces, railway interdiction, and tactical and strategical bombing.

They should likewise be given opportunities to observe such operations as may furnish information on the condition, morale and material of enemy troops. Similarly they should be shown all captured documents bearing on the military, economic and political situation in enemy territory.

APPENDIX "B."

This is to confirm that
an Allied representative is passing through
area on a special mission, and should be given all possible assistance and co-operation with all J.A.N.L. units with which he comes into contact.

This does not imply that the respective J.A.N.L. units should take any responsibility for the safety of the bearer.

BR. 4

**ZAPISNIK SA KONFERENCIJE U GLAVNOJ KOMANDI SA
VEZNICKIH SNAGA ODRŽANE 2. MARTA 1945. O RAZ-
GOVORIMA FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA S
MARŠALOM JOSIPOM BROZOM TITOM O PROBLEMIMA
UPRAVLJANJA U JULIJSKOJ KRAJINI I BUDUĆOJ VOJNOJ
SURADNJI**

GLAVNA KOMANDA SAVEZNIČKIH SNAGA

SAC (P) (45) 2. sjednica
2. mart 1945.

STROGO POVJERLJIVO
kopija br. 28

KONFERENCIJA GLAVNOG KOMANDANTA SAVEZNIČKIH SNAGA
(POLITIČKA)

*Zapisnik sa konferencije glavnog komandanta savezničkih
snaga (politička) održane u 10.00 sati u petak 2. marta 1945.*

1. Zapisnik sa prošle sjednice

(SAC (P) (45) 1. sjednica)

Konferencija je odobrila zapisnik sa sjednice održane
20. februara 1945.³

**4. POSJETA GLAVNOG KOMANDANTA SAVEZNIČKIH SNAGA
MARŠALU TITU I MARŠALU TOLBUHINU**

*Glavni komandant savezničkih snaga izjavio je da, osim
stvari koje se odnose na Julijsku krajinu, pojedinosti o svim
pitanjima o kojima se razgovaralo sa Jugoslavenima nalaze se
u zapisnicima sa raznih sastanaka koji su umnoženi u vidu
cirkulara.⁵ U razgovorima koje je glavni komandant saveznič-*

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 30/7,
P.O. k. 3.

² Imena prisutnih konferenciji izostavljena.

³ i Vidi dok. br. 2.

⁴ i ¹⁵ Tačke 2, 3, 6 i 7, zapisnika ne odnose se na Jugoslaviju.

⁵ Vidi dok. br. 3.

kih snaga vodio sa maršalom Tolbuhinom, Tolbuhin je izjavio da je on sada u defanzivi te je nagovijestio da je znatan dio njegovih snaga povučen radi pojačanja snaga koje napreduju na sjeveru.

KONFERENCIJA

Obratiti pažnju na naprijed navedeno

5. SAVEZNIČKA VOJNA UPRAVA U JULIJSKOJ KRAJINI

(JPS studija br. P/266 (konačna)⁶

Dokument br. SAC (P) (45/11)

Konferencija je imala pred sobom nacrt depeše za Kombinirani odbor načelnika generalštabova kojom se predlažu smjernice na kojima treba da bazira sporazum o Savezničkoj vojnoj upravi u Julijskoj krajini, zajedno sa nekim dopunama toj depeši predloženim od strane maršala vazduhoplovstva Slesora.⁷

Glavni komandant savezničkih snaga izjavio je da je u svojim razgovorima sa maršalom Titom dotakao to pitanje, iznoseći da će, kada savezničke trupe budu djelovale unutar ili na granicama Austrije, njemu (feldmaršalu Aleksanderu) biti potrebno da koristi luku Trst i puteve i željezničke saobraćajnice koje vode od nje prema Austriji. On mora da snosi punu odgovornost za svoje sopstvene komunikacije i, prema tome, da obezbjeđuje to područje svojim vlastitim trupama i da uspostavi svoju sopstvenu vojnu upravu. On je predložio kao najbolje rješenje da se uspostavi vojna uprava nad čitavim područjem Julijske krajine sve do granice iz 1939,³ a da se sva pitanja granice ostave za rješavanje poslije rata. U odgovoru se maršal Tito složio sa ovim prijedlozima što se tiče područja sa neophodnim saobraćajnicama, ali je istakao da se, pošto su njegove trupe već u tim područjima i pošto je on već postavio civilnu vlast, ta organizacija ne može povući a da ne nastane kaos; dalje je napomenuo da želi konačno, kada odu britanske i američke snage, da preuzmu cijelu sjeveroistočnu Italiju istočno od Soče. U područjima sa saobraćajnicama neophodnim za savezničku vojsku, maršal Tito je voljan da stavi svoje trupe pod komandu glavnog komandanta savezničkih snaga i svoju civilnu vlast pod Savezničku vojnu upravu koju postavi glavni komandant sa-

⁴ i - Taj dokument se ne nalazi u AVII.

⁷ i ¹⁴ Nacrt, kao i konačan tekst te depeše, ne nalazi se u AVII.

⁸ Vidi dok. br. 2, napomena 7.

vezničkih snaga. Međutim, maršal Tito je pitao zašto je neophodno postavljati vojnu upravu u čitavoj Istri, pošto komanda nad čitavim područjem nije neophodna za vojne komunikacije. On je, dalje, ponudio da stavi jugoslavenske saobraćajnice kroz Ljubljanu na raspolaganje saveznicima.

Iz ovih razgovora je postalo jasno da je ključ za dobijanje pristanka maršala Tita za bilo kakav namjeravani aranžman u Julijskoj krajini da se dobije odobrenje Rusa za jedan takav sporazum prije nego što se ovaj prezentira Jugoslavenima. On je smatrao [feldmaršal Aleksander] da nacrt depeše koji je nosio oznaku JPS, studija br. P/266 (konačni), treba prepraviti tako da se uzmu u obzir ovi razgovori i objasni da se na osnovu njih sada daju prijedlozi Kombiniranom odboru načelnika generalštabova.

U odgovoru na jedno pitanje gospodina Ofijea,⁹ glavni komandant savezničkih snaga je izjavio da je uvjeren da bez ruske suglasnosti maršal Tito neće pristati da svoje trupe i svoju civilnu upravu u dijelovima istočne Julijske krajine bez saobraćajnica vojnog značaja daju pod savezničku komandu.

Gospodin Makmilan je smatrao da najveća nada za rješenje leži na smjernicama koje je predložio maršal vazduhoplovstva Slesor na prethodnom sastanku.¹⁰ Bitno je da jugoslavenska uprava na tom području bude integrirana u Savezničku vojnu upravu, a ne da ostane kao zasebna organizacija koja djeluje kao organ Savezničke uprave. Ovo se može postići ukoliko na okupiranom području čitave Julijske krajine bude uspostavljena vojna uprava pod američkim ili britanskim vojnim guvernerom, koji može imati jednog jugoslavenskog predstavnika. Pod komandom ovih oficira mogla bi biti dva područja. U zapadnom dijelu Julijske krajine potpuna Saveznička vojna uprava mogla bi se uspostaviti pod komandom jednog američkog ili britanskog guvernera područja, sa nekim osobljem Titove civilne uprave umješnim u ovu organizaciju. Istočno područje moglo bi pasti pod vlast jugoslavenskog guvernera za to područje, i uprava maršala Tita bi, sa nekim britanskim i američkim oficirima u sastavu te uprave, sačinjavala bazu mehanizma unrave. On je istakao da je jugoslavenska kraljevska vlada¹¹ već zastupljena u Savetodavnom odboru Savezničke komisije, i to predstavništvo bi se prenijelo u zajedničku upravu na tom području ka-

⁹ C. Ofije (Offie), američki politički savjetnik.

¹⁰ "Obrazovanjem prve vlade Demokratske Federativne Jugoslavije, prestala je da postoji kraljevska vlada (vidi dok. br. 3, napomenu 6).

da ova bude priznata. On je predložio da bi se ovoj upravi moglo ponuditi i predstavništvo u samoj Savezničkoj komisiji i da se jugoslavenski oficir koji bude naimenovan za ovaj položaj može zadužiti za planiranje vojne uprave za Julijsku krajinu u suradnji sa saveznicima. On je smatrao da bi maršal Tito imao prilične koristi od udruživanja sa Savezničkom vojnom upravom, naročito u pogledu civilnog snabdijevanja svojih simpatizera u Julijskoj krajini i obnavljanja komunikacija na tom području.

General-potpukovnik Maknerti je smatrao da bi zastupljenost Jugoslavena u samoj Savezničkoj komisiji učinila maršala Tita jednim od suguvernera Italije. On misli da nije u redu da se maršalu Titu ponudi učešće u oravi nad Italijom, pošto Tito, zapravo, namjerava da prigrabi izvjesne dijelove talijanskog teritorija. Jedan takav aranžman bi prozrokovao ozbiljne reperkusije u Italiji i mogao dovesti do pada talijanske vlade. Pošto bi to imalo vojne posljedice, on se ne može složiti s takvom aikcijom, sve dok traju neprijateljstva s Njemačkom.

Gospodin Ofije je smatrao da bi maršal Tito mogao pristati na to da glavni komandant savezničkih snaga preuzme potpunu kontrolu nad Julijskom krajinom. On ne vidi razlog zašto bi maršalu Titu trebalo nuditi posebne povlastice u Savezničkoj vojnoj upravi. Prestiž koji bi stekao suradnjom s takvom vojnom upravom bio bi značajan. Vlada Sjedinjenih Američkih Država pregovara s britanskom i ruskom vladom o tom pitanju, ali se ne slaže s demarkacionom linijom predloženom na prethodnom sastanku. Pored toga, njegova vlada smatra da treba da poduzmemo sve mjere da spriječimo civilnu upravu maršala Tita u dominaciji nad područjima na kojima su stanovnici uglavnom Talijani. On nije uvjeren da su partizani maršala Tita zaista tako jaki na sjeveroistoku Italije kao što to tvrde.

Gospodin Makmilan je rekao da bi on išao i dalje od gospodina Ofijea u tome da administraciju maršala Tita treba ne samo spriječiti da upravlja talijanskim područjem već je treba potpuno integrirati u sistem Savezničke vojne uprave. On se složio s general-potpukovnikom Maknertijem da nije neophodno imati jugoslavenskog predstavnika akreditiranog u samoj Savezničkoj komisiji; bitno je da neki ovlašćeni jugoslavenski oficir surađuje u neophodnom planiranju.

Maršal vazduhoplovstva Slesor je smatrao, a glavni komandant savezničkih snaga i gospodin Makmilan su se složili, da ne treba predlagati nikakvu graničnu liniju između

istočne i zapadne zone, već da treba sugerirati aranžman kojim bi čitavo područje potpalo pod komandu glavnog komandanta savezničkih snaga. On smatra da će, ukoliko se zadnji paragraf depeše koja je razaslana pod oznakom JPS studija br. P/266 (konačni) dopuni i izmijeni onako kako je predloženo u njegovom izvještaju SAC (P/45/11).¹² kod Kombiniranog odbora načelnika generalštabova postići željeni utisak.

*General-potpukovnik Harding,*ⁿ pozivajući se na tačku 3 depeše pod oznakom JPS studija br. P/266 (konačni), primijetio je da se ne traži samo održavanje zakona i reda u tim područjima neophodnih saobraćajnica od Trsta u Istru već i puna kontrola nad ovim transportnim sredstvima.

Glavni komandant savezničkih snaga naredio je načelniku štaba da izmijeni depešu koju je razaslao pod oznakom JPS studija br. P/266 (konačni), uzimajući u obzir naprijed iznijetu diskusiju i suštinu dopuna koje je predložio maršal vazduhoplovstva Slesor, i pošto dobije suglasnost mornarice, te političkih faktora, da mu revidirani plan podnese na odobrenje.¹⁴

15

J. G. Svitmen [Sweetman]
major, sekretar

Dostavljeno: ...¹⁶

¹³ Džon Harding (John Harding), načelnik štaba Glavne komande savezničkih snaga (Sredozemlja).
^s Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje.

TOP SECRET

VOJHISTORICKI INSTITUT JNA
Vojna arhivna ustanova
Br. Reg. 247 F. 1
K

101

ARMED FORCES HEADQUARTERS

X 95

SECRETARY GENERAL
2nd March 1943

TOP SECRET
COPY NO. 28

MEETING OF THE STAFF OF THE SUPREME ALLIED COMMANDER'S HEADQUARTERS

HELD IN THE 0-1
ROOMS AT 1500 HOURS ON FRIDAY 20 MARCH 1943

AGENDA

- 1. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 2. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 3. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 4. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 5. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 6. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 7. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 8. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 9. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 10. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 11. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 12. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 13. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 14. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 15. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 16. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 17. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 18. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 19. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- 20. Report of the Staff of the Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre

TOP SECRET

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: **F 0371/48203 R 5707/570/47 4196**

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

TOP SECRET 107

FOIA b 7 - D
FOIA b 7 - C

TOP SECRET

THE ROYAL AIR FORCE (RAF) -

Major General T. Hogg,
Assistant Chief of Staff, C-3, AFHQ

Brigadier General G. P. Cobell,
Director of Operations and Intelligence, HQ USAF

Brigadier General G. L. Harlin,
Chief, C-3 Plans Section, AFHQ

Mr. Phillip Brock,
Deputy British Resident Minister

Colonel J. L. Benton, Jr.,
Secretary, General Staff

ATTENTION

Major G. G. Swetnam

1. **REPORT OF RECENT VISIT**
(See (S) (S) 1st Meeting)

THE VISITORS approved the results of their meeting held on 20th February 1947.

2. **REPORT OF RECENT VISIT**
(Previous reference: (S) (S) 1st Meeting, (S) (S) 1st Meeting)

ATTENTION: The results of the visit have been discussed in detail over the distribution of the report. The results of the visit have been discussed in detail over the distribution of the report. The results of the visit have been discussed in detail over the distribution of the report.

3. **REPORT OF RECENT VISIT**
(Previous reference: (S) (S) 1st Meeting, (S) (S) 1st Meeting)

ATTENTION: The results of the visit have been discussed in detail over the distribution of the report. The results of the visit have been discussed in detail over the distribution of the report. The results of the visit have been discussed in detail over the distribution of the report.

TOP SECRET

TOP SECRET

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT JNA
Arhiv broj: 30/3
Br. Reg. 30/3
P. K. 3

105

K 95
4. VISIT OF THE SUPREME ALLIED COMMANDER TO MARSHAL TITO AND MARSHAL
TOLBUKHIN

THE SUPREME ALLIED COMMANDER stated that with the exception of matters concerning WREZZA GIVULI, details of all subject discussed with the Jugoslave were contained in the minutes of the various meetings which had now been circulated. In his conversation with Marshal Tolbukhin the latter had stated that he was not in the defendant and implied that considerable forces had been withdrawn from him for employment further north.

THE COMMENT:

Took note of the above.

5. LIMITED MILITARY CONTROL IN WREZZA GIVULI

(J.S. Study No. P/256 (Final)
Paper No. S.W. (K) (62) 13

THE COMMENTER advised that in his conversation with the Principal Chiefs of Staff regarding the limited military arrangement which was sought for Allied military control in WREZZA GIVULI, together with other arrangements, to this telegram prepared by (Lt. Colonel) [Name].

THE COMMENTER stated that in his conversation with Marshal Tito he had approached him on the subject of setting up a limited zone of operations in or on the borders of WREZZA GIVULI. He (Field Marshal) [Name] would require the use of the port of TRIZAK and road and rail communications leading from it into WREZZA GIVULI. He was to be fully responsible for his own communications and consequently [Name] was to be responsible for the installation and maintenance of military equipment. He had suggested that the best solution appeared to be to install military equipment over the whole area of WREZZA GIVULI up to the 1938 borders and have all operations of the latter to be carried out after the war. In reply Marshal Tito had agreed to these suggestions as far as areas containing essential communications were concerned, but as the [Name] as his troops were already in those areas and he had set up his civil administration, this organization could not be withdrawn without the results, and he had further implied that he wished eventually, when U.S. and British forces had departed, to take over all northeastern ITALY east of the ISARZO. In areas containing communications vital to Allied troops, Marshal Tito was willing to put his troops under the Supreme Allied Commander's command and his civil administration under the Allied military government which the Supreme Allied Commander would impose. Marshal Tito had, however, stated that it was necessary to impose military control in the result of [Name] as control of the entire area was not essential for military communications. Marshal Tito had further offered to make the Jugoslav communications through TRIZAK available to the Allies.

It had been clear from these conversations that the key to obtaining Marshal Tito's agreement for any proposed arrangement in WREZZA GIVULI was to procure Russian approval for such an arrangement before it was presented to the Jugoslavs. He considered that the draft telegram circulated under J.S. Study No. P/256 (Final) should be rewritten to take account of these conversations and to explain that it was as a result of them that proposals were now being made to the Combined Chiefs of Staff.

In reply to a question by Mr. Office, the Supreme Allied Commander said he felt sure that, without Russian agreement, Marshal Tito would not agree to placing under Allied control his troops and his civil administration in those parts of eastern WREZZA GIVULI which did not contain communications of military importance.

*Circulated as paper No. S.W. (K) (62) 13

TOP SECRET

TOP SECRET

YEMHISTHAKSLEK: NO TITUT JAG
Adtra an...
Br. Reg. 30/4 F.2
FO K 3

104

MR. WOODWARD considered that the best hope of a solution lay along the lines suggested by Marshal Slesor at the previous meeting. The essential point was that the Yugoslav administration in the area should be merged in Allied military government and not remain as a separate organization posing as the agent of the Allied administration. This might be achieved if an occupation of the area the whole of VUKOVIĆ GUBILJ was made a military government region, under a US or British military governor, who might have a Yugoslav deputy. Under these officers there could be two provinces. In western VUKOVIĆ GUBILJ full Allied military control could be established under a US or British provincial governor, with certain personnel of Tito's civil administration merged in this organization. The eastern province might be under a Yugoslav provincial governor and Marshal Tito's administration would, with certain British and US officers associated with it, form the basis of the government administration. He pointed out that the Royal Yugoslav Divisions were already represented on the Advisory Council of the Allied Commission and this representation would pass to the joint provincial government when recognized. He suggested that in addition this government might be offered representation on the Allied Commission itself and the Yugoslav officer nominated to this committee might be charged with the planning of military government for VUKOVIĆ GUBILJ in consultation with the Allies. He considered that Marshal Tito would obtain appreciable assistance from being associated with Allied military government, particularly in regard to civil supplies for his supporters in VUKOVIĆ GUBILJ and related areas of communications in the area.

MR. WOODWARD considered that Yugoslav representation on the Allied Commission itself would also be of the use of the co-governors of ITALY. He did not think it right to offer participation in the government of ITALY to Marshal Tito, since the latter was in fact preparing to make certain portions of Italian territory. Such an arrangement would have serious repercussions in ITALY and would lead to the fall of the Italian government. As this would have military consequences he could not agree to such action while hostilities against GERMANY continued.

MR. WOODWARD thought Marshal Tito might agree to accepting the Supreme Allied Commander's full control of the whole of VUKOVIĆ GUBILJ. He failed to see any special facilities should be offered to Marshal Tito in the control of Allied military government. The prestige he would acquire from cooperating in such military government would be considerable. The United States government was in the process of consulting with the British and Russian governments on the subject but was unwilling to agree to a demarcation line proposed at the previous meeting. In addition his government thought he should take every step to prevent Marshal Tito's civil administration from dominating the area of which the population were mainly Italian. He was not satisfied that Marshal Tito's position in fact remained the strength in northwest ITALY which they claimed.

MR. WOODWARD said he would go further than Mr. OFFICE in that Marshal Tito's administration might not only be prevented from dominating Italian areas but it should be completely merged in the JIS system. He agreed with Lieutenant General MONTAGUE that it was not essential to have a Yugoslav representative recruited to the Allied Commission itself, the important point being that some authorized Yugoslav official should cooperate in the necessary planning.

MR. WOODWARD suggested, and the Supreme Allied Commander and Mr. Macmillan agreed, that the demarcation line between eastern and western areas should be proposed, but that arrangements should be made to occupy the whole area under the Supreme Allied Commander's control. He considered that if the final paragraph of the telegram circulated under JIS Study No. P/266 (Final) were amended substantially as suggested in his paper SAC (I) (45) 11, this would convey the required impression to the Combined Chiefs of Staff.

TOP SECRET

FORM 100-107 (10/11/61) IMA
Army Service Regulation 100-107
Br. Reg. 30/5 F.7
Po. K. 3

105

8 98

LIEUTENANT GENERAL H. R. BROWN, referring to paragraph 3 of the telegram circulated under JCS Study No. 7/56 (Final), observed that the requirement was not merely for the maintenance of law and order in the areas of the vital communication lines from IJSTC into ISTR, but also for full control of these transportation facilities.

THE SUPREMACY ALLIED COMMANDER:

Directed the Chief of Staff to redirect the telegram circulated under JCS Study No. 7/56 (Final), taking into account the above discussion and the substance of the amendment proposed by Air Marshal Slosser and, after obtaining the necessary naval, air force and political consultations, to submit the revised draft for his approval.

6. CURRENCY RESPONSIBILITY OF THE ITALIAN GOVERNMENT

(Paper No. S.O. (7) (15) 9)

THE COMMISSION had before them a draft telegram to the Combined Chiefs of Staff recommending that the Italian government should not be officially pressed at the moment to give public recognition to its responsibilities for all lire currency.

SUBJECT MATTER: S.O. (7) (15) 9 said that the Combined Chiefs of Staff had forwarded for the consideration of the Supreme Allied Commander certain proposals in regard to the United States and United Kingdom financial relations with the Italian government. Subjects at hand of the proposal as well as the technical in nature had already been notified. The question of whether the Italian government should be asked to accept the financial obligations in respect of all lire currency, including the so-called "inverted currency" issued by the Allied land forces, had, however, political implications and no comment on this matter had yet been forwarded to the Combined Chiefs of Staff. The Swedish government had recently stated publicly that it was seeking to be relieved of these financial obligations which it had accepted under article 23 of the armistice. In view of this statement it had been considered inadvisable to press the Italian government officially at this time to accept full currency responsibility, as it was feared that such action might lead to the fall of the government. The draft telegram circulated under paper No. S.O. (7) (15) 9 had been prepared on this basis.

In the meantime a statement was reported to have been made by the US Secretary to the Treasury to the effect that the United States had not assumed and did not intend to assume responsibility for the redemption of the so-called "inverted currency" issued by the Allied forces in liberated European countries. With reference to the press statement, the press statement indicated that the Secretary had stated that the Italian government had accepted responsibility for the redemption of Italian currency under the terms of the armistice. This statement, if correctly reported, would have a material bearing on the draft telegram circulated under S.O. (7) (15) 9 and accordingly he suggested that an outline of the draft telegram be taken until a verified copy of the remarks made by the Secretary to the Treasury had been obtained, and also the reaction of the Italian public to these remarks had become clearer.

It was pointed out that the danger of pressing the Italian government to accept these currency responsibilities was not so much that such action would precipitate the fall of the government, but that if that government openly accepted these obligations, the Italian public might realize that the Italian financial structure was bankrupt. The public had not realized the true position up to the present and the result of their going so would be a cessation of normal banking activities and a runaway inflation such as had been seen in GERMANY. This would be a military embarrassment. He considered that the Supreme Allied Commander's reply on this subject might confine itself to

Should be despatched as NIP 712

TOP SECRET

BR. 5

**IZVJEŠTAJ FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD
10. APRILA 1945. NAČELNIKU IMPERIJALNOG GENERAL-
ŠTABA O ZAHTJEVU MARŠALA JOSIPA BROZA TITA ZA
ISPORUKU HRANE 4. ARMIJI JA'**

STROGO POVJERLJIVO

10. IV 1945.
TOO 1835
NO F-58101

LIČNO NAČELNIKU IMPERIJALNOG GENERALŠTABA —
OD FELDMARŠALA ALEKSANDERA

Nedavno sam dobio hitne zahtjeve maršala Tita² u vezi snabdijevanja hranom za dio njegovih snaga od oko 60.000 koje su u ofanzmi na jadranskoj obali. Ja sam mu već dao milion sljedovanja na bazi razgovora koje sam imao s njim u Beogradu,³ a kasnije još pet stotina tona. Ovo je mimo dvije hiljade tona materijalnih sredstava mjesečno iz zaliha »SON«. Sada on traži još tri hiljade tona i kaže da bez toga njegova uspješna ofanziva mora biti zaustavljena. Savjetovano mi je, iako su moje rezervne zalihe dovoljne za snabdijevanje vlastitih jedinica, da, zbog vrlo velikih obaveza sa kojima se možemo suočiti, nije poželjno da smanjujemo ove rezerve daljnjim snabdijevanjem Tita. Ove obaveze obuhvaćaju i talijanske partizane, oslobođene savezničke vojnike iz ratnog zarobljeništva i zarobljene neprijateljske vojnike. U najgoroj situaciji, ove obaveze mogu iscrpiti naše sadašnje rezerve u roku od tri mjeseca. Ukratko, zbog određene sigurnosti u našem snabdijevanju, ne bi trebali dalje snabdijevati Tita. Međutim, postoji druga strana pitanja. Doprinos Jugoslavena za sada je značajan, a operacije na Balkanu prilično zabrinjavaju komandanta grupe »Jugozapad«,⁴ pogotovu situacija u njegovoj pozadini, sa pravca Jadranskog mora. Nedavno pomjeranje njemačkih jedinica u tom pravcu faktički ide u prilog mojim sadašnjim operacijama u Italiji. Zatim, ako bude tre-

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 34/2, W.O. k. 8.

² Zahtjev maršala Josipa Broza Tita u AVII, reg. br. 32/2, W.O. k. 8.

³ Vidi dok. br. 3.

⁴ Riječ je o njemačkom komandantu Grupe armija »C« u Italiji.

balo da sklopim sporazum sa Titom o Julijiskoj krajini, bit će lakše da postignem ono što želim zbog zahvalnosti Tita, koji bi, donekle, bio obavezan prema meni zbog pomoći koju sam mu pružio. Ako se želi da se daljnjom pomoći postigne efekat, ona se mora dati bez odlaganja. Bit ću Vam zahvalan za uputstva u svijetlu širih informacija iz Ministarstva rata'

⁵ Ministarstvo rata Velike Britanije u aprilu 1945 [dokument nema datuma! nije potvrdilo naknadnu isporuku hrane. U vezi s tim, feldmaršalu Haroldu Aleksanderu poslat je sljedeći odgovor:

»1. Titov zahtjev za isporuku namirnica iznosi jednodnevno sljedovanje naših sadašnjih snaga, i ako ga odobrite, smanjit ćete svoje opće rezerve sa 45 na 44 dana. Mi nećemo nadoknaditi ovu količinu.

2. Najveću pažnju morate obratiti na zalihe hrane zbog poznate oskudice u svijetu, a i Vaših vlastitih eventualnih budućih obaveza.

3. S obzirom na političku situaciju, rješavanje problema Julijske krajine bit će obavljeno na nivou vlada; prema tome, Vi ćete imati samo da izvršite odluke koje iz toga proisteknu. Pored toga, Ministarstvo vanjskih poslova neće insistirati da se iz političkih razloga izvrše te isporuke Titu.

4. Slažemo se da Titovi naponi pomažu Vašu borbu, ali sumnjamo da su oni toliko značajni da opravdavaju povećanje znatnih količina provijanta koje on već prima. S obzirom na naprijed rečeno, mi smo protiv prihvatanja ove naknadne obaveze. Međutim, ukoliko ste suglasni da to učinite iz operativnih razloga, možete prihvatiti taj izričiti zahtjev, ali treba da Titu naglasite da je to posljednji put.

5. Kao što znate (vidite akt Britanskih načelnika generalštabova br. 2216 od 7. aprila upućen Vašingtonu) [taj dokument se ne nalazi u AVII], imamo dosta teškoća oko dobivanja suglasnosti u Americi za korištenje rezervi hrane iz sporazuma o zajmu i najmu [vidi dok. br. 3, napomenu 6] za grčku Narodnu stražu i policiju. Ako Vi odlučite da tu hranu pošaljete Titu, savjetujemo da izvijestite o Titovom zahtjevu i našim akcijama Kombinirani odbor načelnika generalštabova radi dobivanja odobrenja, jer ta hrana djelomično dolazi iz okvira sporazuma o najmu i zajmu.

6. Naročito je važno da tačno znamo koliko ste hrane obećali Titu i kakve će operacije poduzeti njegove snage kao rezultat Vaših razgovora u Beogradu. Korištenje jugoslavenskih snaga u operacijama protiv Austrije, ili za okupiranje Austrije i zauzimanje Lošinja od strane Jugoslavena, može izazvati politička protivljenja različitog intenziteta, koja Ministarstvo vanjskih poslova želi da izbjegne, osim ako nisu u pitanju potrebe operacija od izuzetnog značaja. Prema tome, potrebno je da najhitnije odgovorite na depešu Ministarstva rata 80527 od 28. marta i da navedete zalihe obećane Titu, pored onih u Vašoj depeši od 29. marta, i Vaše prijedloge kako da se postupa prema Titovim sugestijama u vezi s takvim operacijama jugoslavenskih jedinica.« (AVII, reg. br. 40/3, F.O. k. 4).

Ambasador Velike Britanije je mišljenja da treba nastaviti vojnu pomoć Jugoslaviji te Ministarstvu vanjskih poslova u depeši br. 505 qd 19. aprila 1945, između ostalog, kaže:

u vezi sa općim stanjem snabdijevanja i činjenica koje idu u prilog davanja pomoći koju sam gore spomenuo.

»Uspjeli smo pružanjem pomoći narodnooslobodilačkom pokretu u njegovim ranijim fazama i zauzimanjem oko formiranja ujedinjene vlade da steknemo poziciju u Jugoslaviji, što će, ukoliko se održi, služiti kako našim vlastitim interesima tako i interesima mira u Evropi.

2. Plašim se, ukoliko sada prekinemo sa vojnom pomoći Jugoslaviji, bez obzira koliko veliko iskušenje bilo da se tako postupi, da ćemo time samo štetiti našim sopstvenim interesima bez da time na bilo koji način utičemo na planove Jugoslavije u pogledu Istre i Julijske krajine. Svaki manjak u vojnom snabdijevanju svakako će nadoknaditi, ako bude potrebno, Sovjetski Savez.

3. Problem je u budućem statusu Istre i Julijske krajine, i sve ukazuje na osnovnu potrebu da se privoli Sovjetski Savez na suglasnost s prijedlogom da se obavijeste Jugoslavija i Italija da će tim područjima upravljati Saveznička vojna uprava sve dok se na mirovnoj konferenciji ne riješi njihova konačna sudbina. Ukoliko u tome ne uspijemo, moramo donijeti odluku, bez odlaganja, o problemu sadržanom u Makmilanovoj depeši br. 627.« (AVIL reg. br. 9/4, F.O k. 4)

Reference

PUBLIC RECORD OFFICE

W.O. 214/42

X/1 8940

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

34
8
W.O. x

TOP SECRET

10th April, 1945.

TOO 1835

NO. F-58101

PERSONAL FOR CIGS FROM FIELD MARSHAL ALEXANDER.

I have recently had pressing demands from Marshal TITO to furnish rations for the portion of his forces numbering about 60,000 engaged in his offensive on the ADRIATIC coast. I have already given him one million rations as result my talks with him at BELGRADE and further 500 tons later. This is additional to 2,000 tons per month ex SON stocks. He now asks for 3,000 tons more and says that without this his successful offensive must be halted. I am advised that although my reserve stocks are adequate for feeding my own troops the very large commitments with which we may be faced make it very undesirable to reduce these reserves by further issues to TITO. These commitments include Italian partisans liberated Allied POW captured enemy POW. At the worst these commitments could absorb our present reserves in three months. In brief on an actuarial basis no further supplies should be given to TITO. However there is another side of the picture. The Yugoslavs are paying a useful dividend and operations on the Balkan front are making C-in-C South West very nervous as to the position in his rear at the head of the ADRIATIC. Recent shifting of German troops to this area is materially assisting my present battle in Italy. Further, if I have to negotiate an agreement with TITO over VENEZIA GIULIA it will be easier for me to get what I want from a grateful TITO who will be under some obligation to me for the help I have given him. If further assistance is to be effective it must be given without delay. I should be grateful for your guidance in the light of fuller information available at the War Office as to the general supply situation and of the factors in favour of giving help which I have mentioned above.

Distnt C/S
 CAO
 D C/S

*See Baku...
 this file...*

BR. 6

**IZVJEŠTAJ AMBASADORA VELIKE BRITANIJE U RIMU
SERN.ČARLSA (CHARLES) OD 19. APRILA 1945. MINISTAR-
STVU VANJSKIH POSLOVA VELIKE BRITANIJE O JAVNOM
MNJENJU I SLUŽBENOM STAVU U ITALIJI PREMA MO
GUĆIM DOGAĐAJIMA U JULIJSKOJ KRAJINI¹**

*(Ova depeša je posebno povjerljiva i ovlaštenu primalac treba
da je zadrži i ne šalje dalje).*

IZ RIMA U FORIN OFIS [FOREIGN OFFICE]

Ser N. Carls [N. Charles]

br. 630
19. april 1945.

Poslata u 12.00, 19. aprila 1945.
Primljena u 2.45 poslije podne 19. aprila
1945.

Važno

Beogradska depeša br. 2 od 29. marta ukazuje na zapa-
ljivu atmosferu u području talijansko-jugoslavenske granice.
Saopćenje maršala Tita u Moskvi² o zahtjevima Jugoslavena
za Istru, Trst itd.; posljedica incidenta sa »bombom«³ u

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 13/4,
F.O. k. 4.

² Predsjednik vlade Demokratske Federativne Jugoslavije i vr-
hovni komandant Jugoslavenske armije maršal Josip Broz Tito pot-
pisao je, 11. aprila 1945, ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i
poslijeratnoj suradnji sa SSSR-om.

Za vrijeme boravka u Moskvi, maršal Josip Broz Tito primio je,
15. aprila, suradnika lista »Krasnaja Zvezda« i, u dužem razgovoru,
iznio stanje na frontovima u Jugoslaviji i borbama koje se vode u
suradnji s Crvenom armijom i savezničkim snagama; o poslijeratnom
razvoju Jugoslavije; o perspektivama za obnovu porušene zemlje; o
odnosima sa susjednim zemljama i, između ostalog, izjavio je slije-
deće; »Narod Istre i Trsta želi da se pridruži novoj Jugoslaviji i mi
smo uvjereni da će se ta želja ostvariti.« Razgovor je objavila agenci-
ja TASS, a štampan je u listu »Borba«, Beograd, 16. aprila 1945.

³ U nekoliko članaka (u februaru, martu i aprilu 1945) list »Bor-
ba« prikazuje razvoj političkih prilika u Italiji poslije poraza u ratu
na strani nacističke Njemačke, a posebno na stav zvaničnih talijan-
skih krugova i političkih grupa. »Borba« ukazuje da te grupe istupaju
pod maskom demokracije, a u suštini se ne odriču tradicija talijan-
skog imperijalizma i sve se više primjećuju žarišta novih sukoba. U
članku »Borbe«, od 9. aprila 1945, »Provokacija italijanskih imperijali-

blizini štaba Jugoslavenske vojne misije ove nedjelje; sovjetsko-jugoslavenski sporazum; sumnje koje Talijani gaje da Tito služi Rusiji kao »produžena ruka« — sve ovo povećava zategnutost u zemlji. I Talijani i Jugoslaveni podjaruju svakodnevno strasti do te mjere da jedni ili drugi mogu učiniti neki nepopravljiv korak. Saopćenje talijanske vlade od 17. aprila pokazuje da oni žele da to izbjegnu. Talijanska vlada poduzima snažnu akciju protiv komunističkog ministra⁴ za savezničku Italiju, koji je dao usmena uputstva talijanskim oficirima za vezu priključenim Savezničkoj vojnoj upravi, da partizani treba da zadrže svoje oružje i formacije i da će u Julijskoj krajini služiti pod jugoslavenskom komandom. Poseban izvještaj podnijet ću o toj stvari.

2. Moguće je da će prije nego što se savezničke trupe uzmognu približiti Julijskoj krajini, nju već zauzeti maršal Tito, i ja sam pokušao da saznam da li će Talijani prihvatiti jedan takav svršen čin, »položeni na pleća«, u svom sadašnjem stanju iscrpljenosti i apatičnosti. Stanovništvo će, možda, slegnuti ramenima i prihvatiti neizbježno, ali ja vjerujem da bi, poslije sve propagande kojom su zadojeni Talijani od 1870, gubitak Trsta posijao sjeme budućeg razdora, što bi imalo međunarodne posljedice. Talijanska vojska, prirodno, ne bi htjela da ustupi tu strategijsku tačku

i, kako sam već kazao, slučaj može osloboditi nacionalističke strasti koje bi prouzrokovale neprilike anglo-američkoj vojsci. Komunisti mora da su dosta sigurni u sebe, ukoliko su izdali naređenje kao ona spomenuta u paragrafu jedan, ali mnogi Talijani izjavljuju da su oni previše samouvjereni, a čak je i sam Toljati priznao da oni nisu toliko jaki koliko

sta«, između ostalog, stoji: »Vrhunac italijanskih provokacija protiv borbenog jedinstva Ujedinjenih naroda i nove Jugoslavije predstavlja atentat koji je u Rimu, prema saopštenju britanske agencije Rojter, izvršen bacanjem bombe na kuću u kojoj je smeštena vojna misija Jugoslovenske armije«. Rojterova vest iz Rima o tom atentatu, objavljena 8. aprila, glasi: »Prošle noći bačena je bomba u glavni štab partizanske vojne misije maršala Tita u Via Gariljano u Rimu, ali niko nije povređen. Oštećene su susedne kuće. Do incidenta je došlo posle studentskih demonstracija održanih u Rimu, u kojima se tražilo da Italija zadrži Trst...«

Slučaj s »bombom«, u dokumentu Ministarstva vanjskih poslova Velike Britanije br. FO 371/48812 od 19. aprila 1945, u tač. 2, pod e), stoji: »Posljednjih nedjelja je beogradska štampa vodila jednu oštru kampanju u prilog jugoslavenskim teritorijalnim zahtjevima protiv Italije. Jedan veoma jasan primjer u ovoj kampanji bio je slučaj ubacivanja male bombe u jedno dvorište Samostana kaluderica u blizini jugoslavenske vojne misije u Rimu...« (AVII, reg. br. 8/4, F.O. k. 4)

⁴ Palmiro Toljati (Paimiro Togliatti), istaknuti veteran međunarodnog radničkog pokreta.

bi to željeli biti. Tako bi, pored rata protiv jugoslavenskog agresora, moglo doći do građanskog rata, što bi se završilo uspjehom komunista ili fašista; umjereni patriotizam naroda pada ponovo u zaborav ili se ide u jednu ili drugu krajnost da bi se spasile glave. U jednoj takvoj situaciji, značajan faktor mogao bi biti princ Borgeze, koji komanduje sa oko 40.000 obučениh ljudi u svim rodovima. On za sada surađuje sa fašistima na sjeveru ali, po mom mišljenju, ima znakova da on želi da se rehabilitira. Uključiti sebe i svoje snage u sveti patriotski rat Talijana protiv Jugoslavije — bio bi jedan izvanredan početak.

3. Iz razgovora koje sam imao s gospodinom Bonomijem, [Ivanoe], De Gasperijem [Alcide] i drugim poznatim Talijanima, sasvim sam siguran da su talijanska vlada i partije u CLN spremne da učine ustupke Jugoslaviji za ranije nepravde. Meni je bilo skoro priznato da bi granica takva kakva se spominjala, kao »Vilsonova linija«,⁵ bila prihvaćena od Talijana bez mnogo galame. Oni se neće složiti da izgube Trst.

4. Moguće je da bi Jugoslaveni, ukoliko bi im saveznici rekli da su spremni da podrže jugoslavenski zahtjev za jednu razumu granicu (kakva je »Vilsonova linija«), mogli biti spremni da prihvate takvu ponudu. Također imam utisak da bi Talijani prihvatili neku vrstu međunarodne kontrole nad Trstom i njegovim saobraćajnicama sa zaledem, pod uvjetom da ne naruši njihov suverenitet nad Trstom.

5. Iako shvaćam da je ovo nezgodan trenutak da se pokušaju ispitati stvarne želje maršala Tita, naročito zato što bi, možda, Sjedinjene Američke Države bile i suviše popustljive, ipak se upuštam da podnesem jedan takav prijedlog u nadi da se izbjegne rizik da se posije sjeme talijanskog iredentizma koje bi u budućnosti politički ozlojedilo Evropu. Maršal Tito može zahtijevati čitav kolač, u nadi da će dobiti tri četvrtine ili polovinu. Ukoliko, palk, on namjerava, uz podršku Sovjetskog Saveza, da posegne na sve, mogli bismo, kontaktirajući s njim, (1) otkriti, u svakom slučaju, šta on želi, i (2) tada ga upozoriti da suviše ne otvara svoja usta.

6. Ukoliko smatrate da su uvjeti takvi da opravdavaju jedan takav plan kakav je gore iznesen, mogao bih provjeriti stav Italije kao što je to rečeno u paragrafima 2. i 3.

Moli se Forin ofis da ponovno saopći u Beograd moju depešu br. 15.

(Ponovljena Beogradu pod brojem 411 od 19. aprila).

⁵ Wilson Vudrou (Wilson, Thomas Woodrow), predsjednik Sjedinjenih Američkih Država od 1912. do 1920. godine.

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: **Fo 371/48812 R 7078/1/02 3849**

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

VENEZUELA - BELGRADE
 Air Mail
 Br. Reg. 13/1 R. 4
 Fo R. 4

Roye

[This telegram is of particular secrecy and should be retained by the authorized recipient and not passed on]. 24

[CENSOR] SPECIAL (CONTINUED)

TELEGRAM TO FOREIGN OFFICE

Sir H. Charles
 No. 620
 19th April, 1945.

D. 12 noon GMT 19th April 1945
 R. 2.45 p.m. DEPT 19th April 1945

Reported to General Caserta
 Washington
 Belgrade.

REPORT

Belgrade despatch No. 2 of March 29th indicates inflammatory statement by Marshal Tito in Moscow about Yugoslav claims to Istria, Trieste etc; the repudiation of "hard" incidents near Yugoslav military position this week; the Soviet-Yugoslav Treaty; suspicions felt by Italians that Tito is being used as a "long man" by Russia - all these are increasing tension in the country. Both Italians and Yugoslavs seem to be working themselves up daily to the point when some irreparable step may be taken by one or the other. The Italian Government communiqué of April 17th shows they are anxious to avoid this. The Italian Government are taking strong action against Communist Minister for Allied Italy who has given oral instructions to Italian liaison officers attached to Allied military Government that partisans should keep their arms and formations and that in Venezia Giulia they would serve under Yugoslav command. I am reporting separately on this matter.

2. It is possible that before Allied troops can approach Venezia Giulia it will be occupied by Marshal Tito and I have tried to ascertain whether such a fait accompli would not be accepted by the Italians "lying down" in their present state of fatigue and apathy. The population might shrug their shoulders and accept the unavoidable but I believe that after all the propaganda which has been pumped into the Italians since 1870, the loss of Trieste would sow the seeds of future discord which would have international repercussions. The Italian Army would naturally not like to give up this strategic point and, as I have already reported, secession may not loose nationalistic passions which would cause embarrassment to Anglo-American Allies. The Communists should be fairly certain of themselves if they have given orders such as those mentioned above in paragraph one, but very Italians state that they are over-confident and even Toletti has admitted that they are not as strong as they wished. Thus civil war plus a war against the Yugoslav aggressor may emerge which would end either in a Communist

/or....

Fo 371/48812 n 7078/100 3849

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

VOJNOISTORISKI INSTITUT JNA
Adm. kancelarija
B. Reg. 13/2 F. 4
FOK 4

-2-

or a Fascist success, the moderate patriotism of folk sinking into oblivion again or joining to one or other of the extremes to save their necks. In such a situation an important factor might be Prince Borghese who commands some 10,000 trained men in all branches. He is at present co-operating with the Fascists in the North but there have, I understand, been signs that he would like to rehabilitate himself. To throw himself and his forces into a sacred patriotic Italian war against Yugoslavia would seem an excellent start.

3. From conversations I have had with Signor Bonold, De Gasperi and other prominent Italians I feel fairly sure that the Italian Government and the parties in C.D.M. are anxious to make amends to Yugoslavia for past injustices. It has almost been admitted to me that a frontier such as that referred to as the Wilson line would be accepted by the Italians without much fuss. They will not accept the loss of Trieste.

4. It is possible that the Yugoslavs if they were told by the Allies that the latter would be ready to back their claim to a reasonable frontier, (such as the Wilson line) might be happy to close with the offer. I have also the impression that the Italians would accept some kind of international arbitration over Trieste and its communication with the hinterland provided their sovereignty over Trieste were not disturbed.

5. While I understand that this is an awkward moment to be in scolding Marshal Tito about his real desiderata, particularly as the United States may not be too amenable, I venture to submit such a proposal in the hope of avoiding risk of sowing the seeds of Italian Irredentism which will embitter Europe politically in future. Marshal Tito may be claiming the whole cake in the hope of getting three quarters or half. If on the other hand he intends with Soviet backing to go full out for the whole we might by approaching him (1) find out in any case what he wants and/or then (2) warn him off opening his mouth too wide.

6. If you think circumstances are such as make some such plan as the above feasible I could make sure of Italian position as stated above in paragraphs 2 and 3.

Foreign Office please repeat to Belgrade as my telegram No. 15.

(Repeated to Belgrade under telegram No. 411 April 19th).

OTP

BR. 7

PORUKA FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD 30. APRILA 1945. MARŠALU JOSIPU BROZU TITU DA ĆE PO ULASKU SAVEZNIČKIH SNAGA U JULIJSKU KRAJINU OSTVARITI KONTROLU NAD LUKAMA, SIDRIŠTIMA I KO MUNIKACIJAMA U PRAVCU AUSTRIJE I USPOSTAVITI SA VEZNICKU VOJNU UPRAVU U TOM PODRUČJU

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA
SAOPĆENJE

HITNO
STROGO POVERLJIVO

LIČNO VICEMARŠALU VAZDUHOPLOVSTVA LIJU²
NA ZNANJE 15. GRUPI ARMIIJA. LIČNO ZA GENERALA KLARKA⁵

Predmet br.: FX 68316
Potpisao: Aleksander

Hitno poslati slijedeću ličnu poruku feldmaršala Aleksandera maršalu Titu.

»1. Budući da se moje snage sada približavaju Juljskoj krajini,⁴ želim da Vas obavještim o mojim sadašnjim planovima. Oni su slični onima o kojima smo razgovarali u Beogradu.⁵ Namjeravam da:

A. obezbijedim luku Trst i komunikacijske linije kroz Italiju koje vode prema Trstu;

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 35/2 W.O. k. 8.

² Predstavnik glavnog komandanta savezničkih snaga u Jugoslaviji (vidi dok. br. 3, Prilog 1, tač. 6).

³ Mark Klark (Mark Clark), komandant 15. grupe armija.

⁴ Od 27. aprila 1945. njemački otpor u Italiji nije predstavljao ozbiljnu prepreku za savezničke snage.- Pošto su prešle rijeku Adidu (Adige), nastavile su nastupanje na sjever i sjeveroistok. Jedinice 8 britanske armije su 29. aprila zauzele Veneciju (Venezia). Tog dana je njemačka Grupa armija »C« u Italiji prestala s otporom, te je 2. novozelandska divizija prešla rijeku Pi javu (Piave) i nesmetano napredovala u pravcu Slovenskog primorja. Prethodnica novozelandske divizije se 1. maja, zapadno od Tržiča (Monfalcone), susrela s jedinicom 31. divizije 9. korpusa JA. Opširnije o tom susretu vidi dok. br. 84, napomenu 24.

⁵ Vidi dok. br. 3.

B. obezbijedim komunikacije od Trsta prema Austriji, preko Gorice i Trbiža. Kao što znate, ovo je neophodno za moje daljnje napredovanje prema Austriji, protiv našeg zajedničkog neprijatelja.

2. Također je potrebno da moje vojnopomorske snage koriste luku Pula i sidrišta na istarskoj obali između Pule i Trsta, kao i komunikacije između te dvije luke.

3. Istovremeno sa naprijed navedenim operacijama moje snage će nastaviti operacije protiv njemačkih oružanih snaga gdje god na njih naiđu, sve dok ih konačno ne unište. Osim obezbjeđenja ciljeva nabrojanih u tački 1, moje trupe će produžiti sa svojim operacijama dok se ne spoje sa snagama pod Vašom komandom. Ja sam izdao uputstva mojim komandantima da u područjima gdje operiraju i naše i Vaše snage treba obratiti maksimalnu pažnju da se međusobno raspoznamo, i da pod svaku cijenu izbjegnemo okršaje uslijed pogrešne identifikacije u času spajanja. Hitno molim da i Vi izdate slična uputstva Vašim jedinicama.

4. Pretpostavljam da će Vaše snage koje se eventualno zateknu na tom području obuhvaćenom mojim operacijama potpasti pod moju komandu, kao što ste predložili u toku naših nedavnih razgovora u Beogradu, i da ćete sada izdati naređenja u tom smislu.

5. Moja saveznička vojna uprava će preuzimati funkcije u skladu sa napredovanjem mojih vojnih operacija. Ona će funkcionirati preko onih lokalnih vlasti koje se budu zatekle da uspješno upravljaju područjima koja zauzmu moje trupe.

6. Bio bih zahvalan za svako obavještenje o napredovanju Vaših operacija u Julijskoj krajini i Vašim namjerama.⁶

Ovjerava:
Danijel Noče [Daniel Noce]
general-major

Dostavljeno: ... J

30. april 1945. u 19.15 sati. Predmet br. FX 68316

⁶ Vidi dok. br. 11; odgovor maršala Josipa Broza Tita.

⁷ Zbog ograničenog prostora izostavljeni su nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje.

PUBLIC RECORD OFFICE

W.O. 204/5912 x/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

VOLUNTARILY DECLASSIFIED
 AUTHORITY: 35 CFR 1.102
 DATE: 8/2/82
 BY: WOK

TOP SECRET
AFHQ MESSAGE CENTER
OUTGOING MESSAGE

URGENT
 TOP SECRET

TO FOR ACTION: MACHIS PERSONAL FOR AVH LER

INFORMATION: 15 TROOP SWEEP PERSONNEL FOR CAMP NEAR MAGNYS

REF NO: FX 68316

SIGNED: ALEXANDER

CITE:

LOG	
FILE NO.	
DATE	1/18/43
A.O. NO.	
O.A.O.M.C. NO.	
O.A.O.M.C. (PH)	
SIGNATURE	

Deliver urgently following personal message from Field Marshal ALEXANDER to Marshal TITO.

"1. As my forces are now nearing VERIZIA GULLIA I wish to inform you of my immediate plans. They are similar to those we discussed at BELGRADE. I intend to:

A. Secure port of TRIESTE and the lines of communication through ITALY leading to TRIESTE.

B. Secure lines of communication from TRIESTE to AUSTRIA via GORIZIA - TARVISIO. As you know, these are necessary for my further advance into AUSTRIA against our common enemy.

"2. I also require for my Naval forces the use of the harbor POLA and anchorages on the ISTRIAN coast between POLA and TRIESTE and the lines of communication between these two ports.

"3. Concurrently with operations indicated above, my forces will continue operations against the German Armed Forces wherever found until their ultimate destruction is achieved. Efforts to secure the objectives listed in para. 1 above, my troops WILL continue their operations until they have linked up with yours under your command. I have issued instructions to my Commanders that in areas where both our forces are operating, maximum care will be taken to identify themselves and avoid all hostile engagements due to mistaken identity which they are about to link up. I urge that you issue similar instructions to your troops.

-1-

TOP SECRET COPY NO. 62

THE MAKING OF AN EXACT COPY OF THIS MESSAGE IS FORBIDDEN

W.O. 204/5912

x/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

VII
Attested
Br. No. 35/2
W.O. 8

14. I presume any of your forces which may be in the area affected by my operations will come under my command as you suggested during our recent discussions in LIGNALE, and that you will now issue orders to that effect.

15. My Allied Military Government will become operational in conformity with the progress of my military operations. It will function through such local authorities as are found to be in effective control in the areas occupied by my troops.

16. I would be grateful for any information on the progress of your operations in VERZIA GIULIA and your intentions.

ORIGINATOR : G-3 CFS

AUTH: DANIEL NOCK, MAJ GEN

INFORMATION:

APPROVED BY SACS

- SACS
- C/S NFO
- USPOLAD
- C/O
- PLANNING
- C-2
- C/S MID
- USP
- PLAF
- 1ST PLANK
- USPOLAD

10-011-0013 30 40 10 19153 Ref. No. PX 68516 W/O

BR. 8

**DIREKTIVA VINSTONA CERČILA, PREDSEDNIKA VLADE
VELIKE BRITANIJE, OD 1. MAJA 1945. FELDMARŠALU HA-
ROLDU ALEKSANDERU DA OSTVARI KONTROLU NAD
TRSTOM, RIJEKOM, PULOM I ISTARSKIM POLUOTOKOM¹**

ČUVATI PORUKU

GLAVNOJ KOMANDI SAVEZNIČKIH SNAGA

Bn 2765

1. maj 1945.

STROGO POVJERLJIVO I LIČNO
OD PREDSEDNIKA VLADE FELDMARŠALU ALEKSANDERU

1.

2

2. Molim Vas obavijestite me što planirate da učinite u vezi Trsta. Da li namjeravate da pošaljete mornaričkodesantnu ekspediciju ili ćete napredovati obalom, ili oboje? Koliko Vam je, po Vašem mišljenju, potrebno da stignete tamo? Urgirao sam kod predsjednika Trumana³ da ne dozvoli Kombiniranom odboru načelnika generalštabova da Vam izda naređenje da unaprijed upoznate Rusiju i Jugoslaviju o svojim namjerama. Vi djelujete u Italiji u okviru njenih predratnih granica što spada u Vaše vojište i pretpostavljam da partizani koji su ušli u taj grad⁴ treba da se stave pod Vašu komandu. Smatram da je važno da mi i Amerikanci dobijemo kontrolu nad Rijekom, Trstom, Pulom i Istarskim poluotokom i da Vaše komunikacije prema Austriji treba da budu obezbijeđene. Izvjesno je, također, da će doći do strašnog nadvikivanja između Talijana i Jugoslavena oko tih teritorija. Ja sam za to da se podrže Talijani jer će to razjediniti njihove komunističke snage; to će, također, odgovarati vrlo prijateljskim interesima koje Amerikanci ima-

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 36/2, W.O. k. 8.

² Tako je u dokumentu.

³ Hari Truman (Harry Truman) postao je predsjednik Sjedinjenih Američkih Država 12. aprila 1945, poslije smrti Franklina D. Ruvelta.

⁴ U pitanju je grad Trst.

ju u Italiji, a koje bih i ja želio da dijelim. Mislim da je Talijanima više stalo do Trsta i Istre nego do navodnog komunizma, i bilo bi dobro da se u Italiji uspostavi vlada koja bi bila pridružena zapadnim demokracijama. Jako sumnjam da bi Tito, kad bi došao tamo, dozvolio da ga izbacite. On postavlja raznorazne teritorijalne zahtjeve.

3. Šaljem Vam samo zadnju tačku o političkim razlozima da bi ste me obavijestili što Vi o tome mislite.⁵

⁵ Vidi dok. br. 10: odgovor feldmaršala Aleksandera,

36
WOK 8

(COPY - See PRIME MINISTER'S FILE - ITALY 1945)

GUARD MESSAGE.

FROM: AMCSO
TO: AFMC
REF. NO. 2765

1 May 1945.

Top Secret and Personal from Prime Minister to Field Marshal Alexander.

1.
2. Please let me know what you plan to do about Trieste. Do you propose to send an amphibious expedition or do you propose to march round the coast or both? How long do you think it will be before you get there? I have been urging President Truman not to let the Combined Chiefs of Staff give you orders to tell Russia and Yugoslavia of what you are going to do beforehand. You are acting inside pre-war Italy which is your theatre and I suppose that the Yugoslav Partisans who have got into this town ought to place themselves under your orders. I think it is important that we and the Americans should get control of Fiume, Trieste, Pola and the Istrian Peninsula and that your communications into Austria should be safeguarded. There is also of course going to be a frightful outcry between the Italians and the Yugoslavs for these territories. I am in favour of backing up the Italians because that will split their Communist forces and will also fit in with the very friendly interest the Americans have in Italy and which I should like also to share. I imagine the Italians care more about Trieste and Istria than professed Communism and it would be a good thing to have settled Government in Italy which was united to the Western Democracies. I doubt very much whether Tito will agree if he got there to your turning him out. He is claiming all sorts of territories.
3. I am only sending the last paragraph of political background in order that you should let me know how you feel.

BR. 9

DEPEŠE PREDSEDNIKA VLADE VELIKE BRITANIJE VINSTONA ČERČILA, OD MAJA 1945, FELDMARŠALU HAROLDU ALEKSANDERU U KOJIMA PODRŽAVA NJEGOVE AKCIJE I SUGERIRA UPOTREBU SILE ZA REALIZACIJU IMPERIJALISTIČKE POLITIKE U JULIJSKOJ KRAJINI'

[Br. 11

SPECIJALNA NENUMERIRANA DEPEŠA. ČUVATI. LIČNO
I STROGO POVJERLJIVO

OD PREDSEDNIKA VLADE FELDMARŠALU ALEKSANDERU

1. Molim podnesite izvještaj o Titu.² Nije li u cjelosti odstupio od sporazuma kojim je sklopio s Vama u Beogradu.
2. Bilo bi mi od velike pomoći kad biste mi poslali informacije o tim stvarima, koje u svakom trenutku mogu da pokrenu najozbiljnija pitanja.
3. Drago mi je što ste tamo stigli prvi ⁴

041830

[Br. 2]

Veza br. 2799

STROGO POVJERLJIVO
HITNO

ČUVATI

STROGO POVJERLJIVO I LIČNO

OD PREDSEDNIKA VLADE FELDMARŠALU ALEKSANDERU

Vaša poruka 1091³

Siguran sam da je tačka 4 tačna. Tito neće povući svoje trupe ako mu se naredi da to učini, a Rusi mu to nikada neće

¹ Snimak dokumenata (pisanih na mašini) u AVII, reg. br. 27, 20, 26, 22, 29, 28 i 21/3, W.O. k. 8. Depeše nemaju datuma, ali se na osnovu razvoja situacije zaključilo da su upućene u maju 1945. Redakcija je te dokumente označila brojevima od 1 do 7

² i ⁵ Vidi dok. br. 10.

⁵ Vidi dok. br. 3.

⁴ Pretpostavlja se da je Vinston Cerčil mislio na ulazak savezničkih jedinica u Julijsku krajinu. Savezničke snage su ušle u to područje kada je već bilo oslobođeno od jedinica Jugoslavenske armije.

O razvoju situacije u to vrijeme, ulasku savezničkih jedinica u Julijsku krajinu i susretu s našim jedinicama vidi dok. br. 84, napomenu 24, i dok. br. 14, napomenu 3,

narediti. Možda će ih staviti pod Vašu komandu. To bi već nešto značilo. U potpunosti se slažem sa Vašom tačkom 5, i sa svim instrukcijama koje ste dali da se spriječi sukob sa Titovim partizanima. Ukoliko bi došlo do neslaganja, ne treba primijeniti silu, osim u samoobrani. Treba stati i čekati. To pitanje mogu riješiti samo vlade tri velike sile. Ukoliko bi bilo pokušaja da se to osujeti, treba pregovarati i izvijestiti Kombinirani odbor načelnika generalštabova. Nesuglasice s Jugoslavenima treba da se rješavaju u mirovnim pregovorima, a ne na bojnopolju. Imam potpuno povjerenje da ćete Vi ispravno ocijeniti tešku situaciju u koju nas vodi naša pobjeda.

[Br. 3]

ČUVATI

LIČNO I STROGO POVJERLJIVO

OD PREDSDJEDNIKA VLADE FELDMARŠALU ALEKSANDERU

Sviđa mi se čitava Vaša korespondencija sa Titom. Drago mi je da ste stigli u Trst, Goricu i Tržič na vrijeme, da Vam ne zalupe vrata. Tito će, uz podršku Rusije, vršiti jak pritisak, ali ne vjerujem da će reskirati da Vas napadne na Vašim sadašnjim položajima. Ukoliko ne možete zaključiti zadovoljavajući radni aranžman s Titom, sporom se moraju pozabaviti vlade.

Ne dolazi u obzir da Vi sklapate bilo kakav ugovor sa njim o priključenju Istre ili bilo kojeg dijela predratne Italije »njegovoj novoj Jugoslaviji«. Sudbina ovog dijela svijeta ostaje da se riješi za mirovnim stolom, a Vi, svakako, treba da mu to stavite do znanja.

Da bismo izbjegli da navedemo Tita ili njegove komandante u bilo kakvo iskušenje, bilo bi mudro imati znatne snage u ovoj oblasti, nadmoćne u modernom naoružanju, i vršiti česte demonstracije vazduhoplovnim snagama, po mogućnosti, ne ometajući svoje napredovanje prema Beču, u kom pravcu, ubij eden sam, napredujete svom mogućom brzinom.

T.O.O.

06.0208.

* Nastavak poruke ne odnosi se na Jugoslaviju,

ČUVATI
SPECIJALNA NENUMERIRANA DEPEŠA
STROGO LIČNO I STROGO POVJERLJIVO
OD PREDSEDNIKA VLADE FELDMARŠALU ALEKSANDERU

Vaš NAF 949⁷

Sve me to veoma zabrinjava. Molim Vas obavijestite me da li Vas ometa nedostatak ovlaštenja. U međuvremenu sigurno da će stalno prikupljanje britanskih snaga ili snaga pod kontrolom Britanaca na tom frontu, ukoliko možete da ih obezbijedite, pomoći da se sačuva mir i dobro doći. Ukoliko dođe do neprijatnosti. Obavijestite me što činite za prikupljanje snaga protiv tog moskovskog pipka što ga predstavlja Tito⁸

070845

[Br. 5]

SPECIJALNA NENUMERIRANA DEPEŠA
LIČNO I STROGO POVJERLJIVO
OD PREDSEDNIKA VLADE FELDMARŠALU ALEKSANDERU

1. Zacijelo ste već vidjeli najžustriju i naj ohrabrujući ju depešu⁹ koju sam upravo primio od Predsjednika¹⁰ o Titu. Ja sam ga uvjerio da ćemo podržati njegovu politiku i da su izdata uputstva i Stivenpnu" u Beogradu da preduzme istu akciju s tamošnjim američkim ambasadorom.¹² Od 18 divizija spomenutih u Vašoj depeši,¹¹ mislim da možete računati na sve. Šest britanskih i britansko-indijskih divizija su pod komandom imperijalne vlade i, analogno tome, brazilska divizija bi mogla da djeluje zajedno sa sedam američkih

⁷ i₃ i? j is j? j dokumenti se ne nalaze u AVII.

⁸ Feldmaršal Harold Aleksander je izvjestio Vinstona Cerčila, 5. i 7. maja 1945, o poduzetim mjerama za ostvarenje okupacije Južne krajinne (vidi dok. br. 20 i 21).

¹⁶ i ²⁰ Riječ je o predsjedniku Sjedinjenih Američkih Država Hari Trumanu.

¹¹ Ralf Stivenon (Ralph Stevenson), ambasador Velike Britanije u Jugoslaviji.

¹² Ričard Paterson (Richard Patterson), ambasador Sjedinjenih Američkih Država u Jugoslaviji.

divizija. Pretpostavljam da Poljaci¹⁴ ne bi mogli poželjeti išta bolje. Zahvaljujući činjenici da Velika Britanija i SAD djeluju zajedno, jedinicama će ova stvar biti jasna i nadam se da će sve u vezi sa ovim ići samo povjerljivim kanalima.

2. Morate se zaista radovati izgledima za toliku pomoć od strane naših velikih saveznika i novog Predsjednika. Ako se ova akcija izvede energično, moglo bi se uveliko spriječiti Obnavljanje svjetskog rata. Naravno, uviđam da to utiče na sva bojišta, a, isto tako, siguran sam da to uviđaju i Trumanovi sljedbenici.

122045

[Br. 6]

ČUVATI

SPECIJALNA NENUMERIRANA DEPEŠA
LIČNO I STROGO POVJERLJIVO

OD PREDSJEDNIKA VLADE FELDMARŠALU ALEKSANDERU

Dat je veliki publicitet tački 5 Vaše depeše broj 960,¹⁵ što nam je mnogo naškodilo.

Nadam se da ćete, u izmijenjenim okolnostima koje je stvorila Predsjednikova¹⁶ depeša br. 400,¹⁷ imati mogućnosti da mi date uvjerenje da će Armija kojom Vi komandujete slušati Vaša naređenja i svoj uobičajeni osjećaj za dužnost i disciplinu. Bio sam jako zabrinut tom tačkom jer nisam ždljo, bar što se tiče britanskih trupa, da se toj tački depeše da toliki publicitet.

141329.

[Br. 7]

ČUVATI

SPECIJALNA NENUMERIRANA DEPEŠA
LIČNO I STROGO POVJERLJIVO

OD PREDSJEDNIKA VLADE FELDMARŠALU ALEKSANDERU

Veza NAF 967¹⁸

1. Prvo treba sačekati da zajednička američko-britanska poruka bude predana u Beograd.¹⁹ To je ozbiljna stvar i moramo vidjeti kako će Tito na nju reagirati.

¹⁴ U pitanju su snage 2. poljskog korpusa, koji je bio u sastavu 8. britanske armije. Komandant tih emigrantskih jedinica bio je general Vladislav Anders, reakcionar i veliki neprijatelj socijalističkog pokreta u Istočnoj Evropi. U slučaju sukoba, Winston Čerčil je planirao i upotrebu poljskih jedinica protiv Jugoslavije.

¹⁵ Vjerovatno je u pitanju dokument br. 10.

2. Slažem se da, možda, nije potrebno da držimo priobalni pojas od Pule do Trsta, ali smatram da sada nije vrijeme da počnemo da predlažemo izmjene Predsjedniku,²⁰ jer bi to samo odlagalo predaju poruke.

3. S druge strane, Predsjednik je bio potpuno spreman da nam obezbijedi kontrolu Pule a ne samo korištenje lučkih objekata. Ne vidim zašto bismo smanjili taj zahtjev.²¹ I opet, protivim se ideji da se ponovo obraćamo Predsjedniku, koji je zauzeo čvrst stav, ali koji bi se mogao pokolebati ako bi mu u zadnjem momentu postavili zahtjeve za izmjene.

4. U vezi sa Koruškom, mi ne predlažemo prihvatanje ideje da se Titove trupe dovedu u britansku zonu. Naš stav je da treba da se povuku, što im je bilo rečeno.

5. Pročitajte, također, moju privatnu i povjerljivu depešu²² koja neposredno slijedi preko »C« [povjerljivog kanala].

160040

¹⁹ Vlade Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država, preko svojih ambasadora u Jugoslaviji, predale su note, 2. juna 1945, vladi Demokratske Federativne Jugoslavije (vidi dok. br. 33).

²¹ i ²² Winston čerčil, 30. maja 1945, šalje direktivu feldmaršalu Haroldu Aleksanderu da izvrši sve pripreme za napad na Pulu (vidi dok. br. 32).

PUBLIC RECORDS OFFICE

W.O. 244/42

X/18940

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

W0 27 3
8

SECRET

Special Unprocessed Signal. (S.U.S.) strictly Personal and Top Secret
From Tries Minister to Field Marshal Alexander.

1. Please report about Tito. He has not departed altogether from the engagement he made with you at Belgrade.
2. It would be a great help to me if you sent me information on these matters which may at any time raise the most serious issues.
3. I am glad you got there first.

041030.

PUBLIC RECORD OFFICE

W.O. 214/42

X/1 8940

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

ARMY SIGNAL CENTER
INCOMM MESSAGE

Handwritten initials

TO: AFHQ
INFO: AFHQ
CIPHER SERIAL NO. 513

PROOFREADER
CLASSIFICATION TOPSEC. GUAR
PRECEDENCE URGENT

FROM: AFHQ

TIME OF ORIGIN 020225
TIME OF RECEIPT

REFERENCE NO 2799

GUARD

GUARD. TOP SECRET AND PERSONAL FOR FIELD MARSHAL ALEXANDER FROM PRIME MINISTER.

YOUR MA 1091.

I AM SURE THAT PARAGRAPH FOUR IS RIGHT. TITO WILL NOT WITHDRAW HIS TROOPS IF ORDERED TO DO SO, AND THE RUSSIANS WILL NEVER TELL HIM TO. ^{PLEASE TELL} IT MAY BE THAT HE WILL ^{ORDER} (SECURE HISSELF) PROTECTION NOMINALLY UNDER YOUR / . THAT WILL BE SOMETHING. I ENTIRELY AGREE WITH YOUR PARAGRAPH FIVE, AND WITH ALL THE INSTRUCTIONS YOU HAVE GIVEN TO PREVENT A CLASH WITH THE TITO PARTISANS. SHOULD UNCOOPERATIVE CONTACT BE MADE, NO VIOLENCE SHOULD OCCUR EXCEPT IN SELF-DEFENCE. THERE SHOULD BE A PAUSE AND A HALT. THE MATTER CAN ONLY BE SETTLED BY THE THREE MAJOR GOVERNMENTS. IF OBSTRUCTED, YOU SHOULD PARLEY AND REPORT TO THE COMBINED CHIEFS OF STAFF. A QUARREL WITH THE YUGOSLAVS WOULD BE A MATTER FOR THE PEACE TABLE AND NOT FOR THE FIELD. I HAVE THE GREATEST CONFIDENCE IN THE WAY YOU WILL JUDGE THE DIFFICULT SITUATION INTO WHICH VICTORY IS LEADING US.

NEVER REVEAL THE CONTENTS OF THIS MESSAGE TO ANY OTHER PERSON

Reference

PUBLIC RECORD OFFICE

W.O. 274/42

X/1.8740

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

CGS
Hed

ZZZZZ

GUARD

Personal and TOP SECRET from Prime Minister
to Field Marshall Alexander.

I like all your correspondence with TITO. I am very glad you got into TRIESTE, GORIZIA and MONFALCONE in time to put your foot in the door. TITO backed by Russia will push hard but I do not think that they will dare attack you in your present position. Unless you can make a satisfactory working arrangement with TITO the argument must be taken up by the Governments.

There is no question of your making any agreement with him about incorporating ISTRIA, or any part of the pre-war ITALY in "his new YUGO-SLAVIA". The destiny of this part of the world is reserved for the peace table, and you should certainly make him aware of this.

In order to avoid leading TITO or his YUGO-SLAV commanders into any temptation, it would be wise to have a solid mass of troops in this area and with a great superiority of modern weapons and frequent demonstrations of the Air Force, as far as possible without hurting your advance in the direction of VIENNA, which I am sure you are pressing with all possible speed.

You have no doubt seen our telegram of complaint on the way we are being treated about VIENNA. You are clearly entitled to advance as far and as fast as you can into former enemy territory until you form contact with the RUSSIAN or YUGO-SLAV forces, all the same, method of friendly recognition should be adopted as has proved a success on the Western front.

T.O.C. 06.0208.

As per
1/1/42

Reference

W.D/214/42

X/18940

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

W.D. 22
W.C. 8

TOP SECRET

2 2 2.

Special Un-numbered Signal.

GUARD.

Strictly Personal and Top Secret from the Prime Minister to Field Marshal Alexander.

Your NAF 949.

Am much concerned about all this. Pray let me know whether any lack of authority is hampering you. Meanwhile surely a steady gathering of British or British controlled forces on this front if you can spare them is most likely to maintain peace and most convenient if unpleasantness arises. Let me know what you are doing in massing forces against this Muscovite tentacle, of which Tito is crook.

070845.

Reference: PUBLIC RECORD OFFICE
W.O. 214/42 X/1 8940
COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

2222

Via SLU.

Special Un-numbered Signal. Personal and Top Secret.
Following from the Prime Minister to Field Marshal Alexander.

1. You will have seen the most robust and encouraging telegram I have just received from the President about Tito. I have assured him that we shall support his policy and instructions are being given to Stevenson at Belgrade to take identical action with the American Ambassador there. Of the 18 Divisions mentioned in your MAF 960 you could I should think count on all. The 6 British and British Indian Divisions are under Imperial orders. I should think it likely that the Brazilian Division would act with 7 Americans. I should imagine there is nothing the Poles would like better. The fact that Great Britain and the U.S.A. are acting together should make the matter clearly comprehensible to troops and I hope doubts about this will not be sent except by 'G' channels.
2. You must indeed rejoice at the prospects of so much help being given by our great Allies and by the new President. This action if pursued with firmness may prevent a renewal of World War. I recognise of course that it affects every theatre and so I am sure do followers of Truman.

122045.

Reference: PUBLIC RECORD OFFICE

W.O. 214/42 X/1 8940

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

W.O. 28 3
8

Via S.I.U. Z Z Z Z GUARD

Personal and Top Secret from The Prime Minister to Field Marshal Alexander.

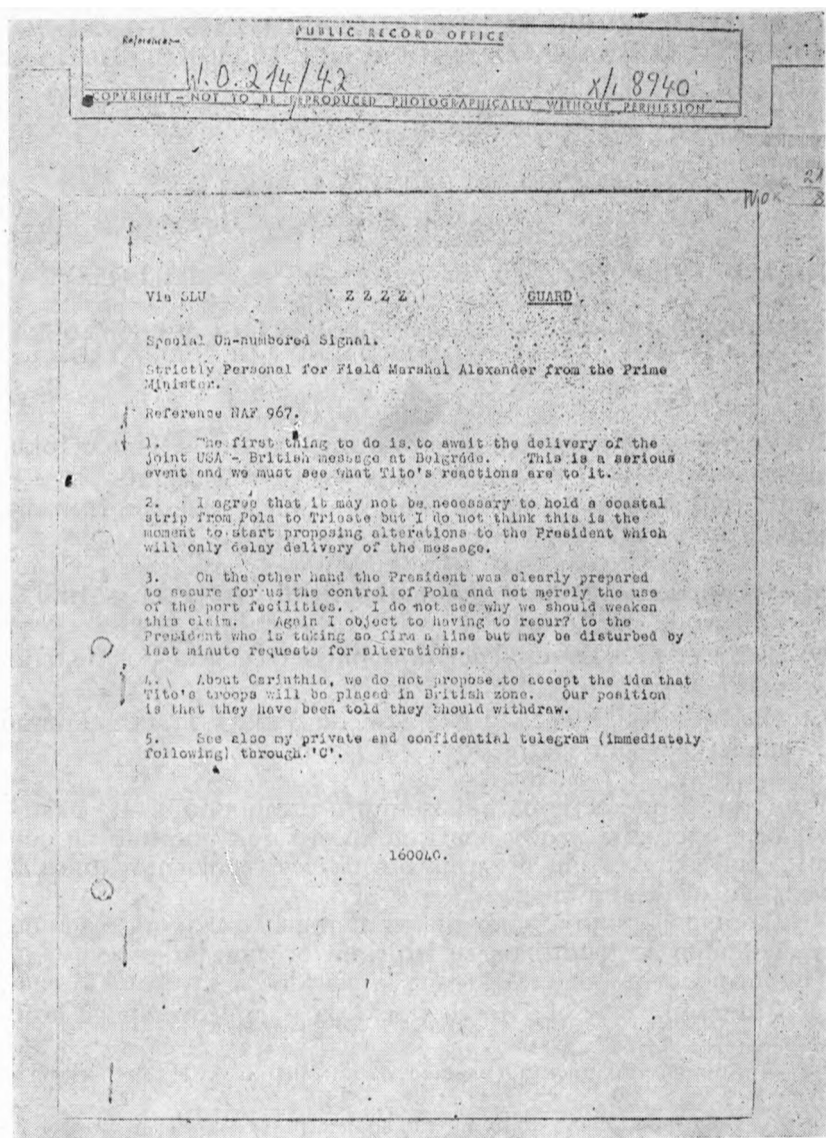
Special Un-numbered Signal.

The wide circulation given to Para. 5 of your NAF 960 has done much harm.

I hope that in the changed circumstances produced by the President's telegram No. 400 you will find it possible to give me the assurance that the Army you command will obey your orders and its customary sense of duty and discipline.

I have been much distressed by the paragraph and wish that, so far as the British troops are concerned, it had not been given such a wide circulation.

141329.

BR. 10

IZVJEŠTAJ FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA
PREDSJEDNIKU VLADE VELIKE BRITANIJE VINSTONU
ČERČILU O IZVRŠENJU DOTADAŠNJIH ZADATAKA I PO
DUZETIM MJERAMA ZA OKUPACIJU JULIJSKE KRAJINE¹

ČUVATI

STROGO POVJERLJIVA PORUKA
OD GLAVNE KOMANDE SAVEZNIČKIH SNAGA

Br. MA 1091

Maj 1945.²

LIČNO PREDSJEDNIKU VLADE OD FELDMARŠALA ALEKSANDERA
KOPIJA ZA NAČELNIKA IMPERIJALNOG GENERALŠTABA

Odgovor, na Vašu depešu br. 2765 od 1. maja³

1. Očekujem da moje jedinice 8. armije stignu u Trst u toku
slijedeća 24 sata, i izdao sam slijedeća naređenja:

»Cilj vaših operacija u Julijskoj krajini za sada će biti sli-
jedeći:

- a) obezbjeđenje Trsta i komunikacijskih linija kroz Italiju
koje vode do Trsta;
- b) obezbjeđenje komunikacijskih linija od Trsta do Austrije
preko Gorice i Trbiža;
- c) obezbjeđenje Pule, sidrišta između Pule i Trsta i komu-
nikacijske linije između te dvije luke.

Uporedo sa operacijama navedenim u prethodnoj tački nastavit ćete operacije protiv neprijatelja sve dok potpuno ne očistite Julijsku krajinu ili se ne povežete s regularnim jugoslavenskim oružanim snagama.

Prilikom povezivanja sa regularnim jugoslavenskim snagama maksimalno se truditi da se izbjegnu oružani sukobi.

Tokom nedavne posjete glavnog komandanta savezničkih snaga Beogradu,⁴ maršal Tito se složio da se njegove snage koje

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 7/3, W.O. k. 8.

² Dokument nema datuma, ali se pretpostavka da je poslan 2. maja 1945.

³ Vidi dok. br. 8.

⁴ Vidi dok. br. 3.

se nalaze u tim dijelovima Julijske krajine, potrebne glavnom komandantu savezničkih snaga za vođenje operacija, stave pod njegovu komandu.

Saveznička vojna uprava u oblastima pod vašom kontrolom će funkcionirati preko postojećih lokalnih vlasti, bez obzira na nacionalnost.«

2. Obavijestio sam Kombinirani odbor načelnika generalštabova o svojim gore iznijetim namjerama.

3. Poslao sam Titu slijedeću depešu: ...⁵

4. Titove regularne snage sada se bore u Trstu i već su okupirale veći dio Istre.⁶ Uvjeren sam da on neće povući svoje trupe ako mu se tako naredi, osim ako mu to ne kažu Rusi.

5. Ukoliko mi Kombinirani odbor načelnika generalštabova izda naređenje da okupiram cijelu Julijsku krajinu, primjenom sile ako je potrebno, sigurno ćemo se sukobiti sa Jugoslavenskom armijom, koja će uživati moralnu podršku bar Rusa. Prije nego što se na to odlučimo, mislim da bi bilo dobro da razmotrimo osjećanja naših vojnika po tom pitanju. Oni se duboko dive Titovoj partizanskoj armiji i gaje velike simpatije prema njihovoj borbi za slobodu. Moramo, stoga, biti vrlo pažljivi prije nego što zatražimo od njih da okrenu oružje sa zajedničkog neprijatelja i upere ga protiv saveznika. Naravno, ne bih se upuštao u procjenu reagiranja naših ljudi u domovini, koje vam je dobro poznato.⁷

W. M. Kaningem [Cunningham]
potpukovnik

⁵ Tekst depeše je izostavljen jer je identičan onom od 30. aprila (vidi dok. br. 7).

⁶ O toku i rezultatima borbi za oslobođenje Istre, Trsta i Slovenskog primorja vidi dok. br. 107.

⁷ Ministar vanjskih poslova Velike Britanije uputio je predsjedniku vlade Winstonu čerčilu depešu br. 3344 od 14. maja 1945, u kojoj između ostalog kaže:

»Amerikanci još nisu donijeli odluku što će učiniti ukoliko Tito ne prihvati anglo-američke zahtjeve. Moj je utisak da su se oni pomirili s činjenicom da će se primijeniti sila kao posljednje sredstvo. Uzdrmao ih je Aleksanderov izvještaj o posljedicama akcije protiv Jugoslavena uopće kod američkih i britanskih vojnika...« (AVII, reg. br. 23/3, F.O. k. 8).

Reference: W.O. 214/42 X/1 8940

PUBLIC RECORD OFFICE

GUARD

TOP SECRET MESSAGE OUT

From: A.M.G.
 To: AMCO
 Orig No. 141091

TOO CI 1311 - B May 45

SECRET

PERSONAL for PRIME MINISTER from Field Marshal ALEXANDER (.) copy to C.I.C.S. (.)

In reply to your 2765 of 1st May (.)

1. I expect my troops of Eighth Army to reach TRIESTE within next 24 hours and I have issued the following orders (.) quote (.)

The object of your operations in VENEZIA GIULIA for the present will be as follows (.)

(A) Secure TRIESTE and lines of communication through ITALY leading to it (.)

(B) Secure lines of communication from TRIESTE to AUSTRIA via GORIZIA - TARVISIO (.)

(C) Secure FRIA (.) anchorages between TRIESTE and PUL (.) and the lines of communication between these ports (.)

Concurrently with operations indicated paragraph above you will continue operations against the enemy until you have completely cleared VENEZIA GIULIA or linked up with regular Yugoslav Armed Forces (.)

In linking up with regular Yugoslav maximum care will be exercised to avoid armed clashes (.) During the Supreme Allied Commander's recent visit to BELGRADE (.) Marshal TITO agreed that any of his forces in those portions of VENEZIA GIULIA required by the Supreme Allied Commander for his operational purposes would be placed under his (Supreme Allied Commander's) command (.)

Allied Military Government in areas under your control will function through such local authorities as may be found in effective operation (.) irrespective of nationality (.) unquote (.)

2. I have informed Combined Chiefs of Staff of my intentions above (.)

3. I have sent the following telegram to TITO (.) quote (.)

As my forces are now nearing VENEZIA GIULIA (.) I wish to inform you of my immediate plans (.) They are similar to those we discussed at BELGRADE (.) I intend to (.)

(A) Secure port of TRIESTE and the lines of communication through ITALY leading to TRIESTE (.)

(B) Secure lines of communication from TRIESTE to AUSTRIA via GORIZIA - TARVISIO (.)

As you know (.) these are necessary for my further advance into AUSTRIA against our common enemy (.)

I also request Yugoslav Naval Forces to use the harbour PULA and anchorages on the

PUBLIC RECORD OFFICE

W.O. 244/42

X/1 8940

FORTRAN - COPY TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

TABLE OF CONTENTS
TOP SECRET - GUARD

7/2 13
WON 8

to cut contact between POLA and WITKOW and the lines of communication between the two posts (.)

Concurrently with operations indicated above (.) my forces will continue operations against the German Armored Forces wherever found until their ultimate destruction is achieved (.) Except to achieve the objectives listed in paragraph above (.) my troops will continue their operations until they have linked up with forces under your command. I have issued instructions to my commanders that in areas where both forces are operating (.) particular care will be taken to identify themselves and avoid at all costs engagements due to confusion identify when they are about to link up (.) I urge that you issue similar instructions to your troops (.)

I promise that any of your forces which may be in the area affected by my operations will be under my command (.) as you suggested during our recent discussions in BUDAPEST (.) and that you will not issue orders to that effect (.)

My Allied Military Government will become operational in conformity with the progress of my military operations (.) It will function through such local authorities as are found to be in effective control in the areas occupied by my troops (.)

I would be grateful for any information on the progress of your operations in WITKOW GIBRA and your intentions (.) unopposed (.)

4. TITO's regular troops are now fighting in WITKOW and have already occupied most of BUDAPEST (.) I am quite certain that he will NOT withdraw his troops if ordered to do so unless the Russians tell him to (.)

5. If I am ordered by the Combined Chiefs of Staff to occupy the whole of WITKOW GIBRA (.) by force if necessary (.) we shall certainly be committed to a fight with the Yugoslav Army (.) We will have the moral backing at least of the Russians (.) Before we are committed I think it is well to consider the feelings of our own troops in this matter (.) They have a profound admiration for TITO's Partisan Army and a great sympathy for them in their struggle for freedom (.) We must be very careful not to ask them to turn away from the comradery to fight an ally (.) Of course I shall not permit to gauge the reactions of our people at home when you know so well

GUARD

BR. 11

**IZVJEŠTAJ FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD
2. MAJA 1945. KOMBINIRANOM ODBORU NAČELNIKA GE
NERALŠTABOVA I BRITANSKIM NAČELNICIMA GENE
RALŠTABOVA O ODGOVORU MARŠALA JOSIPA BROZA
TITA NA PORUKU OD 30. APRILA I O NJEGOVOM PRIJED
LOGU ZA RJEŠENJE PROBLEMA UPRAVLJANJA U JULIJ
SKOJ KRAJINI¹**

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA
SAOPĆENJE

HITNO

ZA KOMBINIRANI ODBOR NAČELNIKA GENERALŠTABOVA
ZA BRITANSKE NAČELNIKE GENERALŠTABOVA
NA ZNANJE VRHOVNOJ KOMANDI SAVEZNIČKIH SNAGA
U EVROPI

Predmet br. FX 69610
Potpisao: Aleksander

Ovo je NAF 943.

1. Veza: tačka 4 iz NAF 936.²

2. Za vašu informaciju, odgovor maršala Tita na pismo u kojem sam ga obavijestio o mojim namjerama u Julijskoj krajini stigao je sada i glasi:

»Primio sam k znanju i pažljivo razmotrio 6 tačaka sa-
držanih u Vašoj depeši³ u pogledu odnosa i područja

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 37/2
W.O. k. 8.

² Taj dokument se ne nalazi u AVII,

³ Vidi dok. br. 7,

operacija savezničkih armija i jugoslavenske vojske u Istri i Slovenskom primorju.

Od našeg posljednjeg sastanka i razgovora⁴ situacija se jako izmijenila, utoliko što su jedinice moje 4. armije, u sa-
deystvu sa slovenskim jedinicama, uz velike teškoće i teške
gubitke, probile liniju njemačke obrane koja' se pruža od
Rijeke prema Trstu, gdje se sada vode ulične borbe. Pored
toga, skoro čitavu Istru, izuzev Pule, Rovinja i nekoliko dru-
gih gradova gdje se još vode ulične borbe, oslobodile su
naše trupe. U vezi s gore spomenutim, želim da Vas obavij-
jestim o slijedećem. Da bi se čim prije oslobodila Jugosla-
vija i zarobile sve neprijateljske trupe u Jugoslaviji, izradio
sam slijedeći plan, koji se već sprovodi:

1. Da se oslobode Istra, Trst i Tržič do Soče i da se da-
lje napreduje uz Soču prema austrijskoj granici.

2. U vezi s ovim, zona dejstava jedinica pod mojom
komandom je određena, tj. linija Soča od njenog ušća, Go-
rica, Tolmin i Trbiž.

3. U skladu s našim ranijim dogovorom, slažem se da
koristite luke Trst i Pulu, kao i željezničku prugu Trst —
Trbiž za snabdijevanje Vaših trupa u Austriji.

4. Zato ću Vam biti zahvalan ukoliko Vi izdate nare-
đenja Vašim snagama da stupe u vezu sa mojim jedinicama
na gore spomenutoj liniji, gdje se daljnje pojedinosti u vezi
njihove suradnje mogu utvrditi na licu mjesta.

5. Slažem se da one moje jedinice ili partizani koji uče-
stvjuju sa njima u operacijama zapadno od te linije potpa-
dnu pod Vašu komandu.

6. Slažem se i zahvalan sam Vam na Vašoj sugestiji da
je potreban čvršći kontakt između naših i Vaših trupa čim se
budu spojile, da bi se koordinirale njihove operacije protiv
zajedničkog neprijatelja.

7. U svim gore spomenutim područjima operacija mo-
jih jedinica, naše vojne i civilne vlasti će, naravno, nastaviti
da funkcioniraju.«

3. Prema izvještajima iz Julijske krajine, danas u 17.00
sati moje snage su se nalazile 6 milja istočno od Udina i 4

⁴ Vidi dok. br. 3.

milje zapadno od Trsta. Nisu stigli nikakvi izvještaji o nekim neuobičajenim incidentima.⁵

Ovjerava: pukovnik J. E. Bastion

Dostavljeno: . . .⁶

2. maj 1945. u 20,21 sati. Predmet br. FX 69610

⁵ Britanski načelnici generalštabova, nakon razmatranja izvještaja feldmaršala Aleksandra o odgovoru maršala Tita, poslali su mu 2. maja depešu u kojoj se između ostalog kaže:

»Iz njega [izvještaja] se vidi očigledno da je moguć sukob između Vaših snaga i snaga maršala Tita. Vi ste, nesumnjivo, izdali uputstva Vašim komandantima da izbjegavaju neprijateljstva s jugoslavenskom vojskom pod svaku cijenu, osim u samoobrani. Ukoliko dođe do eventualnih sukoba, treba se zaustaviti i ne ići dalje. Ukoliko oni budu pravili i dalje smetnje, Vi treba da stupite u pregovore i da se obratite Kombiniranom odboru načelnika generalštabova. Onda će tu stvar riješiti vlade Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskog Saveza.

Naravno, Vi treba da napredujete što brže možete da biste stekli fizičku kontrolu nad što većim teritorijem prije nego što stignu jugoslavenske jedinice...« (AVII, reg. br. 35/4, F.O. k. 4).

⁶ Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje.

"3. In accordance with our previous agreement I am prepared that you should use the words of THE 54th AIRBORNE DIVISION as well as the following line: CHINESE BATTLES FOR SUPPLY OF YOUR TROOPS IN MOKHAI.

"4. I will therefore be grateful if you will give orders to your troops to get in contact with my troops along above mentioned line where further details regarding their cooperation can be agreed on the spot.

"5. I agree that those of my units who are engaged with you operating to the west of that line will act under your command.

"6. I would like to thank you for your assistance in the closest cooperation between our troops as soon as they meet in order to coordinate their operations against the common enemy.

"7. In all the above mentioned areas operations of my troops or of my army and civil population will naturally continue to function."

8. Reports from VILNYA GUBERNA as of 17th Nov 1944 placed by General G. M. Zhukov of the 1st Army also state that in the area of the above mentioned line no unusual incidents have been reported.

REGISTRATION: SIBL
 INFORMATION: G-5
 C/O HAD
 G-2
 G-3
 G-4
 G-5
 G-6
 G-7
 G-8
 G-9
 G-10
 G-11
 G-12
 G-13
 G-14
 G-15
 G-16
 G-17
 G-18
 G-19
 G-20
 G-21
 G-22
 G-23
 G-24
 G-25
 G-26
 G-27
 G-28
 G-29
 G-30
 G-31
 G-32
 G-33
 G-34
 G-35
 G-36
 G-37
 G-38
 G-39
 G-40
 G-41
 G-42
 G-43
 G-44
 G-45
 G-46
 G-47
 G-48
 G-49
 G-50
 G-51
 G-52
 G-53
 G-54
 G-55
 G-56
 G-57
 G-58
 G-59
 G-60
 G-61
 G-62
 G-63
 G-64
 G-65
 G-66
 G-67
 G-68
 G-69
 G-70
 G-71
 G-72
 G-73
 G-74
 G-75
 G-76
 G-77
 G-78
 G-79
 G-80
 G-81
 G-82
 G-83
 G-84
 G-85
 G-86
 G-87
 G-88
 G-89
 G-90
 G-91
 G-92
 G-93
 G-94
 G-95
 G-96
 G-97
 G-98
 G-99
 G-100

BR. 12

IZVJEŠTAJ AMBASADORA VELIKE BRITANIJE U JUGOSLAVIJI OD 2. MAJA 1945. MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA O PROTESTU GENERAL-POTPUKOVNIKA PETRA DRAPŠINA, KOMANDANTA 4. ARMIJE JA, BRITANSKOM OFICIRU ZA VEZU ZBOG ULASKA SAVEZNIČKIH SNAGA U PODRUČJE TRSTA¹

(OVA DEPEŠA JE POSEBNO POVJERLJIVA I OVLAŠĆENI PRIMALAC TREBA DA JE ZADRŽI I NE ŠALJE DALJE)

IZ BEOGRADA ZA MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA

*Gospodin Stivenson [Ralf]
br. 572*

Poslana u 9.18 poslije podne 2. maja 1945.
Primljena u 12.10 poslije podne 3. maja 1945.

VRLO HITNO

Slijedeće je najnovija informacija od britanskog oficira za vezu pri Štabu 4 armije JA.

[1.] On je razgovarao s generalom [Petrom] Drapšinom i slovenskim načelnikom štaba. Njih dvojica su se začudili što se jedinice britanske 8. armije nalaze u predgrađu Trsta.

2. Oni izjavljuju da je jugoslavenska vojska zauzela obalni sektor prema Nabrežini.

3. Oni smatraju da je intervencija 8. armije u ovom području *nepotrebna*. Slovenski načelnik štaba je izjavio da su se saveznički glavni komandant na Sredozemlju i Tito složili da će ovo područje biti u jugoslavenskoj operativnoj nadležnosti, iako će Trst biti centar za snabdevanje za operacije savezničkog glavnog komandanta na Sredozemlju prema sjeveru.

4. Operativne namjere 4. armije su slijedeće:

Tri pravca nadiranja ka Tržiču, Gorici i Tolminu. Prema tome, važno je da se razgraniče akciona područja 8. armije i jugoslavenske 4. armije.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 37/2, F.O. k. 4.

5. Drapšin je tražio od britanskog oficira za vezu da ide u Trst.

6. Jedan ruski pukovnik je bio prisutan na gore pome-
toj konferenciji.

7. Kasniji izvještaji od tog britanskog oficira za vezu govore da je 4. armija izdala jedno službeno saopćenje sa-
veznicima, izjavljujući da *nikakve* savezničke trupe ne mogu prijeći rijeku Soču.² Stav Jugoslavena je veoma hladan i oni

² Načelnik Štaba 4. armije JA general-major Pavle Jakšić pozvao je, istog dana, britanskog oficira za vezu pri štabu armije i uputio mu energičan protest zbog ulaska savezničkih snaga istočno od rijeke Soče. Ambasador Velike Britanije, depešom br. 583 od 3. maja 1945, obavjestio je Ministarstvo vanjskih poslova o tom protestu:

»Slijedeće je primljeno od britanskog oficira za vezu pri štabu 4. armije JA, koji je pozvan od strane načelnika štaba u 01.30 po Gri-
niču, 2. maja, tražeći od njega da prenese slijedeća službena saopćenja iz štaba armije.

[1.] Mi smo provjerili da savezničke trupe 30. aprila [vidi dok. br. 7, napomenu 4] nisu bile u blizini i da vaše saopćenje u tom po-
gledu nije tačno. Zbog toga i nastalih smetnji u našim operacijama, štab u Trstu traži satisfakciju za to.

2. Prvog maja je uspostavljen kontakt sa savezničkim jedinicama na rijeci Soči zapadno od Tržiča. Dva oficira su uspostavila vezu s na-
šim jedinicama i obavijestili o broju savezničkih snaga oko Trsta. Sve do danas oni nisu u njega ušli. Mi smo vas obavijestili 1. maja da su Trst, Tržič i Gorica oslobođeni i da su područje do rijeke Soče zauzele naše trupe. Iz Vrhovnog štaba [Generalštaba JA] u Beogradu primili smo slijedeću direktivu: S obzirom na činjenicu da je naša vojska postigla operativni cilj — rijeku Soču, kao što je planirano, i činjenicu da su oblast istočno od rijeke Soče zauzele jugoslavenske jedinice, nema nikakve potrebe da savezničke snage ulaze u ovu oblast. Naše jedinice moraju prekinuti kontakt sa savezničkim jedinicama na rijeci Soči. U vezi s tim i po naređenju Tita, 4. armija ne može dozvoliti prijelaz preko rijeke Soče. Molim vas da o tome obavijestite savez-
ničke jedinice na području Soče, i ukoliko su te jedinice već priješle rijeku, da se vrate na zapadnu obalu da bi se izbjeglo nepotrebno gomilanje trupa. U pogledu baze Trst, koju su tražili saveznici za bu-
duće operacije, feldmaršal Aleksander i Tito će riješiti to pitanje iz-
među sebe. Do konačnog sporazuma, mi tražimo da se utvrdi slijedeća demarkaciona linija između savezničke i Jugoslavenske armije: linija rijeke Soče od obale [nečitko] u pravcu sjeverozapada.

Britanski oficir za vezu zahtijevao je od Jovanovića odmah ob-
jašnjenje gore navedenog. (AVII, reg. br. 43/4, F.O. k. 4).

Drugog maja 1945, britanski oficir za vezu razgovarao je s gene-
ral-potpukovnikom Arsom Jovanovićem, načelnikom Generalštaba JA,
i komandantom 4. armije general-potpukovnikom Petrom Drapšinom. O
tom razgovoru Britanska ambasada u Jugoslaviji je 3. maja, depešom

izražavaju apsolutnu namjeru da učvrste svoje položaje na obali rijeke Soče.

Neka Forin ofis ovo odmah proslijedi u Vašington, San Francisko, Rim, Moskvu — kao moje depeše br. 34, 6, 33 i 34. (Ponovljene u Vašingtonu, San Francisku, Rimu i Moskvi kao depeše br. 4477, 284, 1201 i 2355).

br. 585, obavijestila Ministarstvo vanjskih poslova. Sadržaj depeše glasi:

»Drugog maja, u razgovoru s britanskim ofirom za vezu pri Štabu 20. divizije [4. armije JA], koja operira u Trstu, general-potpukovnik Arso Jovanović, načelnik Generalštaba JA, i general-potpukovnik Drapšin, komandant 4. armije, izjavili su da je zapadna granica operativnog područja Jugoslavenske armije rijeka Soča, da britanske snage ostanu zapadno od rijeke i da je partizanima naredeno da ne (ponavljam ^{ne}) dopuštaju prijelaz preko rijeke. Svako odstupanje od gore spomenutog zahtijevat će sastanak feldmaršala Aleksandera i Tita.« (AVII, reg. br. 45/4, F.O. k. 4).

PUBLIC RECORD OFFICE	3849
Reference: Fo 371/48812	R 7785/1/92
COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION	

ATTENDED DISTRIBUTION MAY 3rd 1945

[This telegram is of particular secrecy and should be retained by the authorized recipient and not passed].

[CYPRUS] WAR CABINET DISTRIBUTION 156

FROM BELGRADE TO FOREIGN OFFICE

Mr Stevenson
No 872 D. 9.18 p.m. GMT 2nd May 1945
2nd May 1945 R. 12.10 a.m. DBST 3rd May 1945

Repeated to Rened Caserta No 255
Washington
San Francisco
Rome
Moscow

o o o

MOST IMMEDIATE

Following is the latest information from the British Liaison Officer with the Yugoslav 4th Army Headquarters.

He has conferred with General Drapkin and the Slovene Chief of Staff. They were both astonished that British 8th Army units were on the outskirts of Trieste.

2. They stated that the Yugoslav forces have occupied the coastal sector to Aurisina.
3. They regarded the 8th Army intervention in this area as not necessary. The Slovene Chief of Staff said that it had been agreed between S.C. DE and Tito that this area would be Yugoslav operational responsibility though Trieste would be the supply centre for S.C. DE's operations northwards.
4. The operational intentions of the 4th Army are as follows.
Three thrusts to Nonfalcone, Gorizia and Tolmino. Essential therefore to specify spheres of action between the 8th Army and the Yugoslav 4th Army.
5. Drapkin has asked the British Liaison officer to go to Trieste.
6. A Russian colonel was present at the above conference.
7. Later reports from this British Liaison officer state that the 4th Army has issued an official communique to the Allies stating that no allied troops may cross the Isonzo. The Yugoslav attitude is very cool, and they declare the absolute intention of consolidating their positions on the east bank of the Isonzo.

Foreign Office pass to Washington, San Francisco, Rome Moscow immediately as my telegrams Nos. 24, 6, 85 and 84 respectively.

[Repeated to Washington, San Francisco, Rome and Moscow as telegrams Nos. 4477, 284, 1201 and 2556 respectively].

O.T.P.

YUGOSLAVIA
Admin. Reg. 27 F. 4
KOK 4

BR. 13

ZAPISNIK SA KONFERENCIJE U GLAVNOJ KOMANDI SA VEZNIČKIH SNAGA ODRŽANE 3. MAJA 1945. O PROBLEMU OKUPACIJE I UPRAVLJANJA U JULIJSKOJ KRAJINI I RAZMATRANJA PRIJEDLOGA MARŠALA JOSIPA BROZA TITA OD 2. MAJA 1945'

GLAVNA KOMANDA SAVEZNIČKIH SNAGA

SEKRETARIJAT GLAVNOG KOMANDANTA SAVEZNIČKIH SNAGA

SAC (P/45) 9. sjednica
3. maj 1945.

STROGO POVJERLJIVO
kopija br. 31.

KONFERENCIJA GLAVNOG KOMANDANTA SAVEZNIČKIH SNAGA
(POLITIČKA)

Zapisnik sa konferencije glavnog komandanta savezničkih snaga (politička) održane u četvrtak u 10.30 sati, 3. maja 1945.

1. Zapisnik sa prošle sjednice

(SAC (P/45) 8. sjednica)

Konferencija je usvojila zapisnik sa sjednice održane 26. aprila 1945.³

2. Zauzimanje Julijske krajine

Konferencija je imala pred sobom niz depeša u vezi pitanja okupacije Julijske krajine, i na kraju ličnu poruku maršala Tita feldmaršalu Aleksanderu.⁴

General-major Lemnicer je pročitao neke novije depeše koje su stigle poslije objavljivanja dnevnog reda, među kojima se nalazila jedna od načelnika Imperijalnog generalšta-

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 36/7, F.O. k. 3.

² Imena prisutnih na konferenciji izostavljena.

³ Zapisnik sa te konferencije ne nalazi se u AVII.

⁴ Vidi dok. br. 11: depeša maršala Tita od 2. maja 1945.

ba sa zahtjevom da se ispita mogućnost snabdijevanja britanske vojske u Austriji bez korištenja luke Trst i saobraćajnica koje prolaze kroz Julijsku krajinu.

*General-potpukovnik Robertson*⁵ izjavio je da postoje tri moguća načina za snabdijevanje britanske vojske u njezinoj zoni u Austriji. Prvi je: put Trst — Trbiž, koji bi bio najbolji i daleko najbliži. Drugi je: put Venecija — Trbiž, koji bi bio sporiji, i ta saobraćajnica bi još uvijek prolazila kroz neka sporna područja u sjeverozapadnom dijelu Julijske krajine. Treći je: put Brenner, i nema sumnje da bi, ukoliko bismo se oslonili samo na njega, daljnja jača koncentracija naših snaga u Austriju bila veoma spor proces. Bilo bi neophodno prijeći most na rijeci Po kod Ostilje [Ostiglia] i pripremiti jednu dugu saobraćajnicu, što bi bio dugotrajan posao. Zato je predložio da se načelniku Imperialnog generalštaba pošalje jedan privremeni odgovor u gore spomenutom smislu, a da se u međuvremenu izvrši jedno detaljno ispitivanje. On je smatrao da su više političke nego administrativni momenti osnovni faktori u ovom problemu. Međutim, ako budemo koristili Trst, moramo imati punu kontrolu nad lukom. Jugoslaveni sami nisu u mogućnosti da otvore i obnove luku i poprave saobraćajnice.

Glavni komandant savezničkih snaga smatrao je da je najbolji kurs tiho se probijati naprijed, izbjegavajući otvoreno sukobe sa Jugoslavenima, i zauzeti ona područja Julijske krajine koja su od vojne važnosti. Mi sada na tom području imamo 2. novozelandsku diviziju, i čim operativna situacija bude dozvoljavala, tamo ćemo prebaciti 91. američku diviziju. Osoblje i opremu, normalno potrebne za osposobljavanje luke i uspostavljanje vojnih komunikacija, treba dopremiti prema potrebi. On ne smatra da je Titov odgovor nepovoljan i pretpostavlja da je namjera tog odgovora, kako se Tito i ranije složio u Bolseni⁶ i u Beogradu,⁷ da jugoslavenska vojska u neposrednoj blizini područja njegovih (feldmarsala Aleksandera) vojnih komunikacija potpadne pod njegovu komandu. On smatra, ako se u toj stvari postupa taktično i čvrsto, da neće biti nikakvih problema oko zauzimanja Trsta i područja komunikacija, mada do nekih poteškoća može doći oko uspostavljanja Savezničke vojne uprave. Međutim, potpuno je jasno da bi svaka sugestija o okupaciji

⁵ Brajen Robertson (Brian Robertson), načelnik administracije Glavne komande savezničkih snaga.

⁶ Razgovori vođeni u Italiji u augustu 1944.

⁷ Vidi dok. br. 3.

čitave Istre izazvala sasvim drugu reakciju. On smatra da mu je nametnut kurs da dalje postupa samo na vojnoj osnovi, i da ništa neće moći učiniti u vezi s dotičnim političkim problemima, koji se moraju rješavati na nivou vlada.

Gospodin Makmilan je smatrao da se situacija prilično izmijenila od ranijih pregovora, i svaki prijedlog da se okupira čitava Julijska krajina nije više izvediv. Sasvim je jasno da britanska i američka vlada nemaju namjeru da otpočnu rat s Jugoslavenima da bi stekle kontrolu nad tim područjem. Zato je sada važno brzo zauzeti što više tog područja do kojeg se može doći, bez većih sukoba sa jugoslavenskim snagama. On je smatrao da je poželjno poslati jedan dobro sročeni odgovor maršalu Titu, ponovo navodeći kurs kojeg glavni komandant savezničkih snaga namjerava da se pridržava, i u isto vrijeme da se otpočne, čvrsto i sa taktom, zauzimanje područja od vojnog značaja, uzdajući se u razumnost lokalnih komandanata savezničke vojske da će izbjegavati ozbiljne sukobe.

General-major Lemnicer je na to rekao da je baš primio jedno saopćenje o tome da se njemački garnizon u Trstu predao novozelandskoj diviziji 2. maja u 16.30 sati.⁸ Nisu spomenute nikakve jugoslavenske snage, niti je javljeno o nekim neuobičajenim incidentima.

Admiral Kaningem je rekao da nije bez značaja to što su ti izvještaji, sada primljeni od novozelandske divizije, potpuno suprotni onim koji su nedavno saopćeni iz jugoslavenskih izvora.

General-pot pukovnik Maknemi je izjavio da je sasvim očigledno da su Jugoslaveni tvrdili da su okupirali šira područja nego što ih zaista drže. On je bio sasvim za politiku čvrstog napredovanja i obezbjeđivanja za nas važnih područja, uz izbjegavanje ozbiljnih sukoba.

*General-pot pukovnik Morgan*⁹ saopćio je da postojeća uputstva 15. grupi armija sadrže i zauzimanje Pule. On sumnja u opravdanost napredovanja kopnom prema ovoj luci, jer uspostavljanje jedne kopnene saobraćajnice između nje i Trsta nije u vojnom pogledu potrebno.

⁸ Vidi dok. br. 14, napomenu 3.

⁹ Za načelnika Glavne komande savezničkih snaga postavljen je general-potpukovnik W. D. Morgan, umjesto general-potpukovnika Džona Hardinga — koji je imenovan za komandanta 13. armijskog korpusa i, ujedno, komandanta područja Trsta (vidi dok. br. 14).

General-potpukovnik Robertson, saglašavajući se sa načelnikom štaba, sugerirao je da bi se Pula mogla zauzeti s mora.

Glavni komandant savezničkih snaga saopćio je da ga je general Klark¹⁰ baš obavijestio telefonom da novozelandske trupe napreduju prema Puli. Međutim, on je upozorio generala Klarka da naročito vodi računa da se izbjegne sukob u vezi sa ovim pokretom. U odgovoru na pitanje kontraadmirala Stona on je rekao, ako se Pula zauzme kao pomorska luka, da je trebamo držati pod svojom kontrolom i da njoj treba uspostaviti Savezničku vojnu upravu.

X On je smatrao da, kako je predložio britanski opunomoćeni ministar [Harold Makmilan], treba poslati jednu depešu Titu, zahvaliti mu na njegovoj obavijesti i reći da sve teče dobro i da će saveznička vojska dalje napredovati prema ranije dogovorenom planu. Ovo treba opet ponoviti na bazi isticanja naših vojnih potreba. U odgovoru na pitanje g. Makmidana, on se složio da bi bilo najbolje izbjegavati spominjanje Savezničke vojne uprave, iako će se ova uspostaviti u područjima koja zauzmemo.

Gospodin Kerk se složio s prijedlogom glavnog komandanta savezničkih snaga da se u tom smislu pošalje jedna depeša.

Admiral Kaningem je predložio da se ne spominje Saveznička vojna uprava, nego reći da ćemo tamo uspostaviti neophodnu organizaciju za omogućavanje otvaranja luke i obnavljanja saobraćajnica.

Glavni komandant savezničkih snaga je naredio:

- a) da se o ovom pitanju ne prave nikakve izmjene u njegovim uputstvima 15. grupi armija, čije snage treba i dalje da zauzimaju područja Julijske krajine od vojnog značaja, odlučno i s talktom, izbjegavajući ozbiljne sukobe sa Jugoslavenima."
- b) načelniku štaba da, prema naprijed navedenim uputstvima pod oznakom »X«, sastavi depešu koju će on odobriti za maršala Tita.¹²

¹⁰ Vidi dok. br. 7, napomenu 3.

" To naređenje je u skladu s instrukcijama koje je dobio feldmaršal Harold Aleksander od Britanskih načelnika generalštabova (vidi dok. br. 11, napomenu 5).

¹² Vidi dok. br. 14.

- c) da se oformi kompletna Saveznička vojna uprava, na uobičajeni način, u područjima koja su zauzele savezničke snage, u skladu sa politikom utvrđenom u tački (a).

13

J. G. Svitmen, potpukovnik
sekretar

Dostavljeno: . . .¹⁴

¹³ Ostale tačke zapisnika ne odnose se na Jugoslaviju.

¹⁴ Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje.

TOP SECRET

042616 (S) - 1017 101
 U.S. Reg. 1.101-1.101
 Dr. Reg. 1.101-1.101
 K. 101

166

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

Deputy General Staff, G-2
 Director of Operations and Intelligence, HQ USAF
 Brigadier General, USAF
 Chief, Operations Planning Staff
 Mr. T. V. ...
 Deputy U.S. ...
 Mr. Philip ...
 Deputy ...
 Colonel ...
 Secretary of ...

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

1. The ...

2. The ...

3. The ...

4. The ...

5. The ...

6. The ...

7. The ...

8. The ...

9. The ...

10. The ...

11. The ...

12. The ...

13. The ...

TOP SECRET

Reference-

F.O.371/48203 R 9818/350/67 . 4196

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

TOP SECRET

UNREGISTERED COPY
where necessary
S. Reg. 30/2 F. 7
FO K. 3

167

2nd New Zealand Division in the area and as soon as the administrative situation would permit we would move up the 91st U.S. Division. The personnel and equipment, normally required for opening a port and establishing our military communications, should be brought in as required. He did not consider Tito's reply satisfactory and he proposed to assume that the intention of it was, as Tito had previously agreed both at BOLZNA and PRIGLJE, that Yugoslav forces in the immediate area of his (Field Marshal Alexander's) military communications would come under his command. He felt that if the matter was handled with tact and firmness no difficulty need arise in the occupation of TRIESTE and the area of such communications, though there might be some difficulty over the establishment of Allied military government. However, it was quite clear that any suggestion of the occupation of the whole of ISTRIA would produce quite different reactions. He felt that the course of going ahead on a military basis had now been forced on him, and he would not be able to do anything about the political problems involved, which must be settled on a governmental level.

MR. MACMILLAN thought that events had travelled some way since the earlier discussions and any proposal to occupy the whole of VENETIA GIULIA was no longer practicable. It was quite clear that the British and U.S. Governments did not propose to launch a war with the Yugoslavs in order to secure control of the area. It was, therefore, now of importance to occupy rapidly as much of the area as could be seized without a major clash with the Yugoslav forces. He thought it would be advisable to despatch a considered reply to Marshal Tito, re-stating the course which the Supreme Allied Commander proposed to take, and at the same time to proceed with firmness and tact to occupy areas of military importance, relying on the judgment of local Allied Commanders to avoid serious clashes.

MAJOR GENERAL DENNISON observed at this point that he had just received a message to the effect that the German Garrison in TRIESTE had surrendered to the New Zealand Division at 1630 hours on 2nd May. No Yugoslav troops had been concerned and no unusual incidents had been reported.

AIRFIELD COMINGHAM observed that it was not without interest that the reports now received from the New Zealand Division were quite contrary to those recently put out from Yugoslav sources.

GENERAL MCKENNEY said that it was quite evident that the Yugoslavs had been claiming to have occupied larger areas than they had in fact done. He was fully in favour of the policy of going ahead firmly and securing the areas vital to us, while avoiding serious clashes.

MINISTER GENERAL MORGAN observed that 15th Army Group's present instructions included seizure of POLA. He questioned the advisability of proceeding to this port overland as the establishment of a landward L of C between it and TRIESTE was not militarily necessary.

LIEUTENANT GENERAL ROBERTSON, agreeing with the Chief of Staff, suggested that POLA might be occupied by sea.

THE SUPREME ALLIED COMMANDER said that General Clark had just informed him by telephone that New Zealand troops were proceeding towards POLA. He had, however, warned General Clark to be particularly careful to avoid a clash in connection with this movement. In reply to a question by Rear Admiral Stone he said that if POLA was occupied as a naval port we should control it and Allied military government should be

TOP SECRET

Reference-	PUBLIC RECORD OFFICE
F.O. 371/48203	29/18/310/67 4196
COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION	
TOP SECRET	UNCLASSIFIED CONFIDENTIAL (with appropriate markings) Ex. Reg. 2641 F.P. P.O. K. 5
<p>installed. He considered that, as suggested by the British Resident Minister, a failure should be ascribed to Tito, the under side for his commission, and that all appeared to be well and that the Allied forces would be on the lines previously agreed upon. These should then be reiterated on the basis of settled, but our military requirements. In response to a query by Mr. McCallin he agreed that it would be best to avoid mentioning Allied military government, though this would be mentioned in the case of occupation.</p> <p>MR. KIRK agreed that the Supreme Allied Commander's proposal to despatch a force to the Italian lines.</p> <p>GENERAL STONE stated that the Italian Government's Allied military government would be set up and would have forward the necessary orders to the Italian Government, the part and the re-establishment of the Italian Government.</p> <p>The British representative stated:</p> <ol style="list-style-type: none"> (a) The British representative would be in charge in his interim capacity of the 4th Army Group, and would be in charge of the lines of communication and the lines of communication from the 4th Army Group to the Italian Government. (b) The British representative would be in charge for his appointment to the Italian Government in accordance with the instructions of the British representative. (c) It should be noted that the military government to be set up in the Italian Government would be accepted by Allied forces, in accordance with the policy set (a) above. <p>3. <u>REVISION OF THE ITALIAN GOVERNMENT</u></p> <p>THE COMMITTEE had before them a series of signals on the subject of French withdrawal in the area of the Franco-Italian frontier, ending with a message which indicated that General Doyen, then ordered by the 6th Army Group to withdraw his forces behind the Franco-Italian frontier, had replied that such withdrawal was not to be contemplated without previous agreement of his government.</p> <p>MR. KIRK stated that military government officials with 4th U.S. Corps had requested instructions in regard to the establishment of Allied military government in areas of Italy occupied by the French.</p> <p>LIEUTENANT GENERAL WINDON said that the only course was to force the French to withdraw. He therefore thought that a message should be despatched to General Doyen, then to take the matter up with the French General Staff so as to ensure compliance with their orders. He believed that the personality of General Doyen was the main source of the trouble.</p> <p>MR. MCCALLIN, referring to the despatch of such a telegram, considered that it might cause the line of thinking the French for their help during the battle, but pointing out that now the battle was over and the enemy had surrendered, there was no further requirement for the presence of their forces in Italy.</p> <p>MR. KIRK considered it desirable to insist on French withdrawal.</p>	
* Subsequently despatched as F 70164 of 3 May 1945.	
- 4 -	
TOP SECRET	

TOP SECRET
UNCLASSIFIED - EXEMPT FROM
GDS REGISTRATION AND CONTROL
Dr. Reg. 3/18 F. 2
NO R 5 169

THE SUPREME ALLIED COMMANDER :

- (a) Instructed the Chief of Staff to draft for his approval a telegram to SHAEF requesting them to ensure compliance with their order to the French to withdraw.
- (b) Directed that normal Allied military government under his control should be set up in all Areas of northwestern ITALY whether French-occupied or not.

4. POLICY AND THE BALKAN AIR FORCE
(JFS Study No. 7/203 (Final))

THE COMMITTEE had before them a paper recommending that the time had now come for a radical redefinition of the functions hitherto carried out by Balkan Air Force.

AIR MARSHAL GUNDEL said he had discussed this paper with the Air Officer Commanding Balkan Air Force, who was in substantial agreement with it. He (Air Marshal GUNDEL) considered, however, that one modification ought to be made in regard to the conclusions of the paper, namely that the air forces in GREECE should now be placed directly under command of MAF.

AIR MARSHAL GUNDEL suggested that in any future offensive action in the eastern Mediterranean was likely to be in the COELESYRIAN and, in the main, to affect naval and air forces only, the air force and naval units of command should be parallel. As the naval forces operating in this area were under command of MAF, it would therefore be an advantage if the air forces in GREECE were placed under command of MAF EAST.

THE SUPREME ALLIED COMMANDER suggested that the best course might be to place the air forces in GREECE under direct command of MAF now, but to place them under command of MAF EAST at a later date.

LIEUTENANT GENERAL GUNDEL said that the present command set-up for Balkan Air Force was untidy, in that they received orders from two Headquarters, MAF and AFHQ. This had been a result of their responsibility in inter-service co-ordination in the MEDITERRANEAN area. The suggested re-organisation, which would relieve them of this responsibility, would place BAF solely under command of MAF.

AIR MARSHAL GUNDEL referred to a study by Balkan Air Force in regard to the withdrawal of our forces from the BALKAN area. This matter would clearly require detailed examination, but the BAF papers pointed out that approximately four weeks would be required to withdraw our forces and that it might be advisable to forestall the Japanese by taking the initiative in this respect. Even this withdrawal had been carried out, if the air forces in GREECE passed to the direct command of MAF, there would not appear to be any reason for the continued existence of Balkan Air Force, even as a purely air force command.

GENERAL McLELLAN was not in favour of making any withdrawal from ZAGREB at the moment.

* BAFS (45) 11 (Final).
* Subsequently despatched on FX 70262 of 4 May 1945.

Reference: F.O. 371/48203 R 9918/370/67 4196

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

TOP SECRET

U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE
1950 O-48203
Br. Reg. 26/2 F. 7
P.O. K. 3

171

THE SUPREME ALLIED COMMANDER :

Instructed the Chief of Staff to re-examine the question of payments to the OLNMI and take action accordingly.

J. C. Sweetman
J. C. SWEETMAN,
LIEUTENANT COLONEL,
SECRETARY.

DISTRIBUTION

COPIES

Supreme Allied Commander	1
Deputy Supreme Allied Commander	2
Commander-in-Chief, Mediterranean	3-4
Air Commander-in-Chief, MAF	5
Commander, United States Naval Forces Northwest African Waters	6
Deputy Air Commander-in-Chief, USAF	7
Commanding General 15th Army Group	8
Chief of Staff	9
Chief Administrative Officer	10-11
Deputy Chief of Staff	12
Assistant Chief of Staff, G-2	13-14
Assistant Chief of Staff, G-3	15-16
Chairman, Mediterranean Joint Planning Staff	17
Assistant Chief of Staff, G-5	18-19
Assistant Chief of Staff (British)	20
Chief, Liaison Section	21
Director of Operations and Intelligence, HQ USAF	22-26
U. S. Political Advisor	27-29
British Resident Minister	30-33
Director, IAB	34
Chief Commissioner, Allied Commission	35-37
Air Officer Commanding Eastern Air Force	38
Commander SCSMO, c/o SCSMO	39-40
Supreme Allied Commander's Secretariat	41-43
Spares	44-45

Commander, 37 Military Mission Item 2 2 Copies

TOP SECRET

BR. 14

PORUKA FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD 3. MAJA 1945. MARŠALU JOSIPU BROZU TITU O ULASKU SAVEZNIČKIH SNAGA U TRST I DA ĆE USPOSTAVITI POTREBNU ORGANIZACIJU RADI POTPUNE KONTROLE JULJSKE KRAJINE I KOMUNIKACIJA U PRAVCU AUSTRIJE¹

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA

SAOPĆENJE

Predmet br. F-70164

Potpisao: Aleksander

Hitno predati slijedeću ličnu poruku feldmaršala Aleksandera maršalu Titu:

»1. Zahvaljujem Vam na poruci od 2. maja.² Slažem se da su se događaji brzo razvijali zahvaljujući velikim pobjedama koje su postigli hrabri vojnici naših i Vaših armija. Primite moje čestitke na izvanrednoj ulozi koju su odigrale Vaše jedinice.

2. Najvjerojatnije ste već čuli da su moje novozelandske jedinice ušle u Trst 2. maja i da se njemački garnizon, od oko 7.000 ljudi, predao snagama generala Frejburga [Freyburg].³

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 38/2, W.O. k. 8.

² Vidi dok. br. 11.

³ Njemački garnizon u Trstu nije se predao snagama 2. novozelandske divizije, već su ga, poslije oštih borbi, primorale na predaju jedinice 4. armije JA. Kad su savezničke jedinice 2. maja ušle u Trst, grad je bio oslobođen, osim objekata (zgrada suda, vila Revoltela, Konkonek i kula-tvrđava Sv. Justin) iz kojih su Nijemci uporno pružali otpor u namjeri da se predaju saveznicima. Također nisu tačni ni podaci o broju njemačkih vojnika koji su se predali savezničkim snagama. U svojoj knjizi: »The Road to Trieste« (London, 1947), Džefri Koks (Geoffrey Cox), tadašnji načelnik Obavještajnog odjeljenja 2. novozelandske divizije, na 193—4. strani, između ostalog, navodi: »Na ulicama grada, naša pješadija je odmah uspostavila vezu sa jugoslavenskom pješadijom i lokalnim partizanima. Pukovnik Donald, koji je komandirao 22. bataljonom, napredovao je prema dokovima i Kuli-tvrđavi [Sv. Justin]. Citadela, snažna srednjovjekovna tvrđava u dobrom stanju, zauzimala je dominantan položaj u centru grada. U nju se povukao njemački komandant s dijelom svoga garnizona. Do-

3. Događaji su doveli do izvjesnog preklapanja zona dejstava naših armija. Ne vidim nikakav razlog da bi ovo trebalo da stvara ozbiljne poteškoće, jer imam povjerenja u Vašu suradnju i razumnost naših potčinjenih komandanata i njihovih jedinica.

4. Moj interes za Julijsku krajinu ostaje tačno onakav kakav je bio kad sam Vam u Beogradu izložio svoje planove i kako je izneseno u tačkama 1. i 2. poruke koju sam Vam uputio 30. aprila.⁴

5. Da bih koristio Trst kao bazu za veće snage sa kojima namjeravam da nastavim prema Austriji, moram imati potpunu kontrolu nad njim i drumskim i željezničkim vezama od Trsta prema Austriji. Poznato mi je iz naših razgovora na jezeru Boisen⁵ i u Beogradu⁶ da Vi to prihvaćate.

6. U Trstu i na drugim mjestima u zoni komunikacija uvest ću potrebnu organizaciju da bih osigurao da se moje komunikacije odmah osposobe za dejstva i da efikasno funkcioniraju, kako bi se borba mogla prenijeti što prije u Austriju, protiv ostataka neprijateljskih snaga.

7. Pod uslovom da Vaše trupe u ovom području budu jasno informirane s Vaše strane o ovoj stvari, neće doći ni do kakvih neprilika uslijed zajedničkog prisustva naših trupa u ovom području. Komandant američkih i britanskih trupa u tom području bit će general ^potpukovnik ser Džon

nald je pregovarao s njima i oni su se ubrzo predali kad su uvidjeli da im se pruža prilika da padnu u ruke britanskim trupama a ne Jugoslavenima.

Ova predaja ljutila je Jugoslavene. Oni su dokazivali da zarobljenici u stvari njima pripadaju, jer bi se ionako za nekoliko dana ostatak garnizona morao predati. Kad smo obratili pažnju na veliku zgradu suda u kojoj su njemačke SS-trupe i još neke snage Rajha zaposjele položaje, Jugoslaveni su tada oštro protestirali. Brigadir Džentri (Gentry) se suočio s prvim od bezbroj diplomatskih a ne vojnih problema koji su trebali da utiču na situaciju u Trstu. Ovo je jasno zahtijevalo jednu ad hoc neodložnu odluku. Mi smo već pregovarali s Nijemcima i odredili im 17.30 sati kao vremensku granicu do koje treba da se predaju. Jedinica Rajha u toj zgradi sve je to prihvatila, a esesovci su htjeli da odbiju. Do 17.30 sati oni još uvijek nisu donijeli odluku. S obzirom na to, Džentri je predložio Jugoslavenima suradnju, š tim što bi naši tenkovi otvarali vatru na zgradu a njihova pješadija vršila napad, čime bi oni stekli pravo na zarobljenike. Oni su to rado prihvatili; napad je otpočeo i ovdje je zarobljeno preko 200 vojnika. Komandant tog sektora sa 700 vojnika predao nam se u toku noći...«

Opširnije o toku i rezultatima borbi za oslobođenje Trsta vidi dok. br. 84, 105 i 107.

⁴ Vidi dok. br. 7.

⁵ Vidi dok. br. 1, napomenu 8.

⁶ Vidi dok. br. 3.

Harding [Sir John Harding], komandant mog 13. armijskog korpusa. Bit ću Vam veoma zahvalan ako u tom smislu izdate uputstva Vašem dotičnom komandantu u tom području da stupi u vezu sa generalom Hardingom.«

Ovjerava: major C. C. Buš [Bush]

Dostavljeno: . . . J

3. maj 1945. u 20.29 sati. Predmet br. F-70164

⁷ Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje.

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: W.O. 204/5912 X/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

8/25/2
W.O. 3

100.

"6. I am setting up the necessary organization in TRIFLES, and elsewhere in the communications zone, to assure that my line of communications is brought into operation rapidly and can function efficiently, so that the bullets may be carried with all possible speed into AUSTRIA against the remnants of the enemy forces.

"7. Provided that your troops in the area affected are clearly informed by you as to the position no inconvenience from the joint presence of our troops in the same area will arise. The Commander of the American and British troops in the area will be Lieutenant General Sir JOHN HARDING, Commanding of XIII Army Corps. If you will instruct your local Commander to get in touch with General HARDING I shall be very grateful.

ORIGINATOR: C/S AUTH: C. C. BUCK, JR., MAJOR

INFORMATION: SACS
G-3
C/S MTO
USPOIAD
CAO
RFSHIN
G-2
CIRC MED
USN
TRAF
LOG PLANS
SIGMAIS

FD 007 992 3 May 45 20293 Ref. No: F-70164 15/44

--2--

BR. 15

IZVJEŠTAJ POTPUKOVNIKA J. R. S. KLARKA, ČLANA VOJNE MISIJE PORTREE, OD 4. MAJA 1945, GLAVNOJ KOMANDI SAVEZNIČKIH SNAGA O PROTESTU NAČELNIKA GENERALŠTABA JA ZBOG PRISUSTVA SAVEZNIČKIH SNAGA ISTOČNO OD RIJEKE SOČE I TOLERANTNOM STAVU PREMA OSTACIMA FAŠISTIČKIH I ČETNIČKIH SNAGA U GORICI¹

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA

SAOPĆENJE

ZA GLAVNU KOMANDU SAVEZNIČKIH SNAGA

Broj: GO 174, 4. maj 1945.

Slijedeća poruka je primljena od potpukovnika Klarka iz misije PORTREE.²

»Danas me pozvao general [Arso] Jovanović, Titov načelnik Generalštaba, koji se sada nalazi na ovom području. Rekao je da želi da pošalje slijedeću poruku za Glavnu komandu savezničkih snaga po Titovim uputstvima:

»U ime maršala Tita želim da uložim slijedeći energičan protest i zahtjev da se savezničke trupe povuku odmah na ranije dogovorenu liniju, odnosno na rijeku Soču«.

2. Tražio je da obavijestim dotičnog komandanta savezničkih jedinica o tekstu ove poruke i da insistiram da što prije postupi shodno tome. Odgovorio sam da ću ja reći generalu Hardingu³ ali da takva odluka spada u nadležnost

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVI I, reg. br. 45/2, W.O. k. 8.

² Tajni naziv savezničke vojne misije u Trstu.

³ Komandant 15. grupe armija general Mark Klark izvijestio je, 5. maja, načelnika štaba Glavne komande savezničkih snaga o razgovoru između general-potpukovnika Džona Hardinga i general-potpukovnika Petra Drapšina. U izvještaju se između ostalog kaže:

»General Harding je imao dvosatni sastanak s generalom Drapšinom, danas u 17.00 sati. Postignut je izvjestan napredak u pogledu luke Trst... [nejasno u dokumentu], Harding shvaća da je Drapšin primio najnovija uputstva od Tita. Harding je uvjeren da će Jugoslaveni uložiti svaki napor da dobiju granicu približno duž rijeke Soče, i da će se složiti da mi koristimo luku i željeznicu i da držimo neopodan mali garnizon u području luke/za čuvanje postrojenja, s tim

feldmaršala Aleksandera, koji će, bez sumnje, komunicirati s njim o Ovom predmetu.

3. On je izjavio da prisustvo savezničkih trupa ometa njegove »planirane operacije«. Odgovorio sam da, budući da više nema nijednog Nijemca između Trsta i Soče, ne shvaćam kakve bi to vojne operacije mogle biti. On je izgledao zbunjen i rekao je da ima dokaze da smo mi koristili 'talijanske fašiste u sprečavanju antifašističke demonstracije u Gorici⁴ i da će biti bolje da se saveznici što prije povuku zapadno od Soče.

da Jugoslaveni budu odgovorni za bezbjednost komunikacija prema granici.

Procijenjena jačina 4. armije sada broji oko 60.000 ljudi u Trstu i prema sjeveru. Svakog dana, Jugoslaveni pojačavaju svoje snage prema rijeci Soči i čak zapadno od rijeke, nasipom prema našim jedinicama...« (AVII, reg. br. 51/1, W.O. k. 8.).

⁴ Da su predstavnici savezničkih snaga imali blagonaklon stav prema ostacima razbijenih kvislinških formacija, vidi se iz izvještaja potpukovnika Klarka, poslanog iz Trsta 4. maja 1945, Glavnoj komandi savezničkih snaga, u kojem, između ostalog, kaže:

»Jučer je grupa novozelandskih oficira posjetila kolaboracionistički četnički štab zapadno od Gorice s namjerom da uspostavi jednu neutralnu zonu između jugoslavenske vojske i kolaboracionističkih četničkih snaga, do razmjestaja ovih drugih u suglasnosti sa uputstvima Glavne komande savezničkih snaga.

Kada su stigli, naišli su na organizirane demonstracije koje je priredila jedna grupa. Kolaboracionistički četnički fotografi načinili su snimke savezničkih oficira, s očiglednom namjerom da fotografske snimke iskoriste za propagandu ili kao historijski dokument o bratimljenju između kolaboracionista-četnika i savezničke vojske...« (AVII, reg. br. 41/2, W.O. k. 8).

BR. 16

IZVJEŠTAJ FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD
4. MAJA 1945. KOMBINIRANOM ODBORU NAČELNIKA GE-
NERALŠTABOVA I BRITANSKIM NAČELNICIMA GENERAL-
ŠTABOVA O RAZMIJENJENIM PORUKAMA S MARŠALOM
JOSIPOM BROZOM TITOM OD 2, 3. I 4. MAJA ZA RJEŠENJE
SPORNIH PITANJA OKO UPRAVLJANJA U JULIJSKOJ
KRAJINI¹

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA
SAOPĆENJE

HITNO

ZA KOMBINIRANI ODBOR NAČELNIKA GENERALŠTABOVA
ZA BRITANSKE NAČELNIKE GENERALŠTABOVA

NA ZNANJE VRHOVNOJ KOMANDI SAVEZNIČKIH SNAGA
U EVROPI

Predmet br. FX-70375
Potpisao: Aleksander

Ovo je NAF 946.

1. Za vašu informaciju maršal Tito i ja razmijenili smo
slijedeće lične poruke u toku posljednja 24 časa:

A. Po prijemu odgovora maršala Tita, kako je nave-
deno u tački 2 izvještaja NAF 943,² obavijestio sam ga o sli-
jedećem:³

B. Gornja poruka se mimoišla sa jednom drugom koju
je meni poslao maršal Tito i koju sam primio 3. maja u
19.02 sati.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 30/3,
W.O. k. 8.

² Vidi dok. br. 11.

³ Izostavljen tekst depeše jer je identičan kao u dok. br. 11.

»Ovog trenutka primio sam obavijest od moje 4. armije u kojem se kaže da su tenkovske i pješadijske jedinice savezničkih snaga, pod Vašom komandom, bez neke prethodne najave, ušle u Trst, Goricu i Tržič, gradove koje je oslobodila Jugoslavenska armija. Pošto ne znam što bi to trebalo da znači, želio bih da mi Vi date hitno objašnjenje o toj stvari.«⁴

C. Na to sam mu poslao slijedeću poruku danas u 13.00 sati.

»1. Primio sam Vašu poruku od 3. maja. Začuden sam zbog Vašeg očiglednog propusta u poštivanju sporazuma koji smo postigli u Beogradu.⁵

2. Prema tom sporazumu, pošto su luka Trst i željezničke komunikacije i putevi od Trsta za Austriju preko Gorice i Trbiža neophodni za moje daljnje napredovanje u Austriju, potrebno je da imam potpunu kontrolu na tim područjima.

Vi ste mi, nadalje, ponudili, i ja sam prihvatio, da sve Vaše snage u tim područjima budu stavljene pod moju komandu.

3. Da bih Vam omogućio da istjerate neprijatelja iz Vaše zemlje, snabdijevao sam Vas, i to još činim, velikim količinama municije, sanitetskog materijala i hrane. Pored toga, pružio sam Vam i podršku jakih vazduhoplovnih i mornaričkih snaga. Tako sam potpuno održao svoje obećanje i još uvijek vjerujem da ćete i Vi održati svoje.

4. Do sada, međutim, Vi ste poduzeli jednostranu akciju naredivši Vašim trupama da zauzmu teritorij na zapadu sve do rijeke Soče.

5. Predlažem, budući da to pitanje zahtijeva brzo rješenje, da pošaljete Vašeg načelnika štaba u Bari, gdje imate misiju, da se sastane sa mojim načelnikom štaba general-pukovnikom Morganom. Siguran sam da bi oni riješili taj sukob gledišta na obostrano zadovoljavajući način.

⁴ Tu je depešu poslala 3. maja Ambasada Velike Britanije u Jugoslaviji Ministarstvu vanjskih poslova Velike Britanije. Ministarstvo vanjskih poslova istog dana je šalje feldmaršalu Haroldu Aleksanderu, ambasadama u Vašingtonu, Moskvi i Rimu i delegaciji Ujedinjenog Kraljevstva u San Francisku (AVIL, reg. br. 47/4, F.O. k. 4).

⁵ Za vrijeme razgovora u Beogradu između feldmaršala Harolda Aleksandera i maršala Josipa Broza Tita nije postignut sporazum o Julijskoj krajini, već je samo dogovoreno o korištenju luke Trst i komunikacija u pravcu Austrije. Vidi dok. br. 3 i 14,

6. Naredio sam mojim trupama da zadrže svoje postojeće položaje u područjima Trsta, Tržiča i Gorice.[«]
2. Izvještaj o situaciji u vezi Trsta i predaje Nijemaca na mom frontu slijedi neposredno.

Ovjerava: pukovnik J. E. Bastion

Dostavljeno: ..,⁶

4. maja 1945, u 14,19 sati. Predmet br. FX-70375

⁴ Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje.

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: W.O. 204/5912 x/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

CLASSIFIED BY: [unclear]
DATE: 30/11/80
WOK: 8

TOP SECRET
AFHQ MESSAGE CENTER
OUTGOING MESSAGE

TOP SECRET

TO FOR ACTION: AGNA FOR COMBINED CHIEFS OF STAFF,
BRITISH CHIEFS OF STAFF

INFO FOR INFO: CHIEF FORWARD

REF NO: FX-70375

SIGNED: ALEXANDER CITE: PH008

This is NAP 946.

1. For your information the following messages have passed between Marshal TITO and myself during past 24 hours:

A. Upon receiving reply of Marshal TITO as indicated in paragraph 2 PAF 943, I signaled him as follows:

"1. I am grateful to you for your message of 2nd day. I agree that events have moved fast due to the great services you by the gallant soldiers of our respective armies. My congratulations to you on the magnificent part played by your troops.

"2. You will have heard that my New Zealand troops entered BRISBEN on 2nd day and that the German Garrison, some 7,000 strong, surrendered to General FRIZLING's forces.

"3. These events have resulted in an over-estimate of the operational areas of our allies. I see no reason why this should create serious difficulties as I have confidence in your cooperation and the good use of our subordinate Commanders and their troops.

"4. My interest in VENEZIA GIULIA remains exactly what it was when I explained my plans to you at PELLERAK and is set out in paragraphs 1 and 2 of my message to you of 20th April.

TOP SECRET COPY NO. 25

- THE MAKING OF AN EXACT COPY OF THIS MESSAGE IS FORBIDDEN

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference

W.O. 204/5912

X/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

VERIFIED BY
Br. Reg. 34/2/3
W.O. 2

"5. To use TRIESTE as the base for the large forces with which I intend to proceed to AUSTRIA, I must have effective control of it and of the road and rail communications leading from it into AUSTRIA. I hope you can convince Mr. Lake BOLSER and MR. LORRAINE that you accept this.

"6. I am setting up the necessary organization in TRIESTE, and elsewhere in the communications zone, to ensure that my line of communications is brought into operation rapidly and can function efficiently, so that the battle may be carried with all possible speed into AUSTRIA against the remnants of the enemy forces.

"7. Provided the zone troops in the area affected are clearly informed by you as to the position of inconvenience from the joint presence of our troops in the water area till 1945. The Commander of the American and British troops in the area will be Lieutenant General Sir JOHN HAMILTON, Commanding the First Army Corps. If you will instruct your local Commander to get in touch with General HAMILTON I shall be very grateful."

"8. The above message was sent and dispatched by Marshal TITO to me which I received at 1900 hours 3rd May:

"This message I have received a signal from the Fourth Army saying tanks and Infantry Units of the Allied Forces which are under your command, without any previous notice have entered TRIESTE, GORIZIA and TREVISO, the cities which have been liberated by the Yugoslav Army.

"Since I do not know what was meant by this I wish you would give me your immediate explanation of the matter with expedition."

"9. I have immediately dispatched the following message to him at 1900 hours today:

"1. I have received your message of 3rd May. I am astonished at your apparent failure to honor the agreement we made at BELGRADE.

"2. The agreement was that as the Port of TRIESTE and the rail and road communications from TRIESTE to AUSTRIA via GORIZIA and TREVISO are essential to maintain my advance into AUSTRIA, I should have full control in these areas."

NO OUT 1129

-2-

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: W.O. 204/5912 Xh 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

Br. Reg. 2 - P. 2
W.O. K. 2

TOP SECRET
AFHQ MESSAGE CENTER
OUTGOING MESSAGE

You further offered, and I accepted, that any of your forces in these areas would be put under my command.

"3. To enable you to clear the enemy from your country, I have provided you, and am still doing so, with great quantities of munitions of war, medical supplies and food. In addition, I have also given you the support of strong Air and Naval Forces. I have thus fully kept my promise to you and I still believe that you will keep yours to me.

"4. So far, however, you have taken unilateral action by ordering your troops to occupy territory as far west as the ISONZO River.

"5. I suggest that as this question demands an immediate solution you send your Chief of Staff to SARI, where you have a mission, to meet my Chief of Staff, Lieutenant General NORTON. I feel sure that they could bring this conflict of views to a conclusion satisfactory to us both.

"6. I have ordered my troops to maintain their present positions in the TRINTE, RONVALGONE and COATZIA Areas.

2. The situation with regard to TRIESTE and progress of the German surrender on my front will follow immediately.

ORIGINATOR: O/S AUTH: J.E. EASTICH, JR., COL.

INFORMANTS: SACS
O/S HQ
GAO
H-2
USK
LOC PLANS
O-3
US POLAD
REEMAN
MAAP
SIGNALS
O/NO HQ

NO. OF: 1129 Delay: 45 35100 Ref No: FA-10375-1129/WX

TOP SECRET COPY No. _____
THE MAKING OF AN EXACT COPY OF THIS MESSAGE IS FORBIDDEN

BR. 17

**IZVJEŠTAJ PUKOVNIKA J. R. S. KLARKA, ČLANA VOJNE
MISIJE PORTREE, OD 4. MAJA 1945, GLAVNOJ KOMANDI
SAVEZNIČKIH SNAGA O RAZGOVORU S GENERAL-POT
PUKOVNIKOM PETROM DRAPŠINOM ZBOG ULASKA JA
KIH SAVEZNIČKIH SNAGA U JULIJSKU KRAJINU'**

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA
SAOPĆENJE

HITNO

ZA GLAVNU KOMANDU SAVEZNIČKIH SNAGA

Broj: GO 161, 4. maj 1945.

Slijedeća obavijest primljena je od pukovnika Klarka iz misije [PORTREE]:

Rezultati današnjeg razgovora sa Drapšinom:

»1. Reikao je da već ima dvije svoje divizije u Trstu i da ne vidi nikakav razlog da saveznici dovode tako veliki broj 'operativnih jedinica'. Dodao je da shvaća da je dogovoreno da saveznici treba da koriste luku Trst i da zna da će im biti ponuđene usluge u Puli. Nisu spominjane kopnene komunikacije između Pule i Trsta i nisam razgovarao o toj stvari. On je spomenuo naše garnizone u Gorici i Udinama i bio je, siguran sam, impresioniran njihovom snagom. Bio je čvrsto uvjeren da će biti postignut sporazum između savezničkog glavnog komandanta na Sredozemlju i Tita i da će demarkaciona linija biti prema Soči.

2. Talijanska uprava u Trstu bila je potpuno fašistička organizacija. Jugoslaveni poduzimaju korake da raščiste ovu (korupcionašku) grupu. Buduća postavljena uprava mora biti sastavljena od samih Jugoslavena. Neprekidno je ponavljao najvažnije: Trst je uvijek pripadao nama, tako će i ubuduće biti.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 43/2, W.O. k. 8,

3. On je odbio ponuđenu pomoć u tenkovima za okončanje posljednjeg neprijateljskog garnizona u Općini zato što njegove trupe potpuno drže situaciju u svojim ruikama. To je zaista istina.²

4. Na kraju je podvukao da su Trst oslobodile njegove tirupe, uz znatne gubitke, i zaključio da smo mi jurnuli na njegove uspjehe. Ja sam nagilasio da to nije istina i da su naše trupe bile prisiljene da se bore da bi ušle u grad i da su zarobile veliki broj neprijateljskih vojnika. Za žaljenje je što je u 16.00 sati stanica BBC³ objavila vijest: Novozelandske trupe su zauzele Trst.⁴ To ..⁵ ne pomaže postojećim

² To je bilo 3. maja 1945. Na posljednje preostalo njemačko uporište u Općini (kod Trsta) napadale su jedinice 20. divizije JA. Neprijatelj je, u potpunom okruženju, pokušavao da se protivnapadima probije i preda savezničkim snagama, ali u tome nije uspio. U bezizlaznoj situaciji, nailazi jedna manja jedinica 2. novozelandske divizije, pod komandom jednog kapetana, koji se pravo uputio njemačkom komandantu da od njega zatraži predaju. Na energičan protest komandanta 20. divizije, kapetan se povukao, a Nijemci su se, na čelu sa svojim komandantom, njemu predali. Opširnije o tome vidi u dok. br. 105 i 107.

³ Engleska skraćenica za British Broadcasting Corporation (Britanska radio-stanica).

⁴ Zvanične britanske ustanove i odgovorna lica obmanjivali su svjetsku javnost i nastojali da sakriju istinu da su jedinice Jugoslavenske armije oslobodile Trst, Goricu i Tržič. Tako je i opunomoćeni ministar za centralno Sredozemlje Harold Makmilan uputio, 3. maja 1945, depešu br. 783 Ministarstvu vanjskih poslova Velike Britanije slijedećeg sadržaja:

»Moja depeša br. 777. [Ta se depeša ne nalazi u AVII], Prvog maja, prema našoj službi za davanje saopćenja, maršal Tito je izdao slijedeće saopćenje: Trupe jugoslavenske 4. armije, 7. i 9. korpus, oslobodile su gradove Trst, Goricu i Tržič i stigle do rijeke Soče na zapadnom frontu.

2. Kao što ćete vidjeti iz moje spomenute depeše, saopćenje nije (ponavljam *nije*) istinito.

3. Nadam se da će BBC biti veoma oprezan i da će svoje vijesti objavljivati prema našim vojnim izvještajima a da neće ponoviti jugoslavenske tvrdnje dok pažljivo ne ispita da li su one tačne.

4. Pripremam se da vam pošaljem dnevni izvještaj o situaciji zasnovan na informaciji primljenoj u Glavnoj komandi savezničkih snaga od naših komandanata na frontu.« (AVII, reg. br. 46/4, F.O. k. 4).

Ministarstvo vanjskih poslova Velike Britanije poslalo je, 5. maja 1945, opunomoćenom ministru Haroldu Makmilanu odgovor na njegovu depešu br. 783, koji glasi:

»Vaša depeša br. 783 (od 3. maja, Trst). U prilogu se dostavlja saopćenje izdato u Beogradu 3. maja, u kojem se podvlači da su Trst i Goricu zauzeli Jugoslaveni, a ne 8. armija.

2. Učinićemo sve što možemo da damo uputstva BBC-u i štampi, a dnevni izvještaj o situaciji treba koristiti za tu svrhu. Vi ćete, ne-

osjetljivim pregovorima i nije potpuno istinito, jer su jugoslavenske snage već zauzele većinu ...⁶[«]

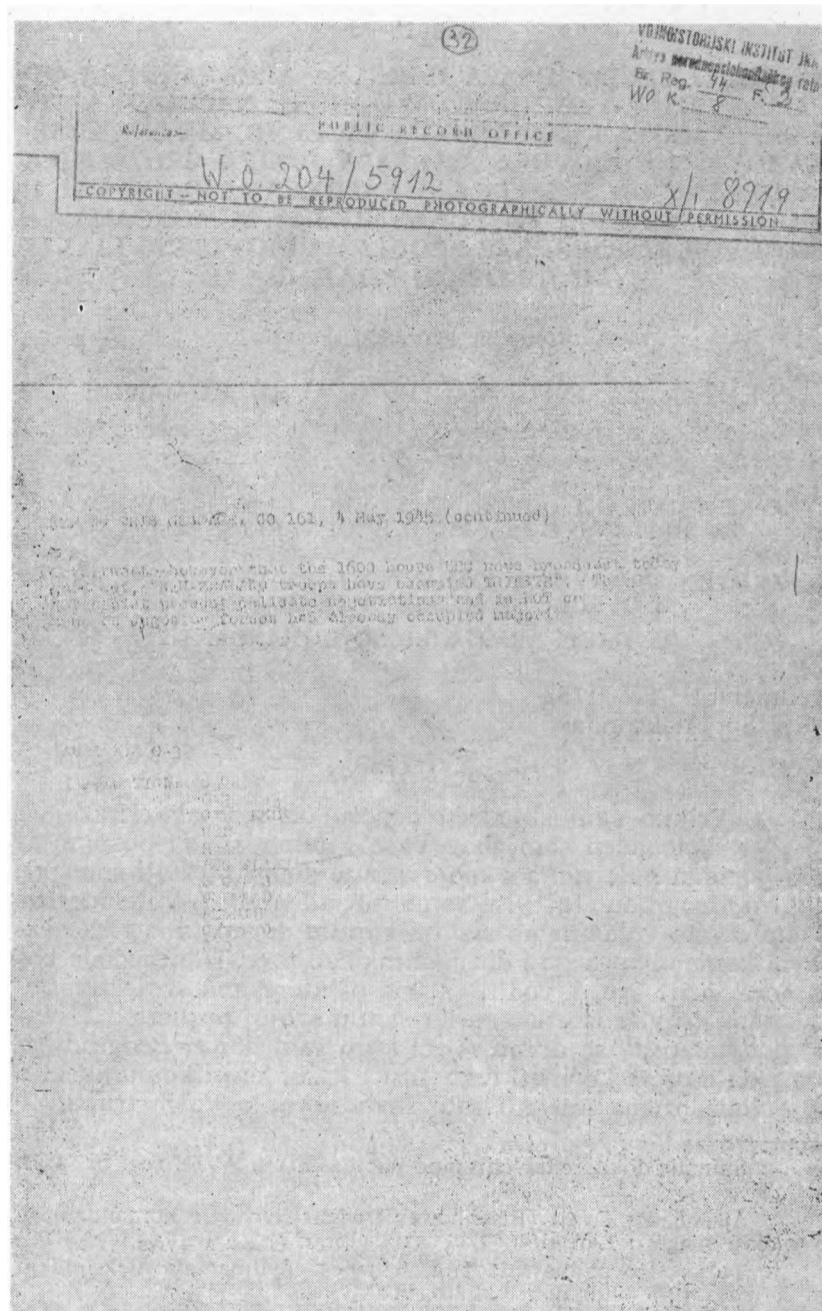
Dostavljeno: ...⁷

4. maj 1945, u 10.20 sati. Br. GO 161.

sumnjivo, učiniti sve što možete da čim prije dobijete demanti jugoslavenskih tvrdnji ili komentar o tome izdan od Savezničkih vojnih vlasti u Italiji, bilo u formi službenih saopćenja ili putem poluslužbenih restrikcija ratnim dopisnicima. Ne može se dozvoliti da BBC i štampa prihvaćaju službena jugoslavenska saopćenja o jednoj stvari od tolikog interesa u javnosti; najbolje sredstvo za njihovu korekciju će biti i potpuno davanje informacije od strane saveznika.« (AVII, reg. br. 49/4, F.O. k. 4).

⁵ i ⁶ Dio teksta nečitljiv.

⁷ Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje.

BR. 18

**IZVJEŠTAJ FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD
5. MAJA 1945. KOMBINIRANOM ODBORU NAČELNIKA GE
NERALŠTABOVA I BRITANSKIM NACELNICIMA GENERAL
ŠTABOVA O ODGOVORU MARŠALA JOSIPA BROZA TITA
NA DEPEŠU OD 3. MAJA I O NAMJERAMA DA UPUTI U
BEOGRAD GENERAL-POTPUKOVNIKA W. D. MORGANA NA
RAZGOVOR ZA RJEŠENJE PROBLEMA OKO UPRAVLJANJA
U JULIJSKOJ KRAJINI¹**

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA
SAOPĆENJE

ZA KOMBINIRANI ODBOR NAČELNIKA GENERALSTABOVA
ZA BRITANSKE NAČELNIKE GENERALSTABOVA

NA ZNANJE: VRHOVNOM KOMANDANTU SAVEZNIČKIH SNAGA
U EVROPI GENERALU AJZENHAUERU²
15. GRUPI ARMIIJA, LIČNO KOMANDANTU

Predmet br.: FX-71153
Potpisao: Aleksander

Ovo je NAF 948.

1. Primio sam slijedeću depešu od maršala Tita:³
»1. Iznenaden sam zbog Vaše spremnosti da posumnja-
te u pogledu poštivanja s moje strane dogovora koji smo po-
stigli u Beogradu. Još više sam iznenaden zbog činjenice što
nisam čvrsto vezan samo svojim vojnim dužnostima i kao vr-
hovni komandant nego i dužnostima kao predsjednik vlade ko-
ji mora, prije svega, voditi računa o interesima svoje zemlje.
Čak sam još više iznenaden, jer sam u svojoj poruci od 2. ma-
ja⁴ podvukao da se držim riječi koju sam dao u Beogradu o
tome da možete koristiti luke Trst i Pulu, kao i komunikacije
koje vode prema Austriji radi snabdijevanja Vaših trupa.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 48/2,
W.O. k. 8.

² Ajzenhauer Dvajt (Eisenhower Dwight), vrhovni komandant sa-
vezničkih snaga u Evropi.

³ To je odgovor maršala Tita na depešu feldmaršala Aleksandera
od 3. maja 1945 (vidi dok. br. 16).

⁴ Vidi dok. br. 11.

2. Situacija se kasnije izmijenila iz slijedećih razloga:

(A) Moje trupe su vrlo brzo napredovale u pravcu Rijeka — Postojna,⁵ a Vaš desant u Trstu koji sam očekivao nije izvršen.

(B) Zbog primirja⁶ koje ste sklopili na talijanskom frontu sa njemačkim snagama, moje trupe su zapale u tešku situaciju, jer su Nijemci počeli da pojačavaju svoje trupe na našem frontu. Zato sam odlučio i naredio mojim jedinicama da jednim smionim manevrom zauzmu komunikacije koje vode prema Rijeci od Postojne i Trsta i da napadnu u isto vrijeme grad Trst. Ova operacija je imala veliki uspjeh. Kada je kapitulirala njemačka armija u Italiji, ja sam naredio da se što prije zauzme grad Tržič i drže položaji na rijeci Soči da bi se pružila zaštita operacijama u samom Trstu i spriječilo Nijemce da dovedu pojačanja sa talijanskog fronta.

3. U isto vrijeme, kapitulacija njemačkih snaga u Italiji, tirolskoj Koruškoj i Štajerskoj izmijenila je situaciju jer Vi sada nećete morati da vodite teške vojne operacije, već samo da okupirate ove teritorije. Ova činjenica nije bila predviđena tokom naših razgovora u Beogradu.

4. Zauzimanje spomenutih teritorija od strane naših jedinica nije, kao što znate, čisto vojnog karaktera već i političkog. Jugoslavija je vrlo zainteresirana za taj teritorij, ne samo kao pobjednik na strani saveznika u ratu protiv Italije već i zato što su ovi teritoriji bili nepravedno anektirani od strane Italije kao rezultat ranijeg mirovnog ugovora.⁷ Smatram da je učinjena velika nepravda našoj napaćenoj zemlji jer se priznaju samo njene dužnosti a ne i njena prava kao savezničkog naroda u ratu.

5. Vrlo je nezgodno što su prije ovoga našeg nesporazuma počele diskusije o ovom teritoriju u talijanskoj i savezničkoj štampi, a naročito poslije zauzimanja Trsta od strane naših trupa. Šire se najvjerojatnije glasine i vrijeđa naša armija koja je prolila tako mnogo krvi za zajedničku stvar saveznika.

6. Moram istaći jedan incident koji se desio u Gorici, gde su Vaši tenkovi štitali talijanske fašističke demonstrante koji su drsko vrijeđali Jugoslavene i sprečavali naše vojne vlasti da interveniraju.⁸

⁵ Vidi dok. br. 84 i 107.

⁴ Vidi dok. br. 7, napomenu 4.

⁷ Vidi dok. br. 2, napomenu 7.

¹ Vidi dok. br. 15, napomenu 4.

7. Još jednom Vam izražavam svoju zahvalnost što ste ispunili svoje obećanje i dali potreban ratni materijal našoj armiji kako bi mogla izvršavati svoje zadatke koji su od zajedničke koristi i nama i našim saveznicima.

8. Mislim da ćemo se lako složiti o načinu za izgladivanje ovih nesporazuma i spreman sam da odmah pošaljem svog predstavnika u Bari, ali bi bilo bolje kada bi Vaš načelnik štaba mogao da ode u Trst, gdje se trenutno nalazi moj načelnik štaba.

9. Mojim jedinicama je naređeno da drže čitav osvojeni teritorij i da ne ometaju ni na koji način Vaše trupe na putu prema Austriji duž linija komunikacija predviđenih sporazumom. Luka Trst Vam se, također, stavlja na raspolaganje.«

2. Odgovorio sam 'slijedeće:

»Hvala Vam na Vašoj depeši od 5. maja. Potpuno razumijem Vaše poteškoće. Smatram da bi došlo do bržeg i mnogo povoljnijeg rješenja ako bih poslao svog načelnika štaba u Beograd da porazgovara sa Vama o cijeloj toj stvari.«

3. Sasvim je sigurno da ne mogu sprovesti politiku zacrtanu u FAN 536⁹ bez upotrebe sile. Zato predlažem da pošaljem svog načelnika štaba u Beogradu da zaključi jedan čisto vojni sporazum o slijedećim stvarima:

»1. Feldmaršalu Aleksanderu potrebna je luka Trst, željezničke i drumske komunikacije prema Vilahu preko Gorice. Teritorij zapadno od označene linije na karti bit će pod njegovom kontrolom. Sve snage, kako 15. grupa armija tako i jugoslavenske i partizanske, doći će pod njegovu komandu od sporazumno dogovorenog roka.

2. Ovim područjem će upravljati Saveznička vojna uprava feldmaršala Aleksandera. Koristit će se u potpunosti svaka jugoslavenska civilna vlast koja se tamo uspostavi i djeluje zadovoljavajuće.

3. Da bi se olakšalo sprovođenje navedenih tačaka 1. i 2. jugoslavenske regularne snage bi trebalo postepeno povlačiti iz područja pod komandom feldmaršala Aleksandera a partizani će predati svoje oružje i rasformirati se.

4. Ovaj sporazum je čisto vojne prirode i ni na koji način ne utiče na dugoročnu politiku u pogledu tih teritorija.«

4. Linija koja se spominje u gore spomenutom sporazumu trebalo bi da obuhvaća luku Trst, prostor potreban

⁹ Taj dokument se ne nalazi u AVII.

za skladišta i drumske i željezničke komunikacije od Trsta preko Gorice prema Vilahu.

5. Budući da je situacija u Julijskoj krajini veoma zapaljiva, namjeravam, uz suglasnost maršala Tita, da pošaljem svog načelnika štaba u Beograd 7. maja, ukoliko ne odlučite drukčije.

Ovjerava: J. E. Bastion, pukovnik,

Dostavljeno: ...¹⁰

5. maj 1945, u 19.00 sati. Predmet br. FX 71153.

¹⁰ Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje.

YOUNG STRONGER PEOPLE
BIRTH DATE 1912
W.P.K. 8

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference

W.O. 204/5912

x/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

to reinforce their troops on our front. Therefore, I decided and ordered my troops to occupy by means of a daring manoeuvre the communications leading towards FIUME from POSTUMEA and TRIESTE and to attack the same time the city of TRIESTE. This operation was a great success. When the German forces in ITALY capitulated, I gave the order that the town of ROVERETO be quickly occupied and the line of the ISONZO River held in order to protect the operations in TRIESTE itself and prevent the Germans from bringing reinforcements from the Italian front.

"3. At the same time the capitulation of German forces in ITALY the TYROL, CARINTHIA and STYRIA changed the situation because you will not now have to conduct difficult military operations but would only have to occupy these territories. This fact was not foreseen during our conversations in EMIGRANCE.

"4. The occupation of the territories in question by our troops, has not as you know a purely military character but also a political one. JUGOSLAVIA is very much interested in this territory not only as a victory on the side of the Allies in the war against ITALY but also because these territories were unjustly annexed by ITALY as a result of a former peace treaty. I consider that a great injustice is done to our martyred country when one recognizes only her duties and not her rights of an Allied nation at war.

"5. It is very relevant that before this misunderstanding of our discussions about this territory should have appeared in the Italian and Allied press and particularly after the occupation of TRIESTE by our troops. The wildest rumors are being spread and our Army which has shed so much blood for the common Allied cause is being insulted.

"6. I must mention an incident that occurred at GORIZIA in which your tanks protected Italian Fascist demonstrators who were grossly insulting Yugoslavs and prevented our military authorities intervening.

W.O. 204/5912

X/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

TOP SECRET
AFHQ MESSAGE CENTER
OUTGOING MESSAGE

thanks for having fulfilled your promise and given the war materials to our Army so that it might carry out a plan which was mutually profitable to us and to our Allies.

"8. I think that we shall easily agree as to the way of smooching these misunderstandings and I am ready to send my representatives to RAI immediately but it would be better if your COS could go to TRIESTE where my COS is at present.

"9. My troops have been ordered to hold the whole of the occupied territory and not to invade in any way your troops on their way towards AUSTRIA along the line of C fore- seen by the agreement. The port of TRIESTE is also at your disposal."

2. I have replied as follows:

"Thank you for your telegram of 5 May. I fully appreciate your difficulties. I suggest that it would lead to a quicker and more satisfactory solution if I sent my Chief of Staff to BELGRADE to discuss the whole question with you."

3. It is quite certain that I cannot carry out the policy laid down in PAR 230 without use of force. I propose therefore to send my Chief of Staff to BELGRADE to negotiate a purely military agreement on the following lines:

"1. Field Marshal ALEXANDER requires the port of TRIESTE, and the railway and roads from there to VILLACH via GOZZIA. The territory west of the line marked on the map will be under his control. All forces, whether Fifteenth Army Group or Yugoslav, or Partisan, will come under his orders at an agreed time.

"2. Field Marshal ALEXANDER's Allied Military Government will administer this area. Full use will be made of any Yugoslav Civil Administration already set up and working satisfactorily.

DD FORM 1630

TOP SECRET

COPY No.

THE MAKING OF AN EXACT COPY OF THIS MESSAGE IS FORBIDDEN.

BR. 19

**IZVJEŠTAJ VOJNE MISIJE PORTREE OD 5. MAJA 1945.
GLAVNOJ KOMANDI SAVEZNIČKIH SNAGA O RAZGOVORU
S GENERAL-POTPUKOVNIKOM PETROM DRAPŠINOM
POVODOM ZATEGNUTE SITUACIJE I MOGUĆEM SUKOBU
U JULIJSKOJ KRAJINI¹**

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA

SAOPĆENJE

HITNO

ZA GLAVNU KOMANDU SAVEZNIČKIH SNAGA

Broj: GO 183.

5. maj 1945.

Slijedeće je primljeno od PORTREE.

Večeras sam razgovarao sa Drapšinom i istakao mu slijedeće:

1. Titov protest je jutros uručen Glavnoj komandi savezničkih snaga na zahtjev Jovanića.² Vidi moju poruku od 4. maja.³ Načelnik štaba⁴ general-potpukovnika Drapšina izrazio je ozbiljnu prijetnju time što je rekao: »Poslije ovog upozorenja 4. armija neće biti odgovorna ni za šta što bi se moglo desiti.« Ukazao sam Drapšinu, na primjer, da ga je (MS)⁵ već obavijestio ranije, bar dvaput, da se pregovori vode na najvišem nivou, i da ćemo se mi zaista vrlo uspješno braniti svim sredstvima; ukoliko se snage pod njegovom komandom usude da silom ospore naše pozicije. On je mirno primio tu primjedbu i odgovorio: »Za 1.000 godina Jugoslaveni nisu nikada napali svoje saveznike i nema razloga pret-

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini), u AVII, reg. br. 49/2, W.O. k. 8

² Riječ je o načelniku Generalštaba JA, general-potpukovniku Arsu Jovanoviću, koji je 4. maja uložio protest zbog prisustva savezničkih jedinica istočno od rijeke Soče (vidi dok. br. 15).

³ Vidi dok. br. 17.

⁴ General-major Pavle Jakšić.

⁵ Nije ustanovljeno o kome je riječ.

postavci da bi to sada mogli učiniti.« Zatim je dugo govorio o velikom prijateljstvu Velike Britanije i Jugoslavije, čiji bi se raskid teško mogao zamisliti. Primio sam k znanju ovu izjavu i rekao da ću o tome obavijestiti Hardinga⁶ i predložio mu da na sutrašnjem sastanku iznese sve svoje zamjerke. Odmah se složio i odgovorio da je poslije ovog sastanka siguran da ćemo pokazati veće razumijevanje.

2. Nema nikakve sumnje da je Tito izdao direktivu svojim potčinjenima da se oštro suprotstave tome da saveznici budu istočno od [rijeka] Soče. Ovo je sada potvrđeno iz tri različita jugoslavenska izvora. Također je potvrđeno da je njihov osnovni prigovor zbog prisustva jakih borbenih jedinica, umjesto izvjesnih vojnih snaga koje su, nesumnjivo, očekivali. Oni mnogo sumnjaju u naše motive a sadašnja partijska linija je ova: prvo, da se miješamo u njihove lokalne poslove i, drugo, da mi namjeravamo da nametnemo fašističku ili imperijalističku upravu narodu koji to ne želi.

3. Ponovljeno generalu Hardingu.«

Dostavljeno:..⁷

5. maj 1945, u 20.40 sati. Br. GO 183.

⁴ Vidi dok. br. 13, napomenu 9.

⁷ Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje,

AL 30 X 293/05 - Ref No. GO 183 - continued

party line is: First, we are intervening in their local affairs
and second, that we intend impose a Fascist or Imperialist regime
on an unwarlike populace.

"3. Repeated to General HARDING."

GO IS NOT IDENTIFIED IN AFHQ MC FILES
C-NOT IDENTIFIED IN AFHQ MC FILES

ACTION: C-3

INFORMATION: SAC
C/S HTO
CA2
C-2
JCN
LOG PLANS
US POLAD
REFSHIP
CINC MWD
SIGRAIS
M/AF
**

IN IN 3736 5 May 45 20403 REF NO: GO 183 c/P/GD

BR. 20

**IZVJEŠTAJ FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD
5. MAJA 1945. PREDSEDNIKU VLADE VELIKE BRITANIJE
VINSTONU ČERČILU O SITUACIJI U JULIJSKOJ KRAJINI
I ODNOSIMA S MARŠALOM JOSIPOM BROZOM TITOM¹**

STROGO POVJERLJIVO

OD GLAVNE KOMANDE SAVEZNIČKIH SNAGA

5. maj 1945.

TOO: 1215

LIČNO PREDSEDNIKU VLADE, OD FELDMARŠALA ALEKSANDERA,
KOPIJA NAČELNIKU IMPERIJALNOG GENERALŠTABA

Ovo je moj odgovor (MA 1095) na Vašu depešu od 4. maja [070845].² Molim da se vide moje depeše (NAF 946³ i NAF 947)⁴ od 4. maja Kombiniranom odboru načelnika generalštabova u kojima sam dao potpun izvještaj o slučaju s Titom. Ako Tito dobiva tačne informacije koje mu se daju, onda mislim da se loše ponaša. On se sada nalazi u znatno jačem vojnom položaju nego što je predviđao kada sam bio u Beogradu i želi da to iskoristi. Tada se nadao da će on stupiti u Trst tek 'kada ja konačno iziđem iz njega. Sada on želi da se tamo ustoliči a meni da dopušta samo pravo korisnika. Moramo imati u vidu da je od našeg sastanka naovamo išao u Moskvu.⁵ Vjerujem da će se on držati našeg prvobitnog sporazuma ako se uvjeri da će mu, kad više ne budem trebao Trst kao bazu za snage u Austriji, biti dozvoljeno da ga priključi svojoj novoj Jugoslaviji. Šaljem Vam kasnije u toku dana drugu depešu⁶ sa mojim detaljnijim predlozima. Ficroj Maklejn, koji je, vjerujem, u Londonu, bit će u stanju da Vam kaže sve o mojem sastanku s Titom u Beogradu.⁷

NAJHITNIJE

W. M. Kaningem, potpukovnik

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 47/2, W.O. k. 8.

² To je depeša [Br. 4] u dok. br. 9.

³ Vidi dok. br. 16.

⁴ Taj se dokument ne nalazi u AVII.

⁵ Vidi dok. br. 6, napomenu 2.

⁶ Vidi dok. br. 21.

⁷ Vidi dok. br. 3.

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: W.O. 214/42 X/1 8940

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

Date: 5th May, 1945
TOO 1 1215 B

TO: MR. CHURCHILL
FROM: MR. STANLEY BURNHAM

RE: THE TITO AFFAIR

Dear Mr. Churchill,

I am writing you in reply to your signal of 4th May. Please see my PAP 945 and PAP 947 of 4th May to OCS wherein I have given a full report about the TITO affair. If TITO is getting accurate information given him then I think he is behaving badly. He now finds himself in a much stronger military position than he foreman when I was in BELGRADE and wants to cash in on it. When he hoped to stop from BELGRADE when I finally stepped out. Now he wants to be installed there and only allow me user rights. We must bear in mind that since our meeting he has been to YUGOSLAVIA. I believe that he will hold to our original agreement if he can be assured that when I no longer require BELGRADE as a base for my forces in AUSTRIA he will be allowed to incorporate it in his new YUGOSLAVIA. I am sending you another signal with my proposals in more detail later today. FITZROY MACLEOD who is in BELGRADE I understand, will be able to tell you all about my meeting with TITO in BELGRADE.

Yours faithfully,
STANLEY BURNHAM

W.M. CHURCHILL,
IN COM.
YA TO SAC RB.

BR. 21

**IZVJEŠTAJ FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD
7. MAJA 1945. PREDSEDNIKU VLADE VELIKE BRITANIJE
VINSTONU CERCILU O SITUACIJI U JULIJSKOJ KRAJINI
I ODLASKU U BEOGRAD GENERAL-POTPUKOVNIKA W. D.
MORGANA NA RAZGOVOR S MARŠALOM JOSIPOM BRO
ZOM TITOM'**

ČUVATI

»
OD GLAVNE KOMANDE SAVEZNIČKIH SNAGA

LIČNO PREDSEDNIKU VLADE OD FELDMARŠALA
ALEKSANDERA, KOPIJA NAČELNIKU IMPERIJALNOG
GENERALŠTABA

7. maj 1945.

Ovo je moj odgovor (MA 1095) na Vašu specijalnu nenumiranu depešu 070845.² Postupao sam i postupam kao da imam puna ovlaštenja, a smatram da ih zaista imam, budući da je moj predloženi način prilaza tom problemu prihvaćen od Vas i britanskih načelnika generalštabova. Stoga ne osjećam da sam na bilo koji način sputan. Morgan³ će ići sutra u Beograd da bi od Tita dobio suglasnost za moje vojne zahtjeve.⁴ Kažem vojne, jer vrlo jasno stavljam do znanja da je sporazum čisto vojne prirode i da, što se mene tiče, smatram da u njega ne ulaze politička pitanja. Mislim da smo na sigurnom terenu jer su moji zahtjevi na mjestu, praktični i krajnje razumni i, zatim, jer ću se obraćati Titu kao vrhovnom komandantu a me kao predsjedniku vlade.⁵ Situacija je, bez sumnje, šakaljiva ali smatram da neće doći do pucnjave ako mi ne ispalimo prvi metak. Ali veoma je važno da se čvrsto držimo moga zahtjeva za potpunu kontrolu luke Trst i mojih saobraćajnica prema Austriji. Lično mislim da Tito nema punu podršku Moskve i smatram da će na kraju prihvatiti moje prijedloge. Naše snage u Julijskoj krajini obuhvaćaju 13.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 52/2, W.O. k. 8.

² Vidi dok. br. 9, depešu [Br. 4],

³ Načelnik štaba Glavne komande savezničkih snaga.

⁴ O razgovorima u Beogradu s maršalom Titom vidi dok. br. 22, 23 i 25.

⁵ Vidi dok. br. 3, napomenu 4.

korpus sa 2. novozelandskom divizijom, 56. britanskom i 91. američkom divizijom. Vojnopomorske snage će se uputiti u Trst čim se obavi raščišćavanje mina. Naredio sam značajnu vazдушnu aktivnost⁶ iznad oblasti pod našom okupacijom.

NAJHITNIJE
W. M. Kanningem,
potpukovnik

⁴ Winston čerčil je sugerirao Haroldu Aleksanderu da u području Julijske krajine demonstrira vojnu silu, a osobito u vazduho plovnim snagama (vidi dok. br. 9, depešu [Br. 3]).

W.O. 214/42

x/18940

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

BY AIR

GUARD

From AIRHQ

Date: 7th May, 1945

TO: 1600 B

GUARD (.) REFERRAL FOR PRIME MINISTER, copy to CIGS, from Field Marshal ALEXANDER (.) This is my 1st VOW in reply to your special numbered signal 070345 (.) I have noted and am acting on it. I had full charge as indeed I take it that I have, since my proposal method of approach to this problem has been agreed to by you and the British Chiefs of Staff (.) Therefore I do NOT feel hampered in any way (.) TITO will go to BELGRADE tomorrow to get TITO's agreement to my military requirements (.) I say military because I am sure it is quite clear that the agreement is purely military and that as far as I am concerned political issues do NOT enter into it (.) I think we are on solid ground there because my demands are sound, practical and utterly reasonable, and further, I will be dealing with TITO as C-in-C and NOT as Prime Minister (.) The situation is undoubtedly tricky but I do NOT believe it will come to a shooting match provided we do NOT fire the first shot (.) But it is essential that we stand absolutely firm on my demand for the full control of the Port of TRINJIST and my lines of communication into ANZLUA (.) Personally I am NOT too sure that TITO has the full backing of "MOSCOW" and I think he will agree to my proposals in the end (.) Our forces in WILHELM GIBLA comprise 13 Corps with 2 NZ Div, 56 British Div, and 91 US Div under command (.) Naval forces will proceed TRINJIST as soon as mine-sweeping allows (.) I have ordered considerable air activity over the area occupied by us

BY AIR

MOST URGENT

Wm. G. G. G.
 W. G. G. G.
 IS ON
 TO SACRED.

BR. 22

**IZVJEŠTAJ FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD
9. MAJA 1945. KOMBINIRANOM ODBORU NAČELNIKA GE-
NERALŠTABOVA I BRITANSKIM NAČELNICIMA GENERAL-
ŠTABOVA O RAZGOVORIMA GENERAL-POTPUKOVNIKA
W. D. MORGANA S MARŠALOM JOSIPOM BROZOM TITOM
ZA RJEŠENJE ZATEGNUTE SITUACIJE U JULIJSKOJ
KRAJINI¹**

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA

SAOPĆENJE

ZA KOMBINIRANI ODBOR NAČELNIKA GENERALŠTABOVA
ZA BRITANSKE NAČELNIKE GENERALŠTABOVA

NA ZNANJE VRHOVNOJ KOMANDI SAVEZNIČKIH SNAGA
U EVROPI

Predmet br. FX 72855
Potpisao: Aleksander

Ovo je NAF 954.

A. Za Vašu informaciju primio sam slijedeći izvještaj od generala W. D. Morgana, mog načelnika štaba, u vezi njegovog sastanka [8. maja] s maršalom Titom u Beogradu:

»1. Sastanak s maršalom Titom trajao je sat i po. Nakon što je proučio uvjete,² odmah se izjasnio da ih ne može prihvatiti. Budući da je on osvojio [oslobodio] taj teritorij i budući da namjerava zatražiti pravo na njega, kao i na ostale teritorije zapadno odatle, u mirovnom ugovoru on je to isticao kao glavne argumente smatrajući da njegovoj zemlji treba dozvoliti da zauzme taj teritorij, kao nagradu za sve njezine napore za savezničku stvar i za gubitke u ljudstvu i materijalu.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 55/2, W.O. k.8.

² Feldmaršal Harold Aleksander je 5. maja upoznao Kombinirani odbor načelnika generalštabova i Britanske načelnike generalštabova sa sadržajem uvjeta koje će general-potpukovnik W. D. Morgan postaviti u toku razgovora maršalu Josipu Brozu Titu (vidi dok. br. 18).

2. Zatim je nastavio i rekao, budući da je voljan da dozvoli puno i neograničeno korištenje luke Trst i puteva i željeznice koje zatražimo, da smatra da će to izdašno zadovoljiti naše vojne potrebe. U toj fazi, izgledalo je kao da je daljnja diskusija nekorisna. Ja sam, međutim, zatražio da potpunije objasni što podrazumijeva pod »neograničeno«.

3. Tada je počeo da malo popušta i na kraju je podnio, poslije mnogih pitanja i diskusija, jedan nagovještajni plan kao prijedlog o zajedničkoj vojnoj komandi na tom području.

4. Objasnio je da bi u toj komandi trebalo da budu vojne starješine zajedničkih snaga, istog ranga, od kojih bi svaki komandirao trupama svoje narodnosti. Upravu nad ovim teritorijem, međutim, vršila bi uprava koju je on već obrazovao ilegalno prije 3 godine, i koja sada tamo upravlja. U stvarima koje zadiru u vojne interese, zajednička komanda bi bila nadređena civilnim vlastima. Saveznici bi imali potpunu kontrolu nad lukom i željeznicom i mogli bi je koristiti prema svojim potrebama, koristeći lokalnu radnu snagu i administrativno osoblje po potrebi. Savezničke trupe na tom području imale bi eksteritorijalna prava pod upravom svojih starješina. Talijanska lira bila bi novac u opticaju.

5. Drugi sastanak je zakazan za sutra u 11.00^h, kada Tito treba potvrditi gore navedene tačke, i kad ću zatražiti da pruži daljnja objašnjenja i pojedinosti o pomorskom aspektu upravljanja lukom.

6. Dao sam jasno do znanja i, završavajući sastanak, izjavio da su njegovi prijedlozi sasvim izvan mojih nadležnosti, i da ću morati Vas izvijestiti o svemu, a Vi skoro sigurno američku i britansku vladu. Moj konačni utisak je da je Tito u takvom položaju da, čak kad bi i želio, nije u mogućnosti, bez prejudiciran ja svog vlastitog položaja, da prihvati uvjete koje smo predložili.

7. Mada su rezultati bili potpuno nezadovoljavajući sa našeg stanovišta, sastanak se završio na prijateljski način uz zajedničku zdravicu.«

B. Po prijemu gore navedenog, poslao sam slijedeći odgovor generalu Morganu:

»1. Vaš WDM2³ primljen.

³ Kratica »WDM2« znači početna slova imena i prezimena W. D. Morgana i, vjerojatno, njegov drugi izvještaj iz Beograda.

2. Radi Vašeg ravnanja u daljnjim razgovorima sa maršalom Titom, neću odstupiti od uvjeta sporazuma koje ste Vi iznijeli, osim mogućih malih izmjena u predloženoj granici i dopuštanju maršalu Titu da zadrži neke regularne jugoslavenske jedinice zapadno od granice. Međutim, u ovom potonjem slučaju, sve njegove jedinice koje ostanu na tom području zapadno od linije moraju se staviti pod moju komandu.⁴

3. Prema naprijed navedenom, ja neću prihvatiti ništa osim predložene granice koja se proteže istočno od Trsta i zahvaća neophodna lučka i skladišna postrojenja i željezničke pruge i puteve koji vode od Trsta u Austriju. Ukoliko maršal Tito insistira da zadrži neke svoje jedinice zapadno od te granice, složiti ću se s tim samo pod uvjetom iznijetim u prethodnom stavu. Međutim, kao što i sami znate, što manje jugoslavenskih snaga ostane zapadno od granice — to bolje.

4. Kako je naznačeno u predloženom sporazumu, koristit ću svaku jugoslavensku upravu koja je već uspostavljena i efikasno radi u ovom području, ali insistiram da ona bude pod mojom Savezničkom vojnom upravom. Ništa drugo osim toga ne mogu prihvatiti.⁵

5. Neću se složiti sa zajedničkom vojnom komandom kao što ju je predložio maršal Tito.

6. U vezi naše diskusije prije Vašeg odlaska, Vi treba to da razjasnite maršalu Titu da ću ukoliko ne prihvati predloženi sporazum, biti veoma razočaran. Ta stvar će onda biti van -moje nadležnosti i morat ću o tome izvijestiti Vlade u Vašingtonu i Londonu, sa kojima će on ubuduće morati razgovarati. Vi treba da naglasite da sam uvijek bio njegov dobar prijatelj, u što se mogao uvjeriti po materijalnoj, i vojnoj pomoći koju sam mu pružio. Međutim, to je bilo ostvareno samo zahvaljujući prisnom ličnom kontaktu koji smo mi ranije imali. Ukoliko ne može da se sporazumi di-

⁴ U sporazumu koji je potpisan 9. juna 1945. u Beogradu između jugoslavenske vlade i vlade Velike Britanije i SAD utvrđeno je da zapadno od demarkacione linije ostane Jugoslavenski odred od 2.000 vojnika i starješina pod komandom glavnog komandanta savezničkih snaga (vidi dok. br. 34).

⁵ Poslije potpisivanja sporazuma od 9. juna, predstavnici Generalštaba JA i Glavne savezničke komande, od 13. do 20. juna, vodili su razgovore o sprovođenju u život tog sporazuma. Tom prilikom predstavnici Glavne savezničke komande nisu prihvatili jugoslavenske prijedloge o funkcioniranju postojeće civilne vlasti. Opširnije o razgovorima vidi dok. br. 34, napomenu 2.

rektno sa mnom u smislu predloženog vojnog sporazuma koji ste Vi podnijeli, ja ne mogu ići dalje, i on će ubuduće morati pregovarati s. američkom i britanskom vladom.

7. Molim Vas izvijestite britanskog i američkog ambasadora o sadržaju ove depeše.«

Ovjerava: major L. M. Makbi [Mcbee]

Dostavljeno ...⁶

9. maj 1945, u 14.54 sati. Predmet br. FX 72855

⁶ Izostavljeni nazivi ustanova i komandi kojima je dokument dostavljen na znanje.

TOP SECRET
 AFHQ MESSAGE CENTER
 OUTGOING MESSAGE

TO FOR ACTION: AGMAC FOR COMBINED CHIEFS OF STAFF
 ANSAC FOR BRITISH CHIEFS OF STAFF
 FOR INFO : SHAEF FORWARD
 REF No : FX 72855
 SIGNED : ALEXANDER CITE PHESC

FILED	
FILE:	118
DATE:	10/15/45
ADD. NO.	
AG. NO.	
DA. NO. (C)	
DA. NO. (S)	
DA. NO. (PH)	
NO.	

This is PAF 954.

A. For your information I have received following report from General V. B. MORTON, my Chief of Staff, regarding his conference in BELGRADE with Marshal TITO:

"1. Meeting with Marshal TITO lasted one and half hours. After he had studied notes he immediately said it clear that he could not accept them. His main objection was that as he had conquered the territory and as he has every intention of claiming this and further territory to his zone under the peace treaty, he considered that his country should be allowed to occupy this territory as a reward for all their efforts in the Allied cause and expenditure in blood and resources.

"2. He then went on to say that as he was willing to give us full and unrestricted use of the port of BELGRADE and the roads and railways we required, he considered that this would amply repay our military needs. At this stage he looked as if further discussion was useless. I asked him, however, to explain more fully what he meant by unrestricted.

"3. He then began to yield a certain amount and finally agreed, after some questioning and discussion, a suggested plan for a joint military command in the area.

"4. He explained that there would be joint military command but each party who would command the troops of their own responsibility. The administration of the territory would, however, be controlled by the Government of which he

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: W.O. 204/5912 x/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

DISTRICT OFFICE
 No. 55/2 F. 2
 W/O R. 5

ned already established underground 3 years ago and which has
 not taken control. In matters pertaining to military interests
 the joint command would have overriding powers over the civil
 authorities. The Allies would be in full control of the port
 and railways and could run them as they wished using local
 labour and employees as required. Allied troops in the
 area would have extra territorial rights under their own
 commanders. Italian metropolitan lire would be the currency.

"5. A further meeting has been arranged
 for 1100 hours tomorrow when TITO will confirm above points and
 will be asked for further explanations and for details regarding
 the naval aspect of the port control.

"6. I made it quite clear and ended the
 meeting by so stating his proposals were quite beyond my power
 to discuss and I would have to refer to you, and you almost
 certainly to the American and British Governments. My final
 impression is that TITO is in such a position that even if
 he wished to be is unable without prejudicing his own position
 to grant us the terms he submitted.

"7. Although the results were most unsatis-
 factory from our point of view the meeting ended on a friendly
 note with drinks all round."

B. Upon receipt of the above, I sent the following
 reply to General MORGAN:

"1. Your WDM2 received.

"2. For your guidance in future discus-
 sions with Marshal TITO, I will not recede from terms of agree-
 ment which you have presented, except for possible slight adju-
 stments in proposed boundary and in allowing Marshal TITO to retain
 some regular Yugoslav troops west of the boundary. In the
 latter case, however, any of his troops which do remain in
 area west of the line must be placed under my command.

"3. Subject to the above I will not accept
 anything less than the proposed boundary which runs east of
 TRIESTE and includes the necessary port and depot facilities
 and the rail and road communications running from TRIESTE into
 AUSTRIA. If Marshal TITO insists on keeping some of his troops
 west of that boundary, I will agree to it only under conditions
 referred to in para 2 above. However, as you will appreciate
 the fewer Yugoslav troops which remain west of the boundary
 the better.

MD OUT 2801 -2-

BR. 23

**IZVJEŠTAJ GENERAL-POTPUKOVNIKA W. D. MORGANA
OD 9. MAJA 1945. FELDMARŠALU HAROLDU ALEKSANDERU
O RAZGOVORIMA S MARŠALOM JOSIPOM BROZOM
TITOM RADI RJEŠENJA SPORNIH PITANJA OKO UPRAV
LJANJA U JULIJSKOJ KRAJINI¹**

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA

SAOPĆENJE

ZA GLAVNU KOMANDU SAVEZNIČKIH SNAGA

LIČNO FELDMARŠALU ALEKSANDERU OD GENERALA MORGANA.

Izveštaj br. WDM3², 9. maj 1945.

Jutros je maršal Tito odobrio slijedeće:

1. Maršal Tito je rekao da mu je žao što ne može prihvatiti prijedloge feldmaršala Aleksandera.³ Razlog za to je da su njegove trupe oslobodile teritorij koji je slovenski, i on smatra da one imaju pravo da ga zauzmu kao saveznička vojska, na osnovi svojih žrtava i doprinosa savezničkoj stvari. Dalje je spomenuo da će na mirovnoj konferenciji tražiti teritorij zapadno od Soče. S obzirom na to, on je naglasio da je ta stvar dobila, prije svega, politički značaj.

2. On je ponudio feldmaršalu Aleksanderu punu i neograničenu upotrebu luke Trst i komunikacija koje su mu potrebne, i smatrao je da će to zadovoljiti sve opravdane vojne potrebe.

3. Predložio je da treba da postoji jedna zajednička vojna komisija [Joint Military Commission] u Trstu koja bi surađivala s jugoslavenskim civilnim i vojnim vlastima u svim vojnim stvarima u Trstu i u korištenju komunikacijskih linija. Ova zajednička komisija imala bi višu vlast nad civilnim vlastima u stvarima koje zadiru u vojne interese.

4. Civilnu vlast bi sprovodili narodnooslobodilački odbori koji su ranije formirani i sada funkcioniraju.⁴

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 54/2, W.O. k. 8.

² To je treći izvještaj general-potpukovnika W. D. Morgana.

³ i ⁴ Vidi dok. br. 22.

5. Pripadnici savezničkih snaga imali bi eksteritorijalna prava pred svojim komandantima.

6. Talijanska lira bila bi za sada novac u opticaju.

7. Saveznička vojska imala bi punu slobodu da koristi Trst kao bazu, uključujući obalne uređaje i željeznice koje smatra neophodnim. Radna snaga i administrativni službenici bili bi im obezbijedeni po potrebi.

8. Jedan saveznički mornarički oficir potčinjen komandantu savezničkih snaga na Sredozemlju upravljao bi lukom Trst. U radu bi mu pomagao jedan lučki komitet u kome bi bilo jugoslavenskih predstavnika. Pomorske snage pod komandantom za Sredozemlje koristile bi neograničeno luku u Puli i sidrišta između Pule i Trsta.

9. Saveznici bi slobodno koristili sve aerodrome u Trstu i duž komunikacijskih linija. Takvi aerodromi bili bi pod zajedničkom kontrolom.

10. Neophodne službe savezničkih snaga i garnizonske jedinice bile bi smještene u Trstu i duž komunikacija.

Završava se.

Zbog klauzula u vezi s mornaricom ubačenih jutros, potrebno je da konačni tekst odobri maršal Tito sutra prije podne, ali ne očekujem nikakve zamjerke. Moje je mišljenje da:

1) on neće popustiti u pogledu suvereniteta na tom području;

2) on smatra da je ovo ostvariv plan i sigurno bi dao sve od sebe da se on i realizuje.

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: W.O. 204/5912 X/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

TOP SECRET
AFHQ MESSAGE CENTER
INCOMING MESSAGE

MSG NO: 001015A
REF ID: 092300B

LOG PLANS	
FILE:	10/18
DATE:	10/18/45
FROM:	
TO:	
INFO:	
CLASS:	
CONTROL:	
REVISION:	
APPROVED:	
DATE:	
BY:	

AFHQ X 230
7 2/3
H 19/10
Ja

FROM: MACHIS
TO: AFHQ
REF NO. THIS MESSAGE: MCH 3, 5 May 1945

Parasol for Field Marshal ALEXANDER

NO30AN.

The following was approved by Marshal TITO this morning. Begins:-

1. Marshal TITO said that he was sorry he could not accept F. M. ALEXANDER's proposals. His reason for this was that as his troops had liberated territory which in Slovenia he considered they had a right to occupy it as an Allied Armyman account their services and sacrifices in the Allied cause. He further mentioned that at the Peace Conference he would claim territory to the west of the ISONZO. In view of this he pointed out that the matter had taken on a predominantly political significance.
2. He offered to F. M. ALEXANDER full and unrestricted use of the road TRISTE and the communications he required and he considered that this should meet all reasonable military requirements.
3. He suggested that there should be a joint Military Commission in TRISTE which would co-ordinate with the Yugoslav civil and military authorities all military matters in TRISTE and throughout the I. of G. This Joint Commission would have overriding power over the civil authorities in matters pertaining to military interest.

TOP SECRET

COPY NO. _____

THE MAKING OF AN EXACT COPY OF THIS MESSAGE IS FORBIDDEN

REF NO: 8883, 9 MAY (cont'd)

8. Civil Government would be carried out by National Liberation Organizations which had been set up previously and were now functioning.

9. Allied personnel would have extra territorial rights under their own Commanders.

10. Italian metropolitan line would be complete for time being.

11. Allied personnel would have full liberties to operate through the base including shore facilities and railroads as they deemed necessary. Later labour and employees would be provided as required.

12. An Allied Naval Officer responsible to CINC MED would be in charge port of TRIESTE. He would be assisted by a port committee in which there would be representatives. Naval forces under CINC MED would have unrestricted use of harbour at FOLA and anchorage between FOLA and TRIESTE.

13. The Allies would be at liberty to operate any airfield at TRIESTE or along L of G. Such airfields would be joint control.

14. Allied Forces necessary services and (garages troops?) would be stationed in TRIESTE and on the L of G.

Ends.

Going to Naval plan as inserted this morning in subject Admiral KING's final approval tomorrow morning but I do not express any objection. My own views are:

(1) He will not give way on the issue of sovereignty in the area.

(2) He considers that it is a veritable plan and would certainly do his best to work it.

RC 48 0733

BR. 24

ZAPISNIK SA KONFERENCIJE U GLAVNOJ KOMANDI SAVEZNIČKIH SNAGA OD 10. MAJA 1945. O PROCJENI RAZVOJA SITUACIJE U JULIJSKOJ KRAJINI POSLIJE RAZGOVORA GENERAL-POTPUKOVNIKA W. D. MORGANA S MARŠALOM JOSIPOM BROZOM TITOM O OSPOSOBLJAVANJU LUKE VENECIJA I POVLAČENJU SAVEZNIČKIH SNAGA
IZ ZADRA'

GLAVNA KOMANDA SAVEZNIČKIH SNAGA

SEKRETARIJAT GLAVNOG KOMANDANTA SAVEZNIČKIH SNAGA

SAC /P/45/ 10. sjednica

STROGO POVJERLJIVO
10. maj 1945.

kopija br.31

KONFERENCIJA GLAVNOG KOMANDANTA SAVEZNIČKIH SNAGA
(POLITIČKA)

Zapisnik sa konferencije glavnog komandanta savezničkih snaga (politička) održane u četvrtak 10. maja 1945. u 10.30 sati

1. Zapisnik sa prošle sjednice

SAC /P/45/ 9. sjednica

Konferencija je usvojila zapisnik sa sjednice održane 3 maja 1945.³

⁴

3. Situacija u Julijskoj krajini

(Prethodno saopćenje SAC /P/45/ 9. sjednica — zapisnik 2).

General-major Lemnicer iznio je razvoj situacije u Julijskoj krajini i južnoj Austriji, od prošlog sastanka. On je naglasio da izgleda da Jugoslaveni pojačavaju svoje snage u Julijskoj krajini i preuzimaju komandu u selima na austrij-

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 37/7, EO. k. 3.

² Imena prisutnih na konferenciji izostavljena.

³ Vidi dok. br. 13.

⁴ i ¹⁸ Tačke 2, 5 i 6 zapisnika ne odnose se na Jugoslaviju.

skoj granici u oblasti Celovca, iako su ih britanske snage preduhitrile u tom gradu. U međuvremenu, najnoviji nagovještaji načelnika štaba u Beogradu⁵ pokazuju da maršal Tito neće da potpiše sporazum u smislu kako ga je predložio glavni komandant savezničkih snaga, već je predložio jedan oblik dvojne komande na području Trsta i Gorice.

Glavni komandant savezničkih snaga je izjavio da mu jugoslavenski prijedlozi o dvojnoj komandi nisu vojnički prihvatljivi. Njegov vojni zahtjev da svoje saobraćajnice drži pod svojom kontrolom je normalan za svakog komandanta. Prema prijedlogu maršala Tita, druge saobraćajnice u Austriji bile bi zavisne u pogledu sigurnosti od dobre volje Jugoslavena. To ne bi bilo dobro u dugoročnoj perspektivi, i stoga je potrebna jedna jasna demarkaciona linija na čijoj bi zapadnoj strani sve snage bile pod njegovom (feldmaršala Aleksandera) komandom.

Prema tome, postoje samo dva načina — ili silom istjerati Tita, ili prihvatiti diplomatski poraz. S vojne tačke, takav jedan diplomatski poraz ne bi bio ozbiljan, jer bismo mogli koristiti Veneciju i snabdijevati naše snage u Austriji iz te luke, bar za jedan izvjestan period. Međutim, on je mislio da treba obratiti pažnju na snabdijevanje snaga u britanskoj zoni sa zapada preko područja vrhovnog komandanta savezničkih snaga u Evropi, jer svaka okupacija Austrije sa jugozapada ne bi nikada bila zadovoljavajuća, sve dok Jugoslaveni budu polagali pravo na područja Trsta i Celovca.

U vezi bilo kakvog prijedloga da se upotrijebi sila protiv Jugoslavena, on je naglasio da, prema postojećoj politici vlada, od svih divizija na talijanskom području vjerovatno bi jedino mogle da se koriste britanske divizije. Ali te snage ne bi bile dovoljne. Osim toga, bilo bi neophodno razmotriti utjecaj takvih neprijateljstava na moral trupa, koje očekuju povratak kućama i koje bi gajile sve simpatije prema Jugoslavenima, jer su im naša štampa i radio stvorili ugled kao saveznika koji se bori za svoje oslobođenje od Nijemaca.

Kao jednu privremenu mjeru i u očekivanju prijema daljnjih direktiva, on namjerava da koristi Trst bez nekog službenog sporazuma sa Jugoslavenima, kao što smo to i do sada činili. U međuvremenu, kao drugu, manje prioritetnu alternativu treba također da osposobimo luku Veneciju, tako

⁵ O razgovorima general-potpukovnika W. D. Morgana s maršalom Titom vidi dok. br. 22, 23 i 25.

da je možemo koristiti ako bude potrebno. On smatra da će Jugoslaveni za sada gledati da izbjegavaju otvorene sukobe; i korištenje Trsta na toj osnovi vršilo bi se dok vlade ne donesu svoju odluku.⁶ U međuvremenu, njegove snage bi ostale u oblasti Trst — Gorica kao i do sada. On, dalje, namjerava da pošalje jednu punu vojnu procjenu Kombiranom odboru načelnika generalštabova⁷ o sredstvima koja bi bila potrebna ukoliko bude odlučeno da se upotrijebi sila protiv Jugoslavena, što bi britanska i američka Vlada trebalo da uzmu u obzir prilikom donošenja odluke. U odgovoru na pitanja kontraadmirala Stouna, on je rekao da dok se bude sprovodila ta privremena mjera u Trstu, nećemo zauzeti čitav grad, već samo luku i neophodne instalacije. Saveznička vojna uprava se neće uspostaviti na tom području koje smo zauzeli, jer se to ne može postići bez neprijateljstava.

Gospodin Kerk je naveo da su argumenti koje ističe maršal Tito sasvim slični onima koje je zagovarao Japan prije svoje invazije Manidžurije i Musolini prije invazije Abesinije. Prema tome, svi su izgledi da Jugoslaveni namjeravaju izvršiti ono što bi bio prvi akt poslijeratne agresije.⁸ On je smatrao da je u pitanju mnogo više od dotičnog teritorija. To je princip za koji se bore britanski i američki na-

⁶ i ⁷ Vidi dok. br. 33.

⁷, ¹² i ¹³ Zajednički odbor za planiranje Glavne komande savezničkih snaga izvršio je procjenu situacije (vidi dok. br. 26 i 27).

⁸ Nešto kasnije, jednu sličnu uvredljivu izjavu dao je i feldmaršal Harold Aleksander dopisniku Rojtera Hjubertu Harisonu, kojom je vrijeđao savezničku Jugoslavensku armiju, pri čemu je zaboravio da je ranije odavao najveća priznanja NOV i PO Jugoslavije i da je baš ta Armija dala ogromne žrtve i doprinos zajedničkoj borbi protiv fašizma i nacizma. Povodom te izjave, maršal Josip Broz Tito dao je dopisniku TANJUG-a slijedeću izjavu:

»Ne mogu a da ne izrazim svoje negodovanje i iznenađenje protiv nemoguće uporedbe da je prisustvo jugoslovenskih trupa u Istri i Slovenskom primorju slično Hitlerovim, Musolinijevim i japanskim osvajačkim metodama. Ovakva se optužba može baciti u lice samo neprijatelju, a ne jednoj izmučenoj i iskrvavljenoj saveznicu, koju su do sada svi slobodoljubivi narodi priznali kao primjer herojstva i požrtvovanosti u ovom velikom oslobodilačkom ratu.

Jugoslovenska armija je gonila do rijeke Soče i dalje snagom svoga oružja okupatore i njenom prisustvu na toj teritoriji ne može se dati osvajački karakter. Takvu optužbu najodlučnije odbijam.

Još jedanput izjavljujem, da je naša Jugoslovenska armija, da je Jugoslavija spremna saradivati sa savezničkim snagama, sa savezničkim zemljama, ali ja u isto vrijeme izjavljujem da Jugoslavija ne može dopustiti da bude ponižena i da se izigravaju njena prava.

Izjavljujem da je Jugoslavija spremna na saradnju i sporazumijevanje na takvoj bazi koja neće biti uvrijedljiva ni ponižavajuća za Jugoslaviju kao saveznicu.« (»Borba«, Beograd, 20. maja 1945).

rod, princip rješavanja sukoba legalnim načinom a ne jednostranom akcijom. Također je smatrao da će reagiranje talijanskog naroda na jugoslavensku diplomatsku pobjedu biti dovoljan razlog za ozbiljnu uznemirenost u Italiji, što bi prejudiciralo korištenje te zemlje kao baze za vojne operacije ili snabdijevanje vojnih snaga.

General Maknani ne vjeruje da će javno mnjenje u Sjedinjenim Američkim Državama podržati neprijateljstva protiv Jugoslavena. U stvari, takva neprijateljstva bi značila podržavanje Talijana, naših neprijatelja, u pogledu teritorija koji su oni zauzeli poslije prošlog rata, a protiv Jugoslavena — koji su naši saveznici. On smatra da ukoliko se sprovede plebiscit na tom području, nema nikakve sumnje da bi rezultat za Slovence bio povoljan. On stoga gaji izvjesne simpatije prema maršalu Titu, koji dugo vodi jedan dugi teški rat i koji sada traži pravo da zauzme neke dijelove neprijateljskog teritorija koji su osvojile njegove snage, na isti način kao što Francuzi traže da sudjeluju u okupaciji Austrije i Njemačke. Prema tome, Jugoslaveni mogu reći da je to samo pitanje izbora da li taj teritorij treba da zauzme jedan ili drugi saveznik.

Admiral Kaningem smatra da je prijedlog glavnog komandanta savezničkih snaga maršalu Titu zapravo isto što i jedno malo podešavanje njihova dva okupaciona područja, na teritorijima do kojih su njihove snage stigle u toku borbe. To je sasvim razumno i slično usklađivanjima kakva su se vršila između Vrhovne komande savezničkih snaga u Evropi i Rusa. U pogledu osposobljavanja luke Venecija, istakao je da ona ne bi mogla biti alternativa za Trst u toku slijedećih šest tjedana. I prilazi luci, a i sama luka, minirani su i bit će potreban toliki period, od časa kada se donese takva odluka, da se prebaci u nju izvjesna količina sredstava koja se sada koriste u Trstu, da bi se otvorila luka. Osim toga, čak i tada ona bi mogla primati brodove samo sa određenim gazom a nije nikako tako povoljna za jednu vojnu luku kao što je Trst.

Gospodin Makmilan je primijetio da je zadatak ove konferencije da pomogne savjetom glavnom komandantu savezničkih snaga, a ne da donosi političke odluke — što spada u nadležnost njihovih vlada. Maršal Tito je odbio razumne vojne prijedloge. Prvi zadatak glavnog komandanta savezničkih snaga je da o tome obavijesti Kombinirani odbor načelnika generalštabova. Maršal Tito je predložio kao alternativu neku vrstu zajedničke uprave. Teškoća u prihva-

ćanju njegovih prijedloga je u tome što bi američka i britanska vlada bile stavljene u položaj u kojem bi se sticao utisak kao da odobravaju nepoželjne akcije Jugoslavena u Julijskoj krajini. U vezi s političkom stranom, relevantno je da su i američki i britanski ambasador u Beogradu sada telegrafirali svojim vladama predlažući da se postavi ultimatum maršalu Titu.⁹

Vlade zaista imaju samo dvije mogućnosti: popustiti i prihvatiti posljedice političkog poraza, ili ostvariti volju američke i britanske vlade vojnom akcijom. Prvo bi se moglo izvesti ili prihvaćanjem prijedloga maršala Tita ili, uz manji gubitak obraza, pomoću kursa koji je predložio glavni komandant savezničkih snaga, odnosno privremenim korištenjem Trsta i osposobljavanjem luke Venecija. Ovaj drugi metod bi, možda, na kraju imao isti rezultat, ali bi vlade mogle, u isto vrijeme, pokazati svoje neodobranje, ekonomskim sankcijama i povlačenjem svojih ambasadora.

On je uvjeren da će dvije vlade biti isprva neodlučne i da će se, možda, obratiti Rusima u vezi ovog pitanja. Međutim, najvažnije je da vlade prilikom donošenja svoje odluke imaju pred sobom potpune vojne informacije o tome što bi upotreba sile obuhvaćala. Dužnost glavnog komandanta savezničkih snaga je da im pruži te informacije. Vlade će primiti potrebne političke savjete drugim kanalima.

Maršal vazduhoplovstva Gerod^v smatra da mi ne treba da se plašimo ideje o upotrebi sile protiv Jugoslavena, jer bi to rezultiralo u pogrešnom prilazu rješenju tog problema. On smatra da je maršal Tito sam sebe doveo u položaj da bude prvi poslijeratni zločinac koga treba staviti pod kontrolu policije. Upotreba sile, i znatnog broja vazduhoplovnih snaga kojima se raspolaže, predstavljala bi, prema tome, jednu policijsku akciju.

General Maknani je napomenuo da je maršal Tito naš saveznik, i da se sve dok ne odbije Mirovni ugovor ne može smatrati zločincem. Činjenica je da dvije savezničke vlade žele učiniti jednu stvar, a jedna druga saveznička vlada nešto drugo.

Gospodin Makmilan je izjavio da sve dok se britanska, američka i ruska vlada ne slože o tome, čitavo pitanje policijske uprave se ne postavlja. Osim toga, tu se radi i o

⁹ Gaj Gerod (Guy Garrod), zamjenik komandanta vazduhoplovnih snaga na Sredozemlju.

mnogim drugim vladama, osim američke i britanske, a naročito o vladama Južne Afrike i Novog Zelanda, zbog mogućnosti da budu upotrijebljene njihove trupe.

Glavni komandant savezničkih snaga:

- a) Dao je uputstva načelniku štaba:
 - 1) da se pošalje depeša Kombiniranom odboru načelnika generalštabova¹¹ u kojoj će ih obavijestiti o odbijanju Jugoslavena da prihvate njegove vojne prijedloge i saopćiti da će im njegova vojna procjena situacije¹² biti upućena na razmatranje, u slijedećoj depeši, kako bi mu mogli dati daljnja uputstva;
 - 2) da se sastavi depeša Kombiniranom odboru načelnika generalštabova i podnese njemu na odobrenje u kojoj će biti data vojna procjena sredstava¹³ potrebnih da se izvrši volja američke i britanske vlade, upotrebom sile, ukoliko se bude odlučilo da se tako postupi.
- b) Naredio je da do daljnjih uputstava od Kombiniranog odbora načelnika generalštabova:
 - 1) najveći prioritet treba dati razvoju Trsta i iskrcavanju kroz tu luku tereta u mjeri u kojoj to bude moguće i poželjno, s obzirom na lokalnu situaciju;
 - 2) Kao drugo po važnosti i u granicama mogućnosti u skladu s tačkom (1), luku Venecija treba otvoriti i razvijati;
 - 3) savezničke snage treba da zadrže svoj postojeći raspored snaga u Julijskoj krajini, i ne treba činiti
- nikakav pokušaj da se uspostavi Saveznička vojna uprava istočno od Soče.

4. Povlačenje savezničke vojske iz Zadra

(JPS studija br. P/288 (konačna)¹⁴

Konferencija je imala pred sobom studiju kojom se preporučuje povlačenje savezničke vojske iz Zadra i predlaže nacrt depeše maršalu Titu u kojoj ga se obavještava o namjerama glavnog komandanta savezničkih snaga u vezi

¹¹ Vidi dok. br. 25.
¹² i4, i6 j i? ff_{se} dokumenti ne nalaze u AVII.

s tim, i jedna depeša za komandanta vazduhoplovnih snaga na Balkanu u kojoj se upućuje da odmah počnu sa zatvaranjem baze.

*General-potpukovnik Kenon*¹⁵ saopćio je da, pored jedinica Britanskog kraljevskog vazduhoplovstva baziranih u Zadru, postoje i dvije jugoslavenske eskadrile za koje je predviđeno da na kraju budu prebačene pod operativnu komandu maršala Tita. Te eskadrile bi, vjerojatno, ostale kad se ostale snage povuku. Ukoliko bi trebalo da one djeluju, onda bi također bilo neophodno da neke jedinice Kraljevskog vazduhoplovstva za opsluživanje ostanu, jer Jugoslaveni ne mogu da izvršavaju te zadatke.

Maršal vazduhoplovstva Gerod izjavio je da dvije jugoslavenske eskadrile neće moći da djeluju bez pomoći jedinica za opsluživanje Kraljevskog vazduhoplovstva. Možda bi, također, bilo pametno zadržati u Zadru letaćku školu za obuku Jugoslavena, koja je snabdjevena dobro uvežbanim osobljem Kraljevskog vazduhoplovstva, mada je za sada ona dosta neaktivna. On smatra da će maršal Tito, najvjerojatnije, tražiti u bliskoj budućnosti operativnu komandu nad jugoslavenskim eskadrilama i da bi takav jedan zahtjev trebalo povoljno riješiti.

General-major Lemnicer naglasio je da je FAN 546¹⁶ pokazao da će Kombinirani odbor načelnika generalštabova dati daljnja uputstva u pogledu dugoročnih interesa Kraljevskog vazduhoplovstva u Jugoslaviji kasnije.

Glavni komandant savezničkih snaga tražio je mišljenje neće li, možda, saopćenje maršalu Titu o povlačenju iz Zadra, za sada, biti s njegove strane protumačeno kao znak slabosti, s obzirom na Julijsku krajinu.

Admiral Kaningem je izrazio mišljenje da bi povlačenje snaga trebalo da počne odmah i da bi maršala Tita trebalo obavijestiti o našim namjerama. Prvobitni sporazum u pogledu korištenja Zadra glasi da je cilj vazduhoplovne baze da se olakšaju naše zajedničke operacije protiv neprijatelja i da će vazduhoplovne snage i pomoćne jedinice biti povučene kada više ne budu potrebne za tu svrhu. Pošto su neprijateljstva u Evropi sada prestala, on ne može sagledati neki opravdan vojni razlog da se ne povuku naše snage.

¹⁵ Džon Kenon (John Cannon), komandant vazduhoplovnih snaga na Sredozemlju.

Međutim, on je predložio da se nikakav konačan datum završetka ne saopćava maršalu Titu, već ga samo obavijestiti da će taj zadatak zahtijevati nekoliko tjedana.

Maršal vazduhoplovstva Gerod smatra da treba obavijestiti maršala Tita o namjeri otpočinjanja povlačenja snaga iz Zadra. On računa da se jedno takvo saopćenje sada, u svjetlu situacije koja vlada u Julijskoj krajini, neće predstavljati kao izmjena stava, već samo kao želja da se ispuni naša uloga u svakom sporazumu koji mi sklapamo.

General-potpukovnik Kenon je, ukazujući na revidirana uputstva nedavno izdana vazduhoplovstvu na Balkanu, predložio da naređenja za povlačenje iz Zadra treba poslati savezničkim vazduhoplovnim snagama na Sredozemlju, koje će ih, ako bude potrebno, prenijeti vazduhoplovnim snagama na Balkanu.

Glavni komandant savezničkih snaga:

Dao je uputstva načelniku štaba:

- a) da se otpremi -koncept depeše maršalu Titu,¹⁷ koja cirkulira pod oznakom JPS studija br. P/288 (konačno) poslije dopune kako je predložio komandant mornaričkih snaga na Sredozemlju u dijelu označenom gore sa »x«;
- b) da se pošalje depeša, kao prilog uz JPS studija br. P/288 (konačno), kojom se naređuje da se zatvori baza u Zadru, poslije dopune da se usagłasi sa gledištima komandanta vazduhoplovstva na Sredozemlju, u dije'lu označenom gore sa »3'«.

¹⁸

Sekretar
J. G. Svitmen, potpukovnik

Dostavljeno: . . .¹⁹

" Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen na znanje.

TOP SECRET

OBSTINATE (SECRET) No.
Also see declassification rate
Pr. Reg. 2714 F. 2
FO K 3

9071
174

ALLIED FORCE HEADQUARTERS
Supreme Allied Commander's Secretariat

X 163

SAC (S) (L) RGN Westing
10th May, 1955

TOP SECRET
COPY NO 31

SECRET
SECRET

MINUTES OF A MEETING OF THE SUPREME ALLIED COMMANDER'S
COMMITTEE (POLITICAL) HELD IN THE 2-3 WAR ROOM AT 1000
HOURS ON THURSDAY 10TH MAY 1955

AGENDA

- Field Marshal the Hon. Sir Harold M. G. Alexander,
Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- General Joseph L. McNamary,
Deputy Supreme Allied Commander, Mediterranean Theatre
- Major General Sir John H. D. Cunningham,
Commander-in-Chief, 1st AFMFA
- Major General John H. G. G. G. G.,
Air Commander-in-Chief, Mediterranean Allied Air Forces
- Vice Admiral W. A. G. G. G.,
Commander, U.S. Naval Forces, North West African Waters
- Air Marshal Sir A. G. G. G.,
Deputy Air Commander-in-Chief, Mediterranean Allied Air Forces
- Major General Lyman L. Lemnitzer,
Deputy Chief of Staff to Supreme Allied Commander
- Major General D. H. G. G.,
Chief Administrative Officer, AFMFA
- Honourable Alexander G. G.,
U.S. Political Officer
- Honourable G. G. G.,
British Representative
- Major General G. G. G.,
Deputy Commander, 1st AFMFA
- Major G. G. G.,
Assistant Chief of Staff, G-2, AFMFA
- Brigadier General G. G. G.,
Assistant Chief of Staff, G-3, AFMFA

CLASSIFIED TOP SECRET
BY AUTHORITY OF SAC

TOP SECRET

TOP SECRET

U. S. Reg. 332 R. 1
-6 K. 3

176

... to ... and ... control of ... for the ...
... in the ... area, though British forces had ...
... the ... from ...
... the ... would not ...
... the ... proposed by the ...
... the ... of ...

... that the Japanese ...
... military ...
... the ...
... the ...
... the ...

... the ...
... the ...
... the ...
... the ...

... the ...
... the ...
... the ...

... the ...
... the ...
... the ...

... the ...
... the ...
... the ...

... the ...
... the ...
... the ...

... the ...
... the ...
... the ...

TOP SECRET

TOP SECRET

47
Br. Reg. 24/5 F. 1
K. 1

170

The first part of the document is a general introduction to the subject of the document, which is the possibility of a... (The text is very faint and difficult to read.)

THE SECOND PART OF THE DOCUMENT

The second part of the document is a detailed analysis of the... (The text is very faint and difficult to read.)

(1) The first part of the second part of the document is a... (The text is very faint and difficult to read.)

(2) The second part of the second part of the document is a... (The text is very faint and difficult to read.)

(3) The third part of the second part of the document is a... (The text is very faint and difficult to read.)

THE THIRD PART OF THE DOCUMENT

(1) The first part of the third part of the document is a... (The text is very faint and difficult to read.)

(2) The second part of the third part of the document is a... (The text is very faint and difficult to read.)

(3) The third part of the third part of the document is a... (The text is very faint and difficult to read.)

TOP SECRET

BR. 25

IZVJEŠTAJ FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA OD
10. MAJA 1945. KOMBINIRANOM ODBORU NAČELNIKA GE-
NERALŠTABOVA I BRITANSKIM NAČELNICIMA GENE-
RALŠTABOVA O ZAVRŠNIM RAZGOVORIMA GENERAL-
POTPUKONIKA W. D. MORGANA S MARŠALOM JOSIPOM
BROZOM TITOM I NJEGOVI PRIJEDLOZIMA ZA RJEŠE-
NJE KRIZE U JULIJSKOT KRAJINI 5 O DIŠLOKACIJI SA-
VEZNIČKIH SNAGA U GORICI, TRŽIČU I TRSTU¹

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA

SAOPĆENJE

ZA KOMBINIRANI ODBOR NAČELNIKA GENERALŠTABOVA
ZA BRITANSKE NAČELNIKE GENERALŠTABOVA

NA ZNANJE: VRHOVNOJ KOMANDI SAVEZNIČKIH SNAGA
U EVROPI

15. GRUPI ARMIIJA, LIČNO GENERALU KLARKU

Predmet br. FX 73428
Potpisao: Aleksander

Ovo je NAF 957.

A. Za vašu informaciju, moj načelnik štaba se sada vratio iz Beograda i saopćio mi o svom zadnjem sastanku sa maršalom Titom. Slijedeći tekst je kratak sadržaj prijedloga koje je maršal Tito dao kao alternativu na nacrt sporazuma koji je u moje ime podnio general Morgan (vidjeti NAF 948 tačku 3):²

»1. Maršal Tito je rekao da mu je žao što ne može prihvatiti prijedloge feldmaršala Aleksandera.³ Razlog za to je što su njegove trupe oslobodile teritorij koji je slovenski, i on smatra da one imaju pravo da ga zauzmu, kao saveznička vojska, zbog svojih žrtava i doprinosa savezničkoj stvari. Dalje je napomenuo da će na mirovnoj konferenciji tražiti teritorij zapadno od Soče.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 56/2, W. O. k. 8.

² Vidi dok. br. 18.

³ Vidi dok. br. 22 i 23,

S obzirom na ovo, on je istakao da je ta stvar sada poprimila prvenstveno politički značaj.

2. On je ponudio feldmaršalu Aleksanderu puno korištenje luke Trst i komunikacija koje je on tražio, i smatra da će se time izići u susret svim razumnim vojnim potrebama.

3. On je predložio da u Trstu treba da postoji zajednička komisija koja bi sa jugoslavenskim civilnim i vojnim vlastima koordinirala sve vojne stvari u Trstu i duž svih komunikacija. Ta zajednička komisija bi bila nadređena civilnim i vojnim vlastima u stvarima koje su od vojnog interesa.

4. Civilnu vlast bi sprovodili narodnooslobodilački odbori koji su ranije formirani i sada funkcioniraju.

5. Ljudstvo savezničke vojske bi imalo eksteritorijalna prava pod svojom vlastitom komandom.

6. Talijanska lira će biti zasada novac u opticaju.

7. Ljudstvo savezničkih snaga imalo bi punu slobodu da koristi Trst kao bazu, uključujući lučke uređaje i željeznice za koje smatra da su neophodni. Radna snaga i administrativno osoblje bili bi obezbijeđeni prema potrebi.

8. Jedan oficir savezničke mornarice odgovoran komandantu na Sredozemlju upravljao bi lukom Trst. U radu bi mu pomagao jedan lučki komitet u kome bi bilo i jugoslavenskih predstavnika. Pomorske snage pod upravom komandanta na Sredozemlju koristile bi luku u Puli i sidrišta između Pule i Trsta.

9. Saveznicima bi se dozvolilo da drže i koriste bilo koji aerodrom u Trstu ili duž komunikacijskih linija. Takvi aerodromi bili bi pod zajedničkom kontrolom.

10. Savezničke snage neophodne za opsluživanje i garnizone bile bi stacionirane u Trstu i duž saobraćajnica.«

B. Moj načelnik štaba je izjavio da se ti prijedlozi u osnovi razlikuju od nacрта sporazuma koji sam ja predložio. On je rekao maršalu Titu da ćemo mi morati referirati o toj stvari i da ću ja, zacijelo, morati o tome obavijestiti vlade Sjedinjenih Američkih Država i Britanije.

C. Na osnovi svoje posjete, moj načelnik štaba je donio slijedeće zaključke, sa kojima se ja slažem-

»1. Maršal Tito neće popustiti u pitanju suvereniteta na tom području.

2. Maršal Tito smatra da je njegov plan praktičan i da će dati sve od sebe da i funkcionira.

3. Vojni razgovori nas ne bi nikud dalje odveli. Sada tu stvar treba da preuzmu savezničke vlade.⁴ Ukoliko savezničke vlade namjeravaju da odbace prijedloge maršala Tita, one svakako treba da budu spremne da upotrijebe silu, sa svim posljedicama.«

D. S obzirom na naprijed navedeno, poslao sam slijedeću poruku maršalu Titu:

»General Morgan mi je referirao. Pošto tačka 1 Vaših protuprijedloga pokreće političko pitanje, moram sada izvijestiti o cijelom pitanju britansku i američku vladu. U međuvremenu, namjeravam koristiti luku Trst za snabdijevanje svojih snaga u sjeveroistočnoj Italiji i Austriji. Nadam se da ćete Vi poduzeti korake da ne dođe do nekih neželjenih incidenata.«

E. Uskoro ćete primiti moju vojnu ocjenu situacije⁵ na uvid radi daljnjih direktiva. U međuvremenu, moje snage će ostati raspoređene u području Gorica — Trst na slijedeći način: navodi se u dvjema kolonama: 1. *formacija*; 2. *lokacija*.

(1)	(2)
Štab XIII korpusa	Tržič
2. novozelandska divizija	Trst i severozapadno područje od njega.
56. britanska divizija	Područje Tržiča sa jednim bataljonom straže u Trstu.
91. divizija (SAD)	Područje Gorice sa jednim bataljonom u Trstu.
43. indijska peš. motorizovana brigada	Na Soči, zapadno od Tržiča.

Ovjerava: major R. T. Henli [Henley]

Dostavljeno: . . .⁶

10. maj 1945, u 20.50 sati. Predmet br. Fx 73428.

⁴ Budući da se vojnim pregovorima nije postigao spor/um, vlade Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država, odbacivši pravedne jugoslavenske zahtjeve, tokom maja vrše sistematski vojni i politički pritisak na Jugoslaviju. U to vrijeme razmijenjeno je više nota između vlada Jugoslavije, Velike Britanije i SAD radi rješenja tog problema, ali nisu postignuti zadovoljavajući rezultati: Jugoslavenska vlada, u nastojanju da izbjegne svaki mogući povod za eventualne sukobe, prihvatila je savezničke uslove i 9. juna 1945. potpisala sporazum o uspostavljanju privremene Savezničke vojne uprave u Julijskoj krajini. Opširnije o tome vidi dok. br. 34.

⁵ Vidi dok. br. 26.

⁶ Izostavljeni nazivi ustanova i komandi kojima je izveštaj dostavljen.

Reference

PUBLIC RECORD OFFICE

W.O. 204/5912

X/ 8914

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

TOP SECRET
AFHQ MESSAGE CENTER
OUTGOING MESSAGE

LOG PLANS
FILE
DATE
A.C.
D.A.
D.A.S.
SECRET

FOR ACTION: ARMY FOR COMBINED CHIEFS OF STAFF
 ARMY FOR COMBINED CHIEFS OF STAFF

FOR INFO : STAFF FORWARD
 JOINT ARMY GROUP PERSONAL FOR GENERAL CLARK

FOR NO : FX 7428

ORIGIN : ALGERIA CITE: PARS6

This is JAN 957.

1. For your information, my Chief of Staff has been returned from BRISBANE and has reported to me on his final meeting with General THRO. The following is a summary of proposals which General THRO made as an alternative to the draft agreement submitted by General KURITA on my behalf (see RIA 956 para 3):

1. General THRO said he was sorry he could not accept Field Marshal ALLEXANDER's proposals. His reason for this was that his troops had liberated territory which is strategic, he considered that they had a right to occupy it as an Allied force in reward of their services and sacrifices in the Allied cause. He further mentioned that at the Peace Conference he would claim territory to the west of the ISM20.

In view of this he pointed out that the proposals should be taken on a predominantly political significance.

2. He offered to Field Marshal ALLEXANDER the use of the port of THRO and the communication lines required, and he considered that this should meet all reasonable military requirements.

3. He suggested that there should be a Joint Commission in THRO which would coordinate with the Japanese military authorities all military matters in THRO throughout the line of co-ordination. This Joint Commission would have overriding powers over the civil and military authorities in matters pertaining to military interests.

1001 111

TOP SECRET

COPY NO. 2

THE MAKING OF AN EXACT COPY OF THIS MESSAGE IS FORBIDDEN

5612 2
W.O. 8

PUBLIC RECORD OFFICE
Reference: W.O. 204/5912 x/1 8919
COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

- "4. Civil Government would be carried out by National Liberation organizations which had been set up previously and were now functioning.
 - "5. Allied personnel would have extra territorial rights under their own Commanders.
 - "6. Italian metropolitan life would be the arbiter for the time being.
 - "7. Allied personnel would have full liberty to operate TRIESTE as a base, including shore facilities and railways as they deemed necessary. Local labour and employees would be provided as required.
 - "8. An Allied Naval Officer, responsible to Commander-in-Chief Mediterranean, would be in charge of the port of TRIESTE. He would be assisted by a Port Committee, on which there would be Yugoslav representatives. Naval forces under Commander-in-Chief Mediterranean would have use of the harbour at POLA and anchorages between POLA and TRIESTE.
 - "9. The Allies would be at liberty to operate any airfield at TRIESTE or along the lines of communication. Such airfields would be under joint control.
 - "10. Allied forces necessary for service and garrison purposes would be stationed in TRIESTE and on the lines of communication.
- B. My Chief of Staff pointed out that these proposals differed fundamentally from the draft agreement which I had put forward. He told Marshal TITO that he would refer the matter to me and that I would in turn almost certainly have to refer it to the UNITED STATES and British Governments.
- C. As a result of his visit, my Chief of Staff has reached the following conclusions, with which I agree:
- "1. Marshal TITO will not give way on the issue of sovereignty in the area.
 - "2. Marshal TITO considers that his plan is a workable one and would do his best to make it work.
 - "3. Military conversations will get us no further.

BR. 26

ZAPISNIK SA SJEDNICE ZAJEDNIČKOG ODBORA ZA PLANIRANJE GLAVNE KOMANDE SAVEZNIČKIH SNAGA ODRŽANE 10. MAJA 1945, RADI PROCJENE SITUACIJE I POTREBNIH SNAGA ZA POTPUNU OKUPACIJU JULIJSKE KRAJINE¹

MJPS (45) 59. sjednica

STROGO POVJERLJIVO

GLAVNA KOMANDA SAVEZNIČKIH SNAGA
ZAJEDNIČKI ODBOR ZA PLANIRANJE NA SREDOZEMLJU

11. maj 1945.

ZAPISNIK SA SJEDNICE ODRŽANE U KAZERT)
u 14.30 sati, 10. maja 1945.

Prisutni

Situacija u Julijskoj krajini

1. Predsjednik³ je objasnio da je sjednica hitno sazvana da bi se pripremio nacrt procjene situacije za glavnog komandanta savezničkih snaga, koji on treba da pošalje Kombiniranom odboru načelnika generalštabova o situaciji u Julijskoj krajini.⁴ Postignuta je suglasnost da postoji širok izbor: upotrijebiti silu ili je ne upotrijebiti. Ako se sila ne upotrijebi, postoje dva rješenja koja se mogu usvojiti:

- a) da se postigne formalan sporazum na bazi rješenja koje je naveo Tito, što podrazumijeva zajedničku upravu;

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 57/2, W. O. k. 8.

² Imena prisutnih na sjednici izostavljena.

³ Predsjednik zajedničkog odbora za planiranje bio je brigadii J. G. Nikolson (Nicholson).

⁴ Vidi dok. br. 25, napomenu 5.

b) da se nastavi kao i do sada.

Ako se usvoji prvo rješenje, to bi značilo popustiti, ali, s druge strane, smatra se da bi Tito učinio sve što je u njegovoj moći da izvrši svoj dio pogodbe. Nasuprot tome, postoji opasnost od sve većih nemira u Italiji kada za takav sporazum sazna talijanska javnost. U svakom slučaju, bilo bi neophodno uspostaviti još jednu pomorsku luku, a Trst bi se koristio samo kao glavna baza. Mornarica ima poteškoća u vezi sa otvaranjem i korištenjem luka Venecija i Trst jer nema dovoljno sredstava za obje luke. Budući da je dio opreme već angažiran na otvaranju tršćanske luke, došlo bi do šestonedelnog odlaganja otvaranja luke u Veneciji.

2. Na sastanku se zatim razgovaralo o poziciji, ukoliko bi se riješilo da se upotrijebi sila. Mišljenje je bilo da ta situacija potpuno zavisi od stava Rusa. Ukoliko bi Rusi podržali Tita, bilo bi skoro nemoguće procijeniti kakve su snage potrebne. Ruska pomoć bi se mogla kretati od dobrovoljačkih formacija samo u spornom području, kao u španjolskom ratu, do otvorene objave rata. U svakom slučaju, bile bi potrebne veće snage od onih koje se nalaze na tom području. Ukoliko bismo željeli da sprovedemo našu politiku u Julijskoj krajini, bilo bi neophodno da je cijelu zauzmemo, a da bismo osigurali da ostane prijateljska, najvjerojatnije bismo morali do neke prodrijeti u Jugoslaviju.

3. Prva (»I«) procjena pokazuje da se jugoslavenska vojska sastoji od oko 46 divizija, koje će, zahvaljujući kapitulaciji Nijemaca, biti dobro opremljene i naoružane zaplijenjenim naoružanjem. Prema tome, po svemu izgleda da bi bar pet divizija bilo potrebno da se zauzme i održi Julijska krajina a još tri da se obezbijedi austrijska granica. Ovim snagama bila bi potrebna podrška vazduhoplovnih snaga ravnih pustinjaških vazduhoplovnih jedinicama kakve se sada formiraju. Sve ove snage su, pored tri divizije, predviđene za zauzimanje Austrije. Osim toga, procjena se zasnivala na pretpostavci da bi ove jedinice bile spremne da se srčano bore. S obzirom na propagandu kojom su Jugoslaveni isticali kao naš saveznik, i stava koji su zauzele britanske trupe u Grčkoj, smatra se da tako nešto nije uopće realno očekivati.

4. Na sastanku se onda razgovaralo o raspoloživim snagama, i od strane armije se jasno istaklo da nije uopće poželjno koristiti talijanske i poljske trupe,⁵ a da su jedine raspoložive snage ostale četiri američke divizije, jedna britanska, jedna novozelandska, jedna južnoafrička i jedna bra-

⁵ Vidi dok. br. 9, napomenu 14.

zilska divizija. Međutim, postojale su i dvije indijske divizije koje se koncentriraju s ciljem da napuste ovo područje i odu za Daleki istok. Dozvola bi, naravno, morala da se dobije od dotičnih vlada prije nego što se upotrijebe neke od ovih trupa. U pogledu pomorskih snaga, izvjesne priobalne snage predviđene za rasformiranje trebat će zadržati. Što se tiče vazduhoplovnih snaga, naglašeno je da se većina eskadrila nalazi ili pred premještajem ili pred povlačenjem iz sastava.

5. Sastanak je završen mišljenjem da se sa čisto vojne tačke gledišta zahtjevi mogu ostvariti bez upotrebe sile i da od dva rješenja predviđena u tački 1, pod *a* i *b*, jedino zadovoljava ono koje predviđa pismeni sporazum s Titom. U skladu s tim, odlučeno je da se sastavi jedan prijedlog procjene u vidu depeše za Kombinirani odbor načelnika generalštabova.

J. B. Trimer [Trimmer], major
sekretar

Dostavljeno: . . .⁶

⁶ Izostavljeni nazivi komandi i ustanova kojima je dokument dostavljen.

PUBLIC RECORD OFFICE

W.O. 204/5912 8719

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

WJFG (45) 50th Meeting

ALLIED FORCE HEADQUARTERS
Mediterranean Joint Planning Staff

11 May 1945

MINUTES OF A MEETING HELD AT CASERTA
at 1430 hours, 10 May 1945

<p style="text-align: center;"><u>PRESENT</u></p> <p>Tripartite Nicholson Gp. Capt. Pakenham Col. Lise Wing Cmdr. Le Grand Lt. Cmdr. Wyde Lt. Col. Alston Lt. Col. Seally Lt. Col. Boyd</p> <p style="text-align: center;"><u>IN ATTENDANCE</u></p> <p>Tripartite Yates Lt. Col. Cooper Mr. Orrin Mr. Broad</p> <p style="text-align: center;"><u>SECRETARY</u></p> <p>Major Trimmer</p>	<p style="text-align: center;"><u>LOG PLANS</u></p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>0-3 Plans</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>MAAF Plans</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>LoF Plans</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>MAAF Plans</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>SO 2 Plans</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>MAAF Plans</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>G-3</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>G-4 Plans</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>G-3 Ops</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>Nav & In</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>US Polad</td><td>PLANS</td></tr> <tr><td>Tr Res Min</td><td>PLANS</td></tr> </table>	0-3 Plans	PLANS	MAAF Plans	PLANS	LoF Plans	PLANS	MAAF Plans	PLANS	SO 2 Plans	PLANS	MAAF Plans	PLANS	G-3	PLANS	G-4 Plans	PLANS	G-3 Ops	PLANS	Nav & In	PLANS	US Polad	PLANS	Tr Res Min	PLANS
0-3 Plans	PLANS																								
MAAF Plans	PLANS																								
LoF Plans	PLANS																								
MAAF Plans	PLANS																								
SO 2 Plans	PLANS																								
MAAF Plans	PLANS																								
G-3	PLANS																								
G-4 Plans	PLANS																								
G-3 Ops	PLANS																								
Nav & In	PLANS																								
US Polad	PLANS																								
Tr Res Min	PLANS																								

SITUATION IN TRIESTE GULF

- The Chairman explained that the meeting had been called urgently in order to prepare a draft appreciation for SACLES which was to be sent by him to the Combined Chiefs of Staff on the TRIESTE GULF situation. It was agreed that there was a broad choice either of using force or not using force. If force was not used, there were two courses which might be followed.
 - To enter into a formal agreement on the lines put forward by Tito which entailed joint Government.
 - To carry on as we are doing now.

If the first course was adopted, it would mean climbing down but on the other hand it was felt that Tito would do everything in his power to carry out his side of the bargain. As against this, there would be a risk of increased unrest in ITALY when the agreement became known to the Italian public. In either case it would be necessary to establish another seaport and TRIESTE would be used as a seahed only. There were naval difficulties in opening and operating VENICE and TRIESTE as resources were not sufficient for both. As some of these resources had already been committed in opening TRIESTE, there would be a delay of up to six weeks in opening VENICE.
- The meeting then discussed the position if it was decided to use force. It was felt that this situation entirely depended upon the Russian attitude. If the Russians supported Tito, it would be almost impossible to estimate what forces were required. Russian assistance might vary from volunteer formations in the disputed area only, as in the Spanish war, to an open declaration of war. In any case more forces would be required than were available in this theater. If we were to carry out our policy with regard to TRIESTE GULF, it would be necessary to close the whole of Italy in order to insure that it remained friendly, we might well have to penetrate the distance into JUGOSLAVIA.

B. I. 57/2 2
WO 8

Reference-

PUBLIC RECORD OFFICE

W O 204/5912

X/ 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

MJPS (46) 59th Meeting

TOP SECRET

3. The "I" appreciation was that the Yugoslav Army consisted of approximately 46 divisions who, as a result of the German surrenders, would be well equipped and armed from captured material. It, therefore, appeared likely that at least 5 divisions would be required to seize and hold VERESSIA CIVILIA and a further 3 to secure the Austrian border. These forces would require backing from an air force equivalent to the Desert Air Force as at present constituted. All these forces were in addition to the 3 divisions earmarked for the occupation of AUSTRIA. Furthermore, the estimate was based on the assumption that the troops employed would be prepared to fight wholeheartedly. In view of the propaganda put in to build up the Yugoslavs as an Ally, and the attitude shown by British troops over GREECE, it was felt that this was very unlikely.
4. The meeting then discussed the forces that were available, and on the army side it was felt it was clearly undesirable to use Italian or Polish troops and that the only other forces available were 4 US divisions, 1 British, 1 New Zealand, 1 South African, and 1 Brazilian division. There were, however, 2 Indian divisions which are concentrating with a view to leaving the theatre for the FAR EAST. Permission would, of course, have to be obtained from the respective governments before any of these troops were used. As regards naval forces, certain coastal forces which were to be disbanded, would have to be kept in being. On the air side it was pointed out that most squadrons were due either for redeployment or rolling up.
5. The meeting concluded that from a purely military point of view, the requirements could be secured without the use of force and that of the two courses suggested in sub-para a and b of para 1, the one providing for a written agreement with TITO was the only satisfactory one. Accordingly it was decided to draft an appreciation in the form of a signal to the Combined Chiefs of Staff.

J. S. MINGER
J. S. MINGER
Major
Secretary

DISTRIBUTION

List C plus
G-3 Ops
US Poland
Mr Rosmin

BR. 27

ZAPISNIK SA SJEDNICE ZAJEDNIČKOG ODBORA ZA PLANIRANJE GLAVNE KOMANDE SAVEZNIČKIH SNAGA, ODRŽANE 13. MAJA 1945, O PROCJENI SITUACIJE ZBOG ZAOŠTRAVANJA ODNOSA S JUGOSLAVIJOM, O POVLAČENJU SAVEZNIČKIH SNAGA IZ ZADRA I VISA I EVIDENCIJI OSOBLJA ZAPOSLENOG U SAVEZNIČKIM USTANOVAMA¹

MJPS (45) 61. sjednica

STROGO POVJERLJIVO

**GLAVNA KOMANDA SAVEZNIČKIH SNAGA
ZAJEDNIČKI ODBOR ZA PLANIRANJE NA SREDOZEMLJU**

ZAPISNIK SA SJEDNICE ODRŽANE U KAZERTI

u 14.30 sati, 13. maja 1945.

Prisutni

Sekretar, major Trimer

Odnosi sa Jugoslavijom

1. Predsjednik³ je objasnio da je predsjednik vlade primio depešu od predsjednika Trumana,⁴ ističući da će radi principa, možda, biti potrebno poduzeti akciju protiv Tita u Julijskoj krajini da bi ga se spriječilo da dobije ono što želi upotrebom sile. Pročitao je neke kratke napomene sa sastanka koji je tog jutra održao načelnik štaba⁵ i rekao da je zajednički odbor za planiranje dobio zadatak da ispita situaciju i da, kao rezultat toga, pripremi nacrt direktive za komandanta 15. grupe armija i ostale komandante i da sastavi depešu za Kombinirani odbor načelnika generalštabova, navodeći koje kopnene, pomorske i vazduhoplovne snage mo-

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 58/2, W. 0. k. 8.

² Imena prisutnih sjednici izostavljena.

³ Vidi dok. br. 26, napomenu 3.

⁴ Riječ je o depeši predsjednika Sjedinjenih Američkih Država Hari Trumana upućenoj Vinstonu čerčilu (vidi dok. br. 10, depešu [br. 4]).

⁵ General-potpukovnik W. D. Morgan

- raju da se zadrže u toj zemlji zbog mogućih neprijateljstava.
2. Na sastanku se zatim govorilo o pojedinostima te direktive i bilo je odlučeno da bi prvi zadatak komandanta kopnenih snaga bio da obezbijedi luku Trst i komunikacije na sjever i u Austriju, koristeći, silu neophodnu za izbacivanje jugoslavenskih jedinica. Osim toga, komandant kopnenih snaga će trebati da uspostavi Savezničku vojnu upravu na tom području a, također, i u Austriji.
 3. Dogovoreno je da će zadatak pomorskih snaga biti da pomažu kopnenim snagama u izvršavanju svojih operacija i da će otvaranje luke Venecija imati prednosti nad otvaranjem luke Trst.
 4. Zadatak vazduhoplovnih snaga u početku bit će da pružaju taktičku podršku 15. grupi armija i napadaju neprijateljske saobraćajnice. Neki članovi su jasno istakli da treba ograničiti bombardiranja gradova i drugih ciljeva unutar Jugoslavije, ali je dogovoreno da ne treba unositi u direktivu nikakva detaljna ograničenja, već da treba postaviti izvjesnu naredbu, izjavljujući da predstoji daljnja direktiva o ovom predmetu.
 5. Dogovoreno je i da će, možda, biti potrebno proširiti područje operacije da bi se obuhvatila čitava Julijska krajina i naročito luka Pula, ali takav isti prioritet treba dati i uspostavljanju vojne uprave u Austriji i zadatku čišćenja Trsta i saobraćajnica. Svaki drugi zadatak već određen komandantu 15. grupe armija bio bi manje važan.
 6. Na sastanku se zatim diskutovalo o raspoloživim sredstvima, a za mornaricu i vazduhoplovstvo je odlučeno da trebaju staviti na raspolaganje sve svoje raspoložive pomorske i vazdušne efektivne u tom području. Kopnene snage bi obuhvaćale sve jedinice 15. grupe armija, zatim 8. i 10. indijsku diviziju i dvije brigade padobranaca. Stavila bi se, međutim, zabrana na korištenje talijanskih trupa, bilo u Julijskoj krajini ili Austriji. Također, je odlučeno da se obavijesti komandant 15. grupe armija da će imati na raspolaganju sredstva za amfibijski desant za dvije brigade.
 7. Na sastanku se zatim diskutovalo o neophodnim obavještenjima koja treba poslati Kombiniranom odboru načelnika generalštabova i drugim upravama, i data su uputstva trima službama da pripreme spiskove za ujutro 14 [maja] koji će sadržati sve efektivne predviđene za pokret iz tog područja, a koje bi one željele zadržati.
 8. Zatim je vođena diskusija o snagama koje bi trebalo povući iz Jugoslavije u slučaju da otpočnu neprijateljstva.

Zadar: Mornarica je procijenila da bi za tri dana mogla da prikupi dovoljno snaga da evakuiše Zadar za 48 sati, tj. 18. maja, ukoliko se ovom zadatku da apsolutno prvenstvo. Konačna odluka o tome da li posljednja grupa Britanskog kraljevskog vazduhoplovstva treba da se povuče prije nego što izbiju neprijateljstva donijela bi se 17. maja. U međuvremenu, Operativnom odjeljenju su data uputstva da pošalje upozorenje snagama da budu spremne za pokret.

Vis: Dogovoreno je da savezničko vazduhoplovstvo na Sredozemlju i Operativno odjeljenje Komande saznaju od vazduhoplovstva za Balkan koje snage treba da se evakuišu sa Visa i da o tome kontaktiraju mornaricu.

UNRRA:⁶ Administrativnom odjeljenju je naloženo da prikupi sve detalje o UNRRA i vojnom osoblju na dužnostima u UNRRA.

37. vojna misija: Operativnom odjeljenju su data uputstva da razradi neophodne detalje u vezi s tim.

Ambasade: Zamjenik britanskog opunomoćenog ministra se složio da, zajedno sa američkim političkim savjetnikom, utvrdi ove cifre.

Misija THAYER:⁷ Org (B) je pristala da sazna od Org (A) o ljudstvu koje se nalazi u ovoj misiji.

Delegacija Britanskog kraljevskog vazduhoplovstva: Savezničko vazduhoplovstvo na Sredozemlju preuzelo je na sebe da pribavi sve ove pojedinosti.

Francuska misija: Dogovoreno je da bi trebalo izdejskovati odluku u vezi pitanja evakuacije Francuske misije iz Beograda.

Dogovoreno je da načelnik Operativnog odjeljenja poduzme sve potrebne mjere u vezi evakuacije naprijed navedenih mjesta kada se budu primila definitivna uputstva, a u međuvremenu da koordinira informacije primljene od raznih sekcija. Međutim, dogovoreno je da nijedna sekcija ne traži informacije iz izvora van ovog štaba bez dozvole operativne službe.

⁶ Kratica od United Nations Relief and Rehabilitation Administration, Uprava Ujedinjenih nacija za pomoć i obnovu.

⁷ U pitanju je američka vojna misija čiji je šef bio potpukovnik Tejer (vidi dok. br. 3, Prilog 4).

Gr. No. 118

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference: W.O. 204/5912 x/1. 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

WFS (45) 61st Meeting

ALLIED FORCE HEADQUARTERS
Mediterranean Joint Planning Staff

13 May 1945

MINUTES OF A MEETING HELD AT CASERTA
1620 Hours, 13 May 45

PRESENT

Brigadier Maclean Cpt. Capt. Foxenham Colonel Milne Lt. Col. H. E. Fyfe Lt. Colonel Beard Lt. Colonel Birch Lt. Colonel Boyd Wing Comdr. Le Grand Wing Comdr. Mowbray Lt. Colonel Alston Major Nichols	G-3 Plans MAF Plans IAF Plans SO 2 Plans G-2 G-6 Plans G-7 Plans MAF Plans MAF Admin Plans MAF Top Plans
--	--

IN ATTENDANCE

Brigadier Yates Colonel Jackson Colonel Roberts Lt. Colonel Cooper Lt. Colonel Williams Major Tompkins Mr. Russell	G-3 Ops G-5 G-6 G-4 Mov & Tr G-3 Org G-3 Org (3) Dr. Wehrin
--	---

SECRETARY

Major Trimmer G-3 Plans

RELATIONS WITH JUGOSLAVIA

1. The Chairman explained that a telegram had been received from President M. S. P. by the Prime Minister, pointing out that as a matter of principle it might be necessary to take action against TITO in VENETIA GIULIA in order to prevent his getting what he wants by force. He read some short notes of the meeting which had been held by the Chief of Staff that morning and said that the Joint Planning Staff had been instructed to examine the situation and as a result to prepare a draft directive to G-15 Army Group and other commanders concerned, and to draft telegrams to the Combined Chiefs of Staff listing Army, Naval and Air Force resources which must be provided in this country as a result of the possibility of hostilities.
2. The meeting then discussed the details of the directive and it was decided that the first task of the Commander of the Land Forces would be to secure the port of TRIESTE and the L of C northwards into AUSTRIA, using such force as was necessary to eject the JUGOSLAV forces. Furthermore, the Commander of the Land Forces would be required to establish a government in this area and also in AUSTRIA.
3. It was agreed that the task of the Naval Forces would be to assist the Land Forces in carrying out their operations and that the opening of VENICE would be a priority over the opening of TRIESTE.

- 1 -

/os/

PUBLIC RECORD OFFICE

Reference:-

W.O. 204/5912

X/1.8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

WOPS (45) 61st Meeting

TOP SECRET

Doc No. 5/E-2
W.O. N. 8

4. The task of the Air Force initially would be to provide tactical support for 15 Army Group and interdiction of the enemy's lines of communications. Certain members felt very strongly that limitation should be placed on the bombing of cities and other objectives inside JUGOSLAVIA but it was agreed that no detailed limitations could be imposed in the directive but that a proviso should be included stating that a further directive on this subject would be issued.
5. It was also agreed that it might be necessary to extend the area of operations to include the whole of VENETIA GIULIA and in particular the port of POLA but that equal priority must be given to the establishment of ANZ in AUSTRIA and the task of clearing TRIESTE and the lines of communication. Any other tasks already imposed on CG 15 Army Group would be a second priority.
6. The meeting then discussed the resources available and on the Naval and Air side it was decided that the full naval and air resources in the theatre should be made available. Land Forces would include all the forces under command of 15 Army Group, and the 5 and 10 Indian Divisions and 2 Para Brigade in addition. A prohibition, however, would be placed on the use of Italian Gruppi in either VENETIA GIULIA or AUSTRIA. It was also decided to inform CG 15 Army Group that an amphibious lift for two brigades would be available.
7. The meeting then went on to discuss the necessary signals to be sent to the Combined Chiefs of Staff and other authorities and the three services were instructed to prepare lists to be ready by the morning of the 10th, detailing any resources scheduled for movement out of the theatre which they wished to retain.
8. A discussion was then held on the forces which would have to be withdrawn from JUGOSLAVIA in the event of hostilities commencing.

ADMIRAL: The Navy estimated that in three days time it would be possible to make sufficient forces available to evacuate ZADAR within 48 hours, i.e. the 16th of May. If this task was given absolute priority. A final decision as to whether the last RAF party was to come out before hostilities commenced would have to be given on the 17th of May. In the meantime, Org (C) were instructed to send a warning note to the forces to be ready to move.

VIS: It was agreed that MAF and Org (D) would ascertain from DAF what forces required to be evacuated from VIS and approach the Navy.

UNRELA: G-5 arranged to obtain full details of UNRELA and military personnel engaged on UNRELA duties.

ST. HELENA MISSION: Org (D) were instructed to prepare the necessary details concerning this.

RECLASSIFIED: Reamin agreed in conjunction with CG Point to ascertain these figures.

THAYER MISSION: Org (D) agreed to ascertain from Org (A) the personnel concerned on this mission.

R.A.F. OPERATIONS: MAF undertook to supply these details.

FRENCH MISSION: It was agreed that a ruling would have to be obtained concerning the question of the evacuation of the French Mission from BELGRADE.

It was agreed that G-3 Ops would take any necessary action concerning the evacuation of the above listed places as and when definite instructions were received. In the meantime would coordinate the information received from the various sections. It was, however, agreed that information would not be sought by any section from sources outside of this headquarters without G-3 Ops' permission.

BR. 28

**NAREĐENJE FELDMARŠALA HAROLDA ALEKSANDERA
POTČINJENIM STARJEŠINAMA DA, ZBOG ZAOŠTRENE
SITUACIJE U JULIJSKOJ KRAJINI, IZRADE PLANOVE ZA
HAPŠENJE I INTERNACIJU SVIH JUGOSLAVENA U ITA-
LIJI¹**

STROGO POVJERLJIVO

CENTAR ZA INFORMACIJE GLAVNE KOMANDE
SAVEZNIČKIH SNAGA
SAOPĆENJE

HITNO!

LIČNO ZA GENERALA HAJDEMANA [HEYDEMMA];
ZA GENERALA KLAUSA [CLOWES];
ZA GENERALA OKSA [OXX];
ZA GENERALA BRAUNA [BROWN];
ZA ADMIRALA MORGANA;
ZA BRIGADIRA PRICARDA [PRICHARD].

Izvještaj br. FX 78526

Potpisao: Glavni komandant savezničkih snaga na Sredozemlju
[Aleksander]

Ovu depešu dati na uvid samo minimalnom broju ofi-
cira koji treba da znaju njenu sadržinu.

1. Moguće je da postojeća situacija u sjeveroistočnoj
Italiji dovede do neprijateljstva s Titovim snagama. Zato je
potrebno izraditi planove za internaciju svih Jugoslavena
ako do toga dođe.

2. Do daljnjeg obavještenja vrlo je važno da se odnosi
sa Jugoslavenima u Italiji održavaju kao i do sada. Ni na
koji način ne smije se Jugoslavenima dati naslutiti o akciji
koja se planira.

3. Ukoliko dođe do sukoba i prema šifriranim uput-
stvima od ovog štaba, pohapsit ćete sve Jugoslavena na vašem
području. Pojednosti o Jugoslavenima u Italiji koji su sim-

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 31/3,
W. O. k. 8. Dokument nema datuma, ali se na osnovu razvoja situacije
ustanovilo da je naređenje poslato u drugoj polovini maja 1945.

patizeri Tita dostavit će se posebno. Uhapšeno ljudstvo će biti otpremljeno pod pratnjom u 3. oblast.

4. Za 3. oblast. Formirat ćete jedan zarobljenički logor koji će se koristiti samo za Jugoslavena. Po prijemu šifre spomenute u tački 6 ovog naređenja, naznačite adresu mjesta gdje treba poslati osoblje za rad u logorima. Dve padobranske brigade će vam biti stavljene na raspolaganje za vršenje dužnosti u vezi sa hapšenjem Jugoslavena.

5. Komandant na Sredozemlju će izdati posebna uputstva u vezi sa svim jugoslavenskim trgovačkim i ratnim brodovljem. **

6. Šifra za izvršenje akcije spomenute u tački 3 bit će data u mojoj slijedećoj depeši.

PUBLIC RECORD OFFICE

W O 204/5912 8/1 8919

COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

TOP SECRET
AFHQ MESSAGE CENTER
OUTGOING MESSAGE

TOP SECRET URGENT

TO FOR ACTION : MACTOR PERSONAL FOR GEN HETTERMAN;
 DIRECTOR PERSONAL FOR GEN CLARKE;
 P-3 PERSONAL FOR GEN BKK;
 RMAC PERSONAL FOR GEN BRONF;
 POWALY PERSONAL FOR REAR ADMIRAL HOSKIN;
 WVO PARA DIR PERSONAL FOR BRIG FRIEDLAND

INFORMATION : MACHIS; REAR MACHIS

REF NO: PX 78586

SIGNED: SACRED CITE: PRCOT

RECEIVED	
DATE	11/11/45
TIME	11:00
BY	11
INITIALS	
REMARKS	

Information in this cable will be restricted to minimum essential officers.

1. Possible that present situation in NE ITALY may lead to hostilities with AXIS forces. Necessary therefore to make plans to intern all Jugoslavs should this occur.
2. Until further notice vitally important that relations with Jugoslavs in ITALY continue as at present. In no circumstances will Jugoslavs be given any hint of action now being planned.
3. Should hostilities take place and on instructions by code word from this HQ you will arrest all Jugoslavs in your area. Details of Jugoslav supporters of TIPO in ITALY will be forwarded separately. Arrested personnel will be dispatched under escort to 3. District.
4. For 3. District. You will arrange for one PW camp to be used solely for Jugoslavs. On receipt of codeword mentioned in para 3 request you notify action addressee to which camp personnel will have to be sent. 2 para Hds will be at your disposal for duties in connection with arrest of Jugoslavs.
5. CTRC MED will issue separate instructions regarding all Jugoslav Merchant and Naval shipping.
6. Code word to implement action mentioned in para 3 above is given in my immediately following signal.

MC OUT 6362 -1-

TOP SECRET COPY NO. 23

THE MAKING OF AN EXACT COPY OF THIS MESSAGE IS FORBIDDEN

BR. 29

**MOTA VLADE DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLA
VIJE OD 17. MAJA 1945. VLADI VELIKE BRITANIJE NA
NOTU OD 15. MAJA RADI PRAVEDNOG RJEŠENJA PRO-
BLEMA UPRAVLJANJA U JULIJSKOJ KRAJINI¹**

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS

Belgrade, 17th May, 1945.

Br. 1009

Your excellency,

With reference to your letter of May 15th, 1945, 17.00 hours, will you kindly transmit to His Britannic Majesty's Government the following attitude of the Yugoslav Government:

The Yugoslav Government has not up today in any case expressed their opinion or demonstrated by deeds their wish to settle militarily the question of »Venezia Giulia« and Trieste. Our Government fully agree that the problems of the territories on which Yugoslavia has her claims will be finally solved by the general peace settlement.

Yugoslavia is the only country in Europe which from the very beginning of the aggression on our peoples until the end of this war has been the most faithful Ally of the United Nations in their struggle against the common enemies. In this struggle Yugoslavia suffered, in proportion to the number of her population and material possibilities, the greatest losses of all European Nations. The National Liberation Movement, the Partisans, and the present Yugoslav Army had to the end of this war more than 300.000 in dead, and about 200.000 heavy casualties out of which a great many will be invalids for life. These were the losses only on the field, fighting for the common Allied cause, while the losses caused by fascist terror over the peaceful population of Yugoslavia amount to about 1.300.000 people. Most of the towns and villages in Yugoslavia have been completely destroyed, a well known fact all over the world. This is the contribution of Yugoslavia as faithful Ally gave for the common Allied cause in the struggle against the German, Italian and other aggressors. Accordingly, the Yugoslav Government consider that Yugoslavia would be done a tremendous injustice if she would not be acknowledged all the Allied rights as a belligerent country on the side of the United Nations.

Trieste and »Venezia Giulia« were occupied by the forces of Democratic Federative Yugoslavia in fierce fighting against the German occupators and their Allies Italian Fascists. During the battles

¹ Kopija dokumenta (pisanog na mašini) u Arhivu Saveznog sekretarijata za vanjske poslove, dalje: ASSVP, reg. br. 1009 za 1945. Nota vladi Sjedinjenih Američkih Država je istog sadržaja uručena pod br. 1010, dana 18. maja 1945.

for »Venezia Giulia« in the last days of April, besides the losses the Slovene Partisans had there in the course of three years, Yugoslavia had 8.000 dead and even more wounded, and took over 15.000 German prisoners in Fiume — Trieste — Gorizia area. It is meant by that Yugoslavia as a belligerent has all the rights to hold this territory occupied till the final decision at the Peace Conference is taken. The Yugoslav Army has come to this territory not as an army to carry out the annexation, but as a victorious Allied Army, which is obvious through the fact that though Yugoslav Army in its advance took a large part of Furlania west of the Isonzo river together with the towns of Udine, Cividale etc., it was ordered by us to withdraw to the Isonzo river, in spite of Yugoslavia having her claims on certain part of this territory on the ground of ethnical reasons which she will set up at the Peace Conference. Thence, this has been a pure military demarcation between the two Allied Armies in order to avoid any incident.

The Yugoslav Government agree that the Allied forces use the port of Trieste and the communications running from Trieste via Gorizia to Tarvisio with provision that this communication be controlled and protected by the Allied forces. Besides that, in Trieste a common Military Commission for coordination should be established, the details of which are exposed in the proposals sent to Field Marshall Alexander.

Without making any prejudice as to the decisions which will be taken at the Peace Conference regarding the attribution of »Venezia Giulia« and Trieste, the Government of Democratic Federative Yugoslavia cannot renounce their rights of the Yugoslav Army's holding the territory up to the Isonzo river including the towns of Trieste, Gorizia and Monfalcone. The Yugoslav military authorities have been strictly instructed to keep order and peace in these areas in a strict and just way. There is no need to doubt of it, since it is well known that our troops are highly disciplined. It would be unjust to deny Yugoslav Army the rights of military occupation of »Venezia Giulia«, since it is the area mostly inhabited by Slav population and which was allotted to Italy by the previous peace settlement. On the contrary, this is a reason more for our troops to remain there and to protect the population.

On the territory occupied by the Yugoslav Army all persons inclined to create disorders and regrettable incidents will be unable to do so, although one has to note with regret that in the conquered Italy there are such persons fully finding their ways in hindering to calm the spirits abroad as regard Trieste and »Venezia Giulia«.

We deeply believe that the Allied Governments of Great Britain and the United States will fully understand the rights of Yugoslavia, as exposed in this letter, and that an understanding will be easily reached on the bases of the proposals handed to Field Marshall Alexander.

I avail myself of this opportunity to renew to Your Excellency the expression of my highest consideration.

To H. E. Ralph Skrine Stevenson,
Ambassador of Great Britain

Belgrade

MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA

Beograd
17. maj 1945.
Br. 1009

Vaša Ekselecijo,

U vezi s notom od 15. maja 1945. g. u 17 sati, molim Vas da vladi Njegovog Veličanstva prenesete slijedeći stav jugoslavenske vlade:

Jugoslavenska vlada nije do danas ni u jednom jedinom slučaju izrazila svoje mišljenje ili pokazala na djelu da želi ostvariti vojno rješenje pitanja Julijske krajine i Trsta. Ona je potpuno suglasna sa time da će se pitanja teritorija na koje Jugoslavija polaže svoja prava definitivno riješiti općim mirovnim sporazumom.

Jugoslavija je jedina zemlja u Evropi koja je od samog početka napada na naše narode pa do svršetka rata bila najvjernija, saveznica Ujedinjenih nacija u borbi protiv zajedničkih neprijatelja. Jugoslavija je u toj borbi dala, prema broju stanovnik[^] i materijalnim mogućnostima, najveće žrtve od svih naroda u Evropi. Narodnooslobodilačka vojska, partizani i današnja Jugoslavenska armija imaju do svršetka rata preko 300.000 mrtvih i oko 200.000 teže ranjenih, od kojih će dobar dio ostati zauvijek invalidi. To je gubitak samo na bojnopolju za opću savezničku stvar, a gubitak od fašističkog terora nad mirnim stanovništvom Jugoslavije iznosi oko 1,300.000. Većina gradova i sela Jugoslavije potpuno je razrušena, što je danas poznato čitavom svijetu. To je doprinos koji je Jugoslavija dala kao vjerna saveznica za opću savezničku stvar u borbi protiv njemačkih, talijanskih i drugih agresora. Prema tome, jugoslavenska vlada smatra da bi Jugoslaviji bila učinjena strašna nepravda ako joj se ne bi priznala sva saveznička prava kao ratujućoj zemlji na strani Ujedinjenih nacija.

Trst i Julijsku krajinu okupirale su vojne snage Demokratske Federativne Jugoslavije u žestokim borbama protiv njemačkih okupatora i njihovih saveznika — talijanskih fašista. U borbama za Julijsku krajinu posljednjih dana mjeseca aprila, osim žrtava koje su kroz tri godine davali slovenski partizani, Jugoslavija je imala 8.000 mrtvih i više od toga ranjenih i zarobila je na teritoriji Rijeka — Trst —

Gorica² preko 15.000 Nijemaca. Prema tome, to znači da Jugoslavija, kao ratujuća sila, ima suvereno pravo da drži taj teritorij okupiran do konačne odluke na mirovnoj konferenciji. Da je jugoslavenska vojska došla na taj teritorij ne kao vojska za aneksiju, već kao jedna od pobjedničkih savezničkih armija, pokazuje to što je Jugoslavenska armija u svom napredovanju zauzela veliki dio Furlanije, zapadno od rijeke Soče, sa gradovima Udine, Čedad itd., a ipak se po našem vlastitom naređenju povukla na rijeku Soču, iako Jugoslavija ima i polaže svoje pretenzije, iz etničkih razloga, i na izvjestan dio tog teritorija i postaviti će ih na mirovnoj konferenciji. Prema tome, to je čisto vojno razgraničenje između dviju savezničkih armija, da bi se izbjegao svaki incident među njima.

Jugoslavenska vlada se slaže da savezničke vojne snage koriste pomorsko pristanište u Trstu i komunikacije od Trsta preko Gorice do Trbiža, s tim da ta komunikacija bude pod kontrolom i obezbjeđenjem savezničkih vojnih snaga. Osim toga, da se u Trstu obrazuje jedna zajednička koordinaciona vojna komisija. Podrobnosti su navedene u prijedlogu koji je predan feldmaršalu Aleksanderu.³

Ne prejudicirajući rješenja na mirovnoj konferenciji o pripadnosti Julijske krajine i Trsta, vlada Federativne Demokratske Jugoslavije ne može se odreći suverenog prava da Jugoslavenska armija drži okupirani teritorij do rijeke Soče, uključujući gradove Trst i Tržič. Jugoslavenske vojne vlasti imaju najstroži vojni nalog da drže red i mir u tim krajevima na strog i pravedan način. U to ne treba sumnjati jer je poznato da kod naših trupa vlada stroga disciplina. Bilo bi nepravедno osporavati Jugoslavenskoj armiji pravo vojne okupacije Julijske krajine, zato što je to oblast naseljena pretežno slovenskim stanovništvom i koja je bila, na osnovu prošlog mirovnog ugovora, dodijeljena Italiji.⁴ Naprotiv, to je još razlog više da naše trupe ostanu tamo i zaštite stanovništvo. Na teritoriju koji drži pod okupacijom Jugoslavenska armija sva lica s namjerom da izazivaju neredе i neželjene incidente bit će onemogućena da dođu do izražaja, ali, na žalost, mora se primijetiti da u pobijedenoj Italiji ti elemen-

² Opširnije o borbama za oslobođenje Rijeke, Istre, Slovenskog primorja i Trsta, vidi dok. br. 107.

³ Maršal Josip Broz Tito predložio je feldmaršalu Haroldu Aleksanderu na koji način da se riješi problem upravljanja u Julijskoj krajini (vidi dok. br. 25).

⁴ Vidi dok. br. 2, napomenu 7.

ti dolaze do punog izražaja i baš oni najviše smetaju smirivanju duhova u inozemstvu u pogledu Trsta i Julijske krajine.⁵

Mi duboko vjerujemo da će savezničke vlade Velike Britanije i Amerike imati puno razumijevanje za prava Jugoslavije izložena u ovoj noti i da će se moći lako sporazumjeti na osnovu prijedloga koji su predani feldmaršalu Aléksanderu.

Koristim ovu priliku da Vašoj ekselencij i ponovim izraze svog najdubljeg poštovanja.

Njegovoj ekselencij i

Ralfu Skrajnu Stivensonu,
ambasadoru Velike Britanije
Beograd⁶

BR. 30

NOTA VLADE DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE OD 21. MAJA 1945. VLADI VELIKE BRITANIJE KOJOM SE PRIHVAĆA PRIJEDLOG ZA USPOSTAVLJANJE SAVEZNIČKE VOJNE UPRAVE U JULIJSKOJ KRAJINI I DA SE POUVEDU RAZGOVORI ZA RJEŠENJE DRUGIH SPORNIH PITANJA U TOM PODRUČJU¹

THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
Nr. 1060

The Ministry of Foreign Affairs present their compliments to His Britannic Majesty's Embassy and have the honour to inform them of the following:

The Yugoslav Government agree to the establishment of Allied Military Government under the authority of the Allied Supreme Command in the Mediterranean, in the Slovene Littoral area on the basis of the demarcation line proposed by Field Marshall Alexander subject to certain minor modifications to be suggested later by the Yugoslav Government. At the same time, the Yugoslav Government in accepting in principle such a solution, consider indispensable:

1. that the representatives of the Yugoslav Army should be included in the Military Administration of this area,

⁵ Vidi dok. br. 6, napomenu 3.

⁶ U engleskom tekstu adresa je omaškom stavljena na prvu stranu umjesto na kraju dokumenta.

¹ Kopija dokumenta (pisanog na mašini) u ASSVP, reg. br. 1060 za 1945. Nota vladi Sjedinjenih Američkih Država je istog sadržaja i uručena pod br. 1059.

2. that units of the Yugoslav Army should remain in that area (being, of course, under the command of the Supreme Allied Command in the Mediterranean),

3. that, as it has been already stated in the proposal of Field Marshall Alexander, the Allied Military administration should act through the civil authorities which are already set up in that area.

The Yugoslavia Government propose that the Governments of Great Britain and the United States start immediate negotiations with the Yugoslav Government in order to settle all questions in this connection.

Belgrade, 21st May, 1945,

To the Embassy of Great Britain

Belgrade

MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA
Br. 1060

Ministarstvo vanjskih poslova izražava poštovanje Ambasadi Njegovog britanskog veličanstva te mu je čas saopćiti joj sljedeće:

Jugoslavenska vlada suglasna je da se na području Slovenskog primorja formira Saveznička vojna uprava pod komandom Savezničke glavne komande za Sredozemlje na bazi demarkacione linije koju je predložio feldmaršal Aleksander, a koja će biti podložna izvjesnim manjim modifikacijama koje će kasnije predložiti jugoslavenska vlada. U isto vrijeme jugoslavenska vlada, prihvaćajući u principu rješenje, smatra neophodnim:

1. da u vojnu upravu na tom sektoru budu uključeni i predstavnici Jugoslavenske armije;

2. da jedinice Jugoslavenske armije ostanu na tome sektoru (a da, naravno, budu pod komandom Savezničke glavne komande za Sredozemlje);

3. da, kao što već stoji u prijedlogu feldmaršala Aleksandera, Saveznička vojna uprava djeluje preko organa civilnih vlasti, koji su već osnovani u toj oblasti.

Jugoslavenska vlada predlaže da vlade Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država odmah pristupe pregovorima s jugoslavenskom vladom radi rješavanja svih pitanja s tim u vezi.²

Beograd, 21. maj 1945.

Ambasadi Velike Britanije

Beograd

² Ti jugoslavenski prijedlozi nisu potpuno prihvaćeni (vidi dok. br. 34, napomenu 2).

BR. 31

NOTA VLADE DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE OD 24. MAJA 1945. VLADI VELIKE BRITANIJE ZBOG JEDNOSTRANE AKCIJE O ULASKU SAVEZNIČKIH SNAGA NA CITAVO SPORNO PODRUČJE SLOVENSKOG PRIMORJA'

MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA
No. 1133

Ministarstvo inostranih poslova izražavajući svoje poštovanje Ambasadi Njegovog britanskog veličanstva ima čast umoliti je da vladi Njegovog britanskog veličanstva saopšti sledeće:

Vlada Demokratske Federativne Jugoslavije obavestena je da su danas savezničke snage ušle na čitavo područje onog sektora Slovenskog primorja o čijem se statusu sada vode pregovori između vlada Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država i Demokratske Federativne Jugoslavije.

Vlada Demokratske Federativne Jugoslavije duboko žali što je došlo do ove jednostrane akcije i smatra da takav postupak ni u kom slučaju ne može doprineti zadovoljavajućem rešenju ovog pitanja.

Takav postupak u toliko više čudi vladu Demokratske Federativne Jugoslavije što je ona u svojoj noti No. 1060 od 21. maja 1945.² godine pokazala svoju krajnju predusretljivost i želju za sporazumnim rešenjem.

Izražavajući svoje neodobravanje ove jednostrane akcije vlada Demokratske Federativne Jugoslavije očekuje da prisustvo Savezničkih snaga na navedenom području neće ni u koliko izmeniti dosadašnje stanje u pogledu vojne i civilne uprave na tom području sve dok se prijateljskim sporazumom između zainteresovanih vlada ovo pitanje konačno ne reši.

Beograd, 24. maj 1945.

Ambasadi Njegovog britanskog veličanstva
Beograd

¹ Kopija dokumenta (pisanog na mašini, latinicom) u ASSVP, reg. br. 1133 za 1945. Nota vladi Sjedinjenih Američkih Država je istog sadržaja i uručena pod br. 1134.

² Vidi dok. br. 30.

BR. 32

**DIREKTIVA PREDSEDNIKA VLADE VELIKE BRITANIJE
VINSTONA CERCILA OD 30. MAJA 1945. FELDMARŠALU
HAROLDU ALEKSANDERU DA IZVRŠI SVE POTREBNE
PRIPREME ZA NAPAD NA PULU¹**

30. maj [1945.] Specijalna nenumerirana depeša
2127/29/0128/0315/30

ČUVATI

LIČNO I STROGO POVJERLJIVO

PREDSEDNIK VLADE — FELDMARŠALU ALEKSANDERU

1. Žao mi je zbog Vašeg protivljenja da se Pula uključi u okvire naših zahtjeva Titu, ili Vaše eventualne ofanzive. Izgleda da ne posmatramo situaciju iz istog ugla. Smatram da je od prvorazrednog značaja da se ne povlačimo pred Titovim prisvajanjima ili da ne dajemo utisak Balkanu ili Rusiji da ne možemo da upotrijebimo silu kao krajnje sredstvo. Siguran sam da, ako sada budemo popustljivi, neće biti granica daljnjim pritiscima na nas.

Međutim, sve ovo nije izvodljivo bez jake podrške i ljubaznog pristanka vlade SAD. Generalštab je danas poslao telegram u Vašington sa preporukom da Vas Kombinirani odbor načelnika generalštabova informira da zahtjev za Pulu mora da ostane. Pula je bila uključena u nacrt sporazuma² na izričit zahtjev predsjednika Trumana i veoma je važno da idemo ukorak, sa vojnog i političkog aspekta, sa SAD u svim našim poslovima sa Titom. Pored toga, ovdje su svi impresionirani političkim značajem uključivanja Pule u našu operativnu zonu.

2. Predsjednik Truman očito pridaje veliki značaj Puli i ukoliko bi ona bila izostavljena iz naših zahtjeva, SAD bi mogle da izgube interes za glavne operacije za koje ste se Vi

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, reg. br. 6/3, W. O. k. 8.

² Nacrt sporazuma je priložen noti od 2. juna 1945 (vidi dok. br. 33, napomenu 4). Shodno sporazumu od 9. juna 1945 Pula je bila pod anglo-američkom okupacijom od 13. juna 1945 do 16. septembra 1947. godine, kada je priključena Jugoslaviji.

već skoro pripremili. To bi za nas bila prava katastrofa jer nismo dovoljno jaki da tu stvar izvedemo sami do kraja. Ukoliko dođe do borbe — Vi, naravno, ne biste morali da izvršite napad na Pulu u isto vrijeme kada otpočnu i ostale operacije, ma koliko to bilo poželjno. Naprotiv, Vi biste izvodili Vaše operacije u skladu sa vojnim potrebama i sredstvima. Međutim, nadam se da ćete izvršiti sve pripreme da što prije napadnete Pulu. Pretpostavljam da pod tim podrazumijevate pomorski desant.

3. Nadam se da Vam je, na osnovu gore iznijetog, jasan moj stav.

W.D. 244/42 X/1 8940
COPYRIGHT - NOT TO BE REPRODUCED PHOTOGRAPHICALLY WITHOUT PERMISSION

Series 6 F.2
W2 R 8

TOP SECRET

30th May. Special Unnumbered Signal. 2121/29/0128/0315/30 Dec

CLASS. INTERNAL and TOP SECRET
FROM: HUNTER
TO: FIELD MARSHAL AMEMBERR.

1. I am sorry about your reluctance to include FOIA in scope of our demands upon TITO or of your possible offensive. We do not seem to be looking at the situation from the same angle. I regard it as of first importance not to back down before TITO's overtures or to give the impression to the BULGARS or to RUSSIA that we are unable in the last resort to use force. I am sure that if we begin giving way at this juncture there is no limit to which we shall not be pushed.

However none of this is possible except with the heavy support and cordial assent of U.S. Government. The Chiefs of Staff have today sent a telegram to WASHINGTON recommending that the combined Chiefs of Staff should inform you that the demand for FOIA must be maintained. FOIA was included in the draft agreement on the express instructions of President TRUMAN himself and it is of foremost importance that we should keep in exact step, both politically and militarily, with the U.S. in all our dealings with TITO. Apart from that all here are impressed by the political importance of the inclusion of FOIA within our operations' zone.

2. President TRUMAN evidently attaches great importance to FOIA and if it were omitted the U.S. might lose interest in main operations which you have now almost prepared. This would indeed be a disaster for us, who are not strong enough to carry the matter through alone. If it comes to fighting you would not of course be obligated to launching an attack on FOIA at the same time as the rest of the operation, desirable though this may be. On the contrary you would carry out your operations as military needs and resources required. I hope however that you will make every preparation to attack FOIA at the earliest moment. I understood you had an ambitious operation in your mind.

3. I hope the ^{above} will have made my policy clear to you.

BR. 33

NOTA VLADE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA OD 2. JUNA 1945. VLADI DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE KOJOM TRAŽI DA SE POTPIŠE SPORAZUM O USPOSTAVLJANJU PRIVREMENE SAVEZNIČKE VOJNE UPRAVE U JULIJSKOJ KRAJINI¹

Br. 48²

Ambasada Sjedinjenih Američkih Država izražava svoje poštovanje ministru vanjskih poslova te, na osnovu uputstava svoje vlade, ima čast da prenese jugoslavenskoj vladi slijedeći odgovor na notu tog Ministarstva br. 1059 od 21. maja 1945.³

¹ Snimak originala (pisanog na mašini) u ASSVP, reg. br. 1063 za 1945. Notu istog sadržaja predao je u ime svoje vlade i ambasador Velike Britanije u Jugoslaviji (vidi ASSVP, reg. br. 1060 za 1945).

² Ambasador Sjedinjenih Američkih Država u Jugoslaviji poslao je 3. juna 1945. izvještaj o predaji note američkom političkom savjetniku pri Glavnoj komandi savezničkih snaga na Sredozemlju, koji glasi:

»Note i tekst sporazuma spomenuti u vašoj depeši 106 uručili smo danas potpredsjedniku [Edvardu] Kardelju moj kolega Britanac i ja. Objasnili smo da sporazum predstavlja definitivni stav naše dvije vlade i da se o uvjetima ovog sporazuma ne može pregovarati. Izražena je nada da će ga jugoslavenska vlada prihvatiti bez odlaganja.

Predložili smo da mnogobrojne pojedinosti koje je Kardelj iznio mogu da riješe Titov načelnik Generalštaba i načelnik Glavne komande savezničkih snaga koji se nalazi pri Štabu 13. armijskog korpusa, blizu Trsta.

Kardelj je pokrenuo jedno važno pitanje u vezi sa područjem Savezničke vojne uprave. On je rekao, budući da austrijska civilna uprava surovo postupa prema slovenskom stanovništvu u Koruškoj, da je jugoslavenska vlada zabrinuta za sudbinu Slovenaca u istočnoj Furlaniji i želi da isključi talijansku civilnu upravu iz tog područja. Oni su dali prijedlog da se Saveznička vojna uprava proširi zapadno od tog područja da bi obuhvatila Faedis, Nimis, Tarčent, Demonu, Cedad, Kjuzaforte i Pontebu. Odgovorili smo da ćemo to saopćiti našim vladama, ali smo nagovijestili da se ta stvar može riješiti na predloženom sastanku načelnika štabova.

Kardelj je rekao da će stupiti u vezu s Titom, koji je još uvijek u Sloveniji, što prije bude mogao, i odmah odgovoriti na naše note.

Stivenson i ja ne znamo da li postoji neka osnova za strah Jugoslavena u pogledu postupka sa Slovencima u Furlaniji, ali vjerujemo da će na kraju Jugoslaveni zatražiti to područje za sebe. Prema tome, bilo bi u skladu sa stavom koji smo zauzeli o Julijskoj krajini, da se i ova oblast uključi pod Savezničku vojnu upravu.« (AVII, reg. br. 8/2, W. O. k. 8).

³ Vidi dok. br. 30.

Odgovor jugoslavenske vlade od 21. maja u predmetu okupacije i privremene uprave Julijske krajine je bio predmet brižljivog proučavanja. Sa zadovoljstvom se prima k znanju da je jugoslavenska vlada sporazumna s ustanovljenjem Savezničke vojne uprave pod komandom glavnog komandanta savezničkih snaga na Sredozemlju, u području koje će sporazumno definirati feldmaršal Aleksander i maršal Tito.

Prilaže se vojni sporazum⁴ za koji je vlada Sjedinjenih Država, u sporazumu s vladom Ujedinjenog Kraljevstva, ovlastila glavnog savezničkog komandanta da pregovara s maršalom Titom. Sporazum, obezbjeđujući vojnim snagama savezničkih vlada sredstva za izvršavanje njihovih daljnjih zadataka na neprijateljskom teritoriju, vodi istovremeno u dovoljnoj mjeri računa o očuvanju principa urednog i pravednog rješavanja teritorijalnih problema koji je vlada Sjedinjenih Država istakla u svojoj noti od 15. maja.

Pristankom na jugoslavensku okupaciju i administraciju jednog dijela sporne oblasti Julijske krajine, vlada Sjedinjenih Država je izrazila svoju spremnost da do krajnjih granica mogućnosti surađuje s jugoslavenskom vladom. Istovremeno, vlada Sjedinjenih Država mora svečano ponovo potvrditi da se prihvatanje ove privremene vojne demarkacione linije s njene strane ni u kom pogledu ne smije smatrati da prejudicira raspolaganje cijelim područjem, predstavljenim Oblašću Julijske krajine, prilikom konačnog rješavanja. Pouzdano se očekuje da će se jugoslavenska vlada uvjeriti u to da su svi njeni legitimni interesi u odgovarajućoj mjeri zaštićeni.

Čim jugoslavenska vlada izjavi svoju suglasnost, glavni saveznički komandant će biti spreman da odmah primi jugoslavenske generalštabne oficire odgovarajućeg čina u Kazerti ili u Štabu 8. armije, da se razrade detaljni aranžmani koje obuhvaća sporazum.⁵

Beograd, 2. jun 1945.

⁴ Priloženi nacrt sporazuma se nalazi u ASSVP reg. br. 1063 za 1945. Sporazum je trebalo da potpišu maršal Josip Broz Tito i ambasadori Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država; međutim, sporazum su potpisali, 9. juna 1945, u ime vlade Demokratske Federativne Jugoslavije, ministar vanjskih poslova, a u ime vlade Velike Britanije i SAD, njihovi ambasadori u Jugoslaviji (vidi dok. br. 34).

⁵ Vidi dok. br. 34, napomenu 2.

The Embassy of the United States of America presents its compliments to the Ministry of Foreign Affairs and, under the instructions of its Government, has the honor to transmit to the Yugoslav Government the following reply to the Ministry's note No. 1059 of May 21, 1945:

Careful consideration has been given to the reply of the Yugoslav Government of May 21 concerning the occupation and interim administration of Venezia Giulia. It is gratifying to learn that the Yugoslav Government agrees to the establishment of Allied Military Government under the authority of the Supreme Allied Commander, Mediterranean, in an area to be defined by agreement between Field Marshal Alexander and Marshal Tito.

There is attached a military agreement which the Government of the United States, acting in concert with the Government of the United Kingdom, has authorized the Supreme Allied Commander to negotiate with Marshal Tito. The agreement, while assuring to the military forces of the Allied Governments the means of carrying on their further tasks in enemy territory, also sufficiently safeguards the principles of an orderly and just solution of territorial problems which this Government has enunciated in its note of May 15.

- 2 -

In agreeing to Yugoslav occupation and administration of a portion of the disputed region of Venezia Giulia the Government of the United States has manifested its willingness to cooperate with the Yugoslav Government to the utmost. At the same time the United States Government must solemnly reaffirm that its acceptance of this provisional military line of demarcation should in no way be considered as prejudicing the disposition of the entire area, represented by the compartment of Venezia Giulia, in the final settlement. It is confidently anticipated that the Yugoslav Government will find that all its legitimate interests are appropriately safeguarded.

As soon as the Yugoslav Government has signified its agreement the Supreme Allied Commander will be prepared immediately to receive Yugoslav Staff Officers of appropriate rank in Caserta or at the Headquarters of the Eighth Army to work out the detailed arrangements involved in the agreement.

Belgrade,

June 2, 1945.

BR. 34

SPORAZUM IZMEĐU VLADE DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE I VLADA VELIKE BRITANIJE I SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA OD 9. JUNA 1945. O USPOSTAVLJANJU PRIVREMENE SAVEZNIČKE VOJNE UPRAVE U JULIJSKOJ KRAJINI¹

**SPORAZUM O JULIJSKOJ KRAJINI
IZMEĐU JUGOSLAVIJE S JEDNE STRANE I VELIKE BRITANIJE I SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA S DRUGE STRANE**

1. Deo teritorije Julijske Krajine zapadno od linije na priloženoj karti, koji uključuje Trst, železničke pruge i puteve koji odatle vode u Austriju preko Gorice, Kobarida i Trbiža, a jednako i Pulu i pristaništa na zapadnoj obali Istre, biće pod komandom i kontrolom Savezničkog vrhovnog komandanta.

2. Sve pomorske, suvozemne i vazduhoplovne snage zapadno od linije naznačene na priloženoj karti biće stavljene pod njegovu komandu od trenutka kada ovaj Sporazum stupi na snagu. Jugoslovenske snage u tom području moraju biti ograničene na odred regularnih trupa čiji broj ne prelazi 2.000 vojnih lica računajući sve činove. Ove trupe će izdržavati administrativna služba Savezničkog vrhovnog komandanta. One će okupirati jedan distrikt koji će izabrati Saveznički vrhovni komandant, zapadno od deobne linije i neće im biti dozvoljen pristup u ostali deo područja.

3. Preko Savezničke vojne uprave, Saveznički vrhovni komandant upravljaće područjem zapadno od linije na priloženoj karti, Pulom i onim ostalim područjem na zapadnoj obali Istre, za koje smatra da je to potrebno. Jedna mala jugoslovenska misija može biti pridodata Štabu Osme armije kao posmatrač. Upotrebiće se sva ona jugoslovenska civilna uprava koja je već uspostavljena, a koja po mišljenju Savezničkog vrhovnog komandanta radi zadovoljavajuće. Međutim Saveznička vojna uprava će biti ovlašćena da upotrebi bilo koje civilne vlasti koje smatra za najbolje u pojedinim mestima, kao i da menja administrativno osoblje po svom nahođenju.

4. Maršal Tito će povući jugoslovenske regularne snage koje su sad u delu Julijske Krajine zapadno od linije na pri-

¹ Dokument (štampan ćirilicom) nalazi se u knjizi »Medunarodni ugovori Federativne Narodne Republike Jugoslavije za 1945. godinu«, sveska br. 2, str. 18—20, u ASSVP.

loženoj karti, kao i one koje su u gradu i okolini Pule, u 8 sati po griničkom vremenu na dan 12. juna. Aranžman za zadržavanje jugoslovenskog odreda spomenutog u tački 2 biće izrađen sudelovanjem Savezničkog vrhovnog komandanta i Jugoslovenske vrhovne komande.

5. Sve iregularne snage u tom području će, prema odluci Savezničkog vrhovnog komandanta u svakom pojedinom slučaju, ili izručiti svoje oružje savezničkim vojnim vlastima i raspustiti se, ili pak povući se sa tog područja.

6. Jugoslovenska vlada će vratiti stanovnike tog područja koje je uhapsila ili deportirala osim onih koji su 1939. godine imali jugoslovensko državljanstvo, i restituiraće imovinu koju je konfiskovala ili odnela.

7. Ovaj Sporazum ni u kom pogledu ne prejudicira, niti tangira definitivnu dispoziciju delom Julijske Krajine zapadno od linije. Jednako ni jugoslovenska vojna okupacija i uprava delova Julijske Krajine istočno od linije, ni u kom pogledu ne prejudicira, niti tangira definitivnu dispoziciju tim područjem.

Potpisano u Beogradu, 9. juna 1945.²

Ministar inostranih poslova/
Dr Ivan šubašić, s.r.
Ralph Skrine Stevenson, s.r.
Ambasador Njegovog Britanskog Veličanstva
Richard C. Patterson, s.r.
Ambasador Sjedinjenih Američkih Država

Od 13. do 20. juna 1945. delegacija Jugoslovenske armije i predstavnici Glavne komande savezničkih snaga na Sredozemlju vodili su razgovore u Štabu 13. armijskog korpusa 8. britanske armije o sprovođenju u život sporazuma od 9. juna 1945. Vojne delegacije su razmatrale slijedeća pitanja: o sastavu i dislokaciji Jugoslovenskog odreda pod Savezničku vojnu upravu; o sastavu, namjeni i djelokrugu rada Jugoslovenske vojne misije pri Štabu 8. britanske armije; o civilnoj vlasti pod Savezničkom vojnom upravom; o ratnom plijenu koji su zaplijenile jugoslovenske snage; o cirkulaciji stanovništva između okupacionih zona; o zajedničkom korištenju važnijih komunikacija; o isključenju svake talijanske ingerencije na okupiranom teritoriju i o drugim tehničkim pitanjima.

Pri razmatranju spornih pitanja bilo je došlo i do prekida razgovora, jer predstavnici Glavne komande savezničkih snaga nisu htjeli da prihvate prijedloge jugoslovenske delegacije o priznavanju postojeće civilne vlasti u području pod Savezničkom vojnom upravom, pa je na kraju potpisan sporazum, ali nije utvrđeno kako i na koji način će ona funkcionirati. Opširnije o toku vođenja razgovora vidi zapisnik u AVII, reg. br. 43/1, k. 21 i reg. br. 8/2, k. 25 A.

Povodom potpisivanja sporazuma, agencija TANJUG objavila je: »Danas je potpisan delimičan sporazum između jugoslovenske

i savezničke vojne delegacije po pitanju demarkacione linije i drugim tehničkim i ekonomskim pitanjima.

Na pregovorima između vojnih delegacija, saveznička delegacija nije prihvatila predloge jugoslovenske delegacije o priznanju postojeće civilne vlasti, čije je postojanje zagantovano tačkom 3 Sporazuma zaključenog u Beogradu.

Saveznička vojna uprava, na osnovu proglašenja feldmaršala Aleksandera, ponova uvodi italijansko fašističko zakonodavstvo i upravu od pre 8. septembra 1943. godine.

Time se ozbiljno ugrožavaju interesi i prava naroda Julijske krajine, koji se s oružjem u ruci borio na strani saveznika protiv fašističke Italije i Nemačke.

Tim merama saveznička vojna uprava kao da vrši faktično pripremanje sporne zone Italiji i jednostranim aktom prejedicira rešenje međunarodne mirovne konferencije o spornoj zoni, koju su savezničke trupe privremeno okupirale.

Zbog toga, iako je postignut i potpisan sporazum po gore navedenim tačkama, a oslanjajući se na sporazum zaključen u Beogradu jugoslovenska delegacija nije se mogla nikako složiti sa stavom savezničke delegacije po pitanju civilne vlasti, tako da ta tačka nije ušla u novi sporazum. («Borba», Beograd, 21. juna 1945).

Poslije potpisivanja sporazuma, ministar vanjskih poslova Demokratske Federativne Jugoslavije dr Ivan Šubašić, u ime svoje vlade, uručio je pismenu izjavu ambasadorima Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država, koja glasi:

»Vlada Demokratske i Federativne Jugoslavije donela je odluku da sa vladama Velike Britanije i Sjedinjenih Država Amerike zaključi Vojni sporazum kako je predložen notom od 2. juna 1945. g.

Jugoslovenska vlada je svesna koliko su teško povređeni osećaji i interesi jugoslovenskog življa u Istri, Trstu i Slovenačkom Primorju, kao i svih jugoslovenskih naroda, što veći deo jugoslovenske armije ima da se na zahtev naših saveznika povuče sa teritorija koje je sa toliko žrtava oslobodila od tuđinskog jarma, a naročito što gotovo u svim mestima, osim u Trstu, živi kompaktno jugoslovensko stanovništvo.

Ali, Jugoslovenska vlada je to odlučila u nastojanju da izbegne sa svoje strane svaki mogući povod za eventualne sukobe, da sačuva u krvavoj borbi stečeno bratstvo savezničkog oružja, kao i da brižljivo gaji i produbljuje dobre odnose sa svojim saveznicima, a sve u cilju izgradnje i osiguranja mira u Evropi.

Jugoslovenska vlada ima puno poverenje da njenom odlukom neće biti ni u kom pogledu prejedicirani opravdani nacionalni zahtevi Jugoslavije i stanovništva Istre, Trsta i Slovenačkog Primorja, koje je u toku ovog rata ustalo u borbu protiv zajedničkih neprijatelja, fašističke Italije i nacističke Nemačke, i dalo ogromne žrtve za savezničku stvar, manifestujući time na najočitiji način svoju slobodnu volju da se priključi Federativnoj i Demokratskoj Jugoslaviji.

Istovremeno, Jugoslovenska vlada se nada da će prilikom izgradivanja detaljnih aranžmana iz Vojnog sporazuma biti donete povoljne odredbe u cilju osiguranja interesa mesnog slovenačkog stanovništva i Jugoslavije.

Jugoslovenska vlada koristi ovu priliku da izjavi da na teritoriji o kojoj je reč njene vlasti nisu vršile nikakve konfiskacije imovine niti su vršile deportacije ili hapšenja osim iz razloga vojne sigurnosti i to samo prema licima koja su poznata kao istaknuti fašisti ili ratni zločinci. («ASSVP, reg. br. 1060, za 1945).

O razvoju situacije oko Trsta vidi dok. br. 107, napomenu 88.